

สภาพทั่วไปของกรุงเทพมหานคร

ประวัติและวิวัฒนาการขยายตัวของกรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครก่อนเป็นเมืองหลวงนั้นเป็นชุมชนเล็ก ๆ มีประชากรอยู่เพียงกลุ่มเดียวประกอบอาชีพทำการประมง ลักษณะของชุมชนเป็นชายทะเลที่มีโคลนตมอันเกิดจากตะกอนที่กระแสน้ำพัดมาจากแม่น้ำเจ้าพระยา เนื่องจากเป็นบริเวณที่อยู่ต่ำกว่าระดับน้ำทะเล ทำให้กรุงเทพมหานครในขณะนั้นแทบจะไม่มีมีความสำคัญอะไรเลย นอกจากเป็นเมืองหน้าด่านป้องกันข้าศึก ที่มาจากทะเลทางค่านอ่าวไทย ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นเมืองหลวงของประเทศไทย หลังจากพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้ย้ายราชธานีจากฝั่งธนบุรีข้ามแม่น้ำเจ้าพระยามาฝั่งพระนครด้วยเหตุผลทางการ เมืองคือเห็นว่าบริเวณดังกล่าวมีลักษณะพื้นที่เป็นแหลมที่มีแม่น้ำล้อมรอบสามารถป้องกันข้าศึก ได้ดีกว่าฝั่งธนบุรี ประกอบกับชัยภูมิของฝั่งพระนครเป็นบริเวณที่อุดมสมบูรณ์ และสามารถขยายเมืองได้ง่าย กรุงเทพมหานครจึงกลายเป็นเมืองสำคัญ และเป็นชุมชนเมืองตั้งแต่นั้นมา (ศิริพร อินทตต์, 2520: 6-11) และมีการขยายเมืองออกไปเรื่อย ๆ จึงอาจสรุปการขยายตัวของเมืองตั้งแต่เริ่มสร้างกรุงรัตนโกสินทร์ จนถึงปัจจุบันได้ดังนี้

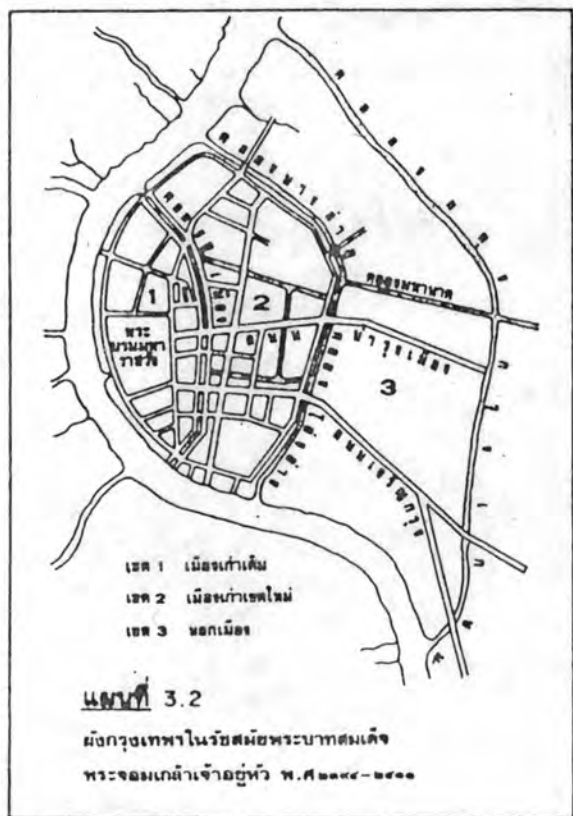
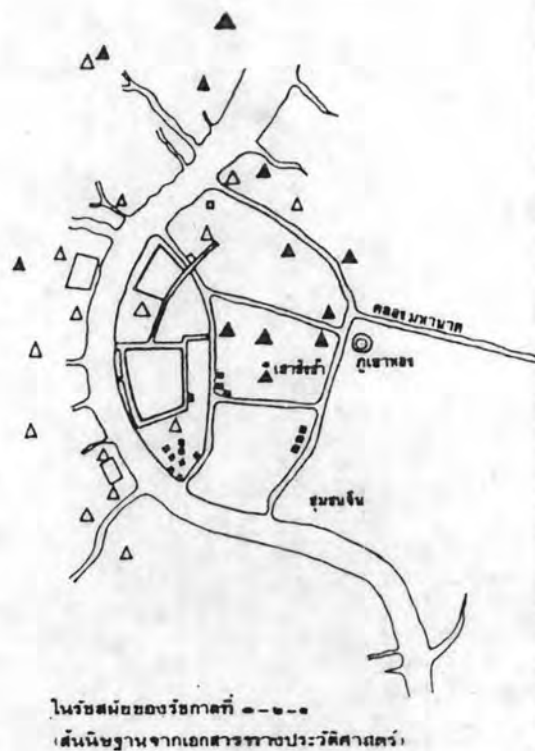
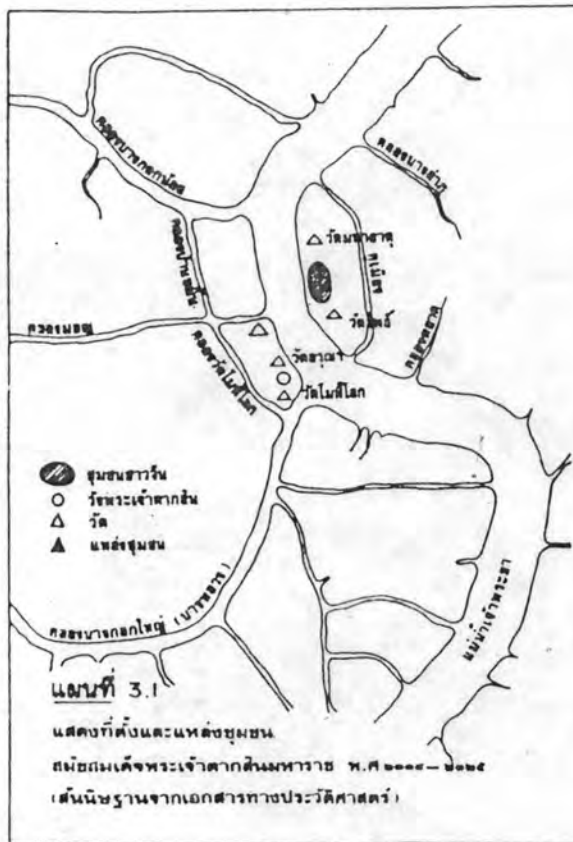
ระยะแรก สมัยรัชกาลที่ 1-4 (พ.ศ. 2325-2411) ในระยะนี้การขยายตัวของเมืองถูกกำหนดโดยคลองที่ขุดขึ้น 3 สาย คือ คลองคูเมืองซึ่งขุดขึ้นในสมัยธนบุรี คลองรอบกรุง (คลองบางลำพู คลองโอ่งอ่าง) ซึ่งขุดในสมัยรัชกาลที่ 1 และคลองผดุงกรุงเกษมที่ขุดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 คลองทั้งสามสายนี้แบ่งพื้นที่กรุงเทพมหานครออกเป็น 3 ส่วน แต่ละส่วนมีคลองตัดผ่านเชื่อมถึงกันได้ คือ คลองหลอด 2 สาย (คลองวัดราชบพิธ และคลองวัดเทพธิดา) การใช้ที่ดินในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นนี้จะเห็นว่า ประชาชนส่วนใหญ่จะอยู่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยา

โดยภายในเขตคูเมืองเดิม เป็นที่ตั้งของพระบรมมหาราชวัง วังหน้า วังหลวง และสถานที่ราชการ ส่วนบริเวณระหว่างคลองคูเมืองเดิมถึงคลองรอบกรุง เป็นที่อยู่อาศัยของข้าราชการและประชาชน ทางใต้บริเวณสำเพ็ง ตลาดน้อย เป็นที่อยู่อาศัยและแหล่งการค้าของชุมชนชาวจีน และบริเวณนอกเมืองเป็นนาข้าว (แผนที่ 3.1) ส่วนฝั่งการค้าของแม่น้ำเจ้าพระยาประชาชนอาศัยอยู่บริเวณคลองบางหลวง คลองบางกอกน้อย และคลองมอญ

ในปี พ.ศ. 2398 กรุงเทพมหานครเริ่มเติบโตเป็นเมืองการค้า ส่วนหนึ่งมาจากสนธิสัญญาบาวริงที่ทำกับอังกฤษ เมืองไค้ขยายออกไปทางทิศตะวันตก บริเวณสำเพ็งซึ่งเป็นชุมชนทางใต้ของนครมีขนาดใหญ่ขึ้น มีอาณาเขตตั้งแต่ริมคลองโอ่งอ่าง จนถึงคลองผดุงกรุงเกษมบริเวณวัดกัลยาณมิตร ในสมัยรัชกาลที่ 4 ก็ได้โปรดให้สร้างถนนเจริญกรุง บำรุงเมือง เพื่อนครและมีการสร้างตึกแถว 2 ฟากถนนในระยนี้เมืองเริ่มเปลี่ยนไป ประชากรเริ่มย้ายแหล่งที่อยู่อาศัยจากริมคลองมาอยู่ริมถนน และเปลี่ยนระบบสัญจรจากทางน้ำมาเป็นทางบกมากขึ้น (แผนที่ 3.2)

ระยะที่ 2 รัชกาลที่ 5-8 (พ.ศ. 2411-2489)

ในสมัยรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2411-2453) ในสมัยนี้ชุมชนส่วนใหญ่ยังอยู่ในเขตคลองผดุงกรุงเกษม ยกเว้นชาวตะวันตกจะตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา และทางตอนใต้ของพระนคร การคมนาคมเริ่มเปลี่ยนรูปแบบจากการคมนาคมทางน้ำมาเป็นทางบกมากขึ้น ในตอนปลายรัชกาลที่ 5 มีการจัดระเบียบการใช้ที่ดินและมีอาคารคมนาคมรองรับ โดยมีถนนสายสำคัญ 3 สาย คือ ถนนราชดำเนินในและราชดำเนินนอก ซึ่งเป็นตัวสำคัญในการเปิดพื้นที่ทางค้าวันออกเฉียงเหนือและค่านเหนือ โดยแรกเริ่มมีการสร้างสวนกุสิด และวังพญาไท ต่อมาเมื่อพวกเจ้านายและขุนนางชั้นสูงมาสร้างวังและบ้านเรือนตาม สำหรับทางค่านตะวันออกเมืองขยายไปตามแนวถนนบำรุงเมือง ซึ่งสร้างเสร็จสมบูรณ์ในสมัยรัชกาลที่ 5 (นิจ วิทยุธีระนันท์ และ เฉลิม แก้วกัจจาล 2509: 26) โดยขยายตัวไปถึงบริเวณแขวงวังใหม่ ส่วนทางค่านใต้ขยายออกไปตามแนวถนนเจริญกรุงซึ่งเป็นที่ตั้งบ้านเรือนและร้านค้าของชาวจีนสำเพ็ง เลยออกมาเป็นย่านการค้าและสถานทุกต่างประเทศ (แผนที่ 3.3) ในสมัยรัชกาลที่ 5 นี้เริ่มมีความเจริญแบบตะวันตกเข้ามาหลายอย่าง

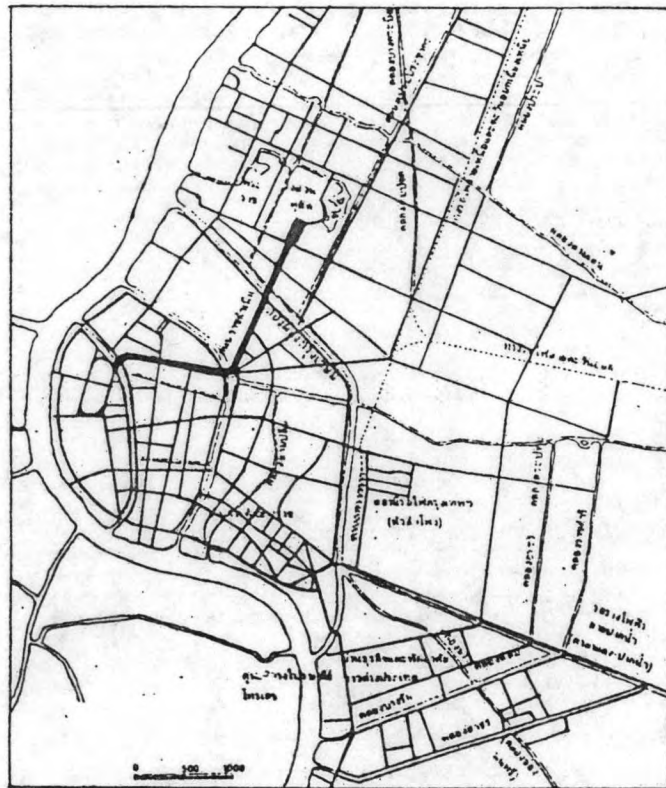
สมัยรัชกาลที่ 6-8 เป็นระยะที่ความเจริญและอารยธรรมที่เริ่มเข้ามาในสมัยรัชกาลที่ 5 กระจายตัวออกไป เมืองขยายตัวเต็มพื้นที่ ภายในวงล้อมของคลองผดุงกรุงเกษมมีการเปิดพื้นที่ทางค่านับธนบุรีโดยการสร้างสะพานพุทธฯ พื้นที่ทางค่านเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือขยายออกไปตามแนวถนนเดิม ค่านตะวันออกขยายออกมาถึงถนนสุขุมวิทตอนต้น บริเวณที่มีการขยายตัวมากขึ้นและมีประชากรอยู่กันอย่างหนาแน่นคือ ทางค่านใต้ ได้แก่ สำเพ็ง เยาวราช เจริญกรุง ตลอดจนถนนสี่พระยา สุรวงศ์ และสาทร ในยุคนี้ศูนย์การค้ายังอยู่ในเขตเมืองชั้นใน เช่น ย่านบางรักเมือง เฟื่องนคร บางลำพู เยาวราช บางรัก และ เจริญกรุง ส่วนบริเวณเขตเมืองชั้นนอก ได้แก่ แถบบางซื่อ สุขุมวิท และพระโขนง ขณะที่ฝั่งธนบุรียังเป็นเรือกสวนและที่อยู่ของคนไทยเช่นเดิม (แผนที่ 3.4 และ 3.5)

หลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อปี พ.ศ. 2475 จังหวัดพระนครและธนบุรีก็มีฐานะเป็นจังหวัด ขณะเดียวกันก็มีการตราพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 และได้จัดตั้งเทศบาลกรุงเทพและเทศบาลนครธนบุรี ในปี พ.ศ. 2480 มีพื้นที่ประมาณ 50.8 และ 47 ตารางกิโลเมตร ตามลำดับ เมืองขยายตัวมากขึ้นเนื่องจากมีการสร้างถนนอีกหลายสาย ทางเหนือมีถนนพหลโยธินไปสู่คอนเมือง ถนนประดิพัทธ์ ถนนระนอง 1 ถนนระนอง 2 ถนนประชากรราษฎร์ ทิศตะวันออก มีถนนสุขุมวิท ทิศใต้มีถนนสาทรประดิษฐ์ ถนนตรอกจันทร์ ฝั่งธนบุรีมีถนน พระเจ้าตากสิน ถนนอินทรพิทักษ์ และถนนเจริญสินทวงศ์

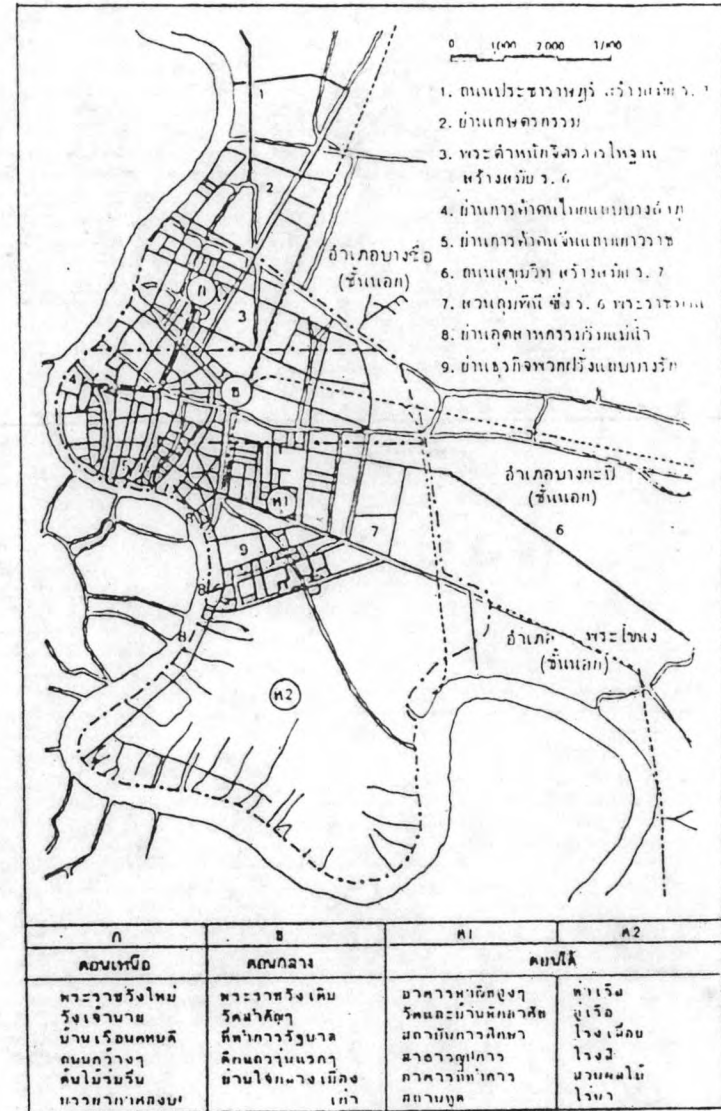
ระยะที่ 3 ตั้งแต่ พ.ศ. 2489-ปัจจุบัน (แผนที่ 3.6)

ตั้งแต่ พ.ศ. 2489 เป็นต้นมากรุงเทพมหานครมีการเจริญเติบโตในทุกด้านในลักษณะที่เรียกว่า Primate City ของประเทศ คือความเจริญเติบโตของกรุงเทพมหานครทั้งทางเมืองรองประมาณถึง 52 เท่า กล่าวได้ว่า กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างแท้จริง

หลังปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมาซึ่งเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่จะใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติแผนแรก มีการเน้นการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมมากขึ้น ผลผลิตต่าง ๆ หลังไหลเข้าสู่กรุงเทพมหานครเพื่อการส่งออกมากขึ้น รวมทั้ง

แผนที่ 3.4 โครงการกรุงรัตนโกสินทร์ยุคใหม่ ปลายรัชกาลที่ 5

แผนที่ 3.5 การใช้ที่ดินหลักในเขตอำนาจขึ้นใน กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 7

พ.ศ. 2443
Built up area
13 Km²

พ.ศ. 2479
Built up area
43 Km²

พ.ศ. 2496
Built up area
67 Km²

พ.ศ. 2501
Built up area
90 Km²

พ.ศ. 2514
Built up area
184 Km²

พ.ศ. 2524
Built up area
350 Km²

การคาดการณ์ผลกระทบจากการกำหนดพื้นที่รั้วสีเขียว : บริเวณพื้นที่ด้านตะวันออก
ของกรุงเทพมหานคร

มาตราส่วน 1 : 200,000

แสดง การขยายตัวของกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2443 - 2524

ที่มา STERNSTIEN, LARRY, PORTRAIT OF BANGKOK
(BANGKOK: BANGKOK METRO POLITAN, 1982). P90,91.

แผนที่ 3.6

ประชากรก็เริ่มอพยพเข้ามามากขึ้น ในระยะนี้ระบบการคมนาคมเปลี่ยนมาเป็นการคมนาคมทางบกเกือบทั้งหมด คูคลองที่มีอยู่เดิมถูกถมเพื่อสร้างถนนแทน ย่านการค้าขยายตัวจากบริเวณท่าเรือเมือง เพ็ญนคร มาจับกลุ่มแถบวังบูรพา เยาวราช และสัมพันธวงศ์ โดยเป็นย่านชุมชนหนาแน่น และเป็นศูนย์กลางการขยายส่งสินค้าของชาวจีน พื้นที่ชุมชนของกรุงเทพมหานครในระยะนี้ประมาณ 96.4 ตารางกิโลเมตร

ในปี พ.ศ. 2510 กรุงเทพมหานครมีพื้นที่ส่วนที่เป็นชุมชน ประมาณ 143.42 ตารางกิโลเมตร โดยทางค่านไค้เมืองแผ่ขยายตัวไปถึงสมุทรปราการ ทางค่านเหนือไปถึงจังหวัดนนทบุรี และทางตะวันตกข้ามฟากไปทางธนบุรี ทางค่านไค้เขตที่อยู่อาศัยเติบโตไปตามถนนสุขุมวิท โดยส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มเขตชั้นกลาง คือ เขตยานนาวา และพระโขนงซึ่งเชื่อมต่อกับเขตอุตสาหกรรมในอำเภอปู่เจ้าสมิงพราย และพระประแดงของจังหวัดสมุทรปราการ ทางค่านเหนือเขตอุตสาหกรรมเริ่มปรากฏในพื้นที่ที่ติดต่อกับ รังสิต จังหวัดปทุมธานี

ปี พ.ศ. 2524 กรุงเทพมหานครมีพื้นที่ชุมชนเมืองประมาณ 271.45 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ในเขตชั้นกลางมีความหนาแน่นเพิ่มขึ้น และมีศูนย์กลางชุมชนเพิ่มขึ้นหลายแห่ง เช่น ย่านสะพานควาย สะพานใหม่ วงเวียนใหญ่ บางแค พระโขนง และบางกะปิ ประชากรเพิ่มขึ้นรวดเร็วมาก ความต้องการที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้น ในระยะ 10 ปีที่ผ่านมาได้มีการปรับปรุงถนนหลายสาย เช่น ถนนรามคำแหง สุขาภิบาล 1 ถนนพัฒนาการ และถนนธนบุรี-ปากท่อ เป็นต้น

สภาพภูมิประเทศ

ก. ที่ตั้ง กรุงเทพมหานครตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มภาคกลางของประเทศไทย ประมาณเส้นละติจูดที่ $13^{\circ} 37'$ เหนือ ลองจิจูดที่ $100^{\circ} 29' 57''$ ตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อกับนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัด	นนทบุรี และปทุมธานี
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัด	สมุทรปราการ และอ่าวไทย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัด	ฉะเชิงเทรา

ทิศตะวันตก

ติดต่อกับจังหวัด

สมุทรสาคร และจังหวัด
นครปฐม

ข. การแบ่งเขตการปกครอง กรุงเทพมหานครมีพื้นที่ประมาณ 1,568.776 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 24 เขต และมี การแบ่งพื้นที่เขตทั้ง 24 เขต ออกเป็น 3 ส่วน คือ เขตชั้นนอก 6 เขต เขตชั้นกลาง 7 เขต และเขตชั้นใน 11 เขต โดยแต่ละส่วนประกอบด้วยเขตต่าง ๆ ตามตารางที่ 3.1 และแผนที่ 3.7

ตารางที่ 3.1 เขตการปกครองและพื้นที่เขต

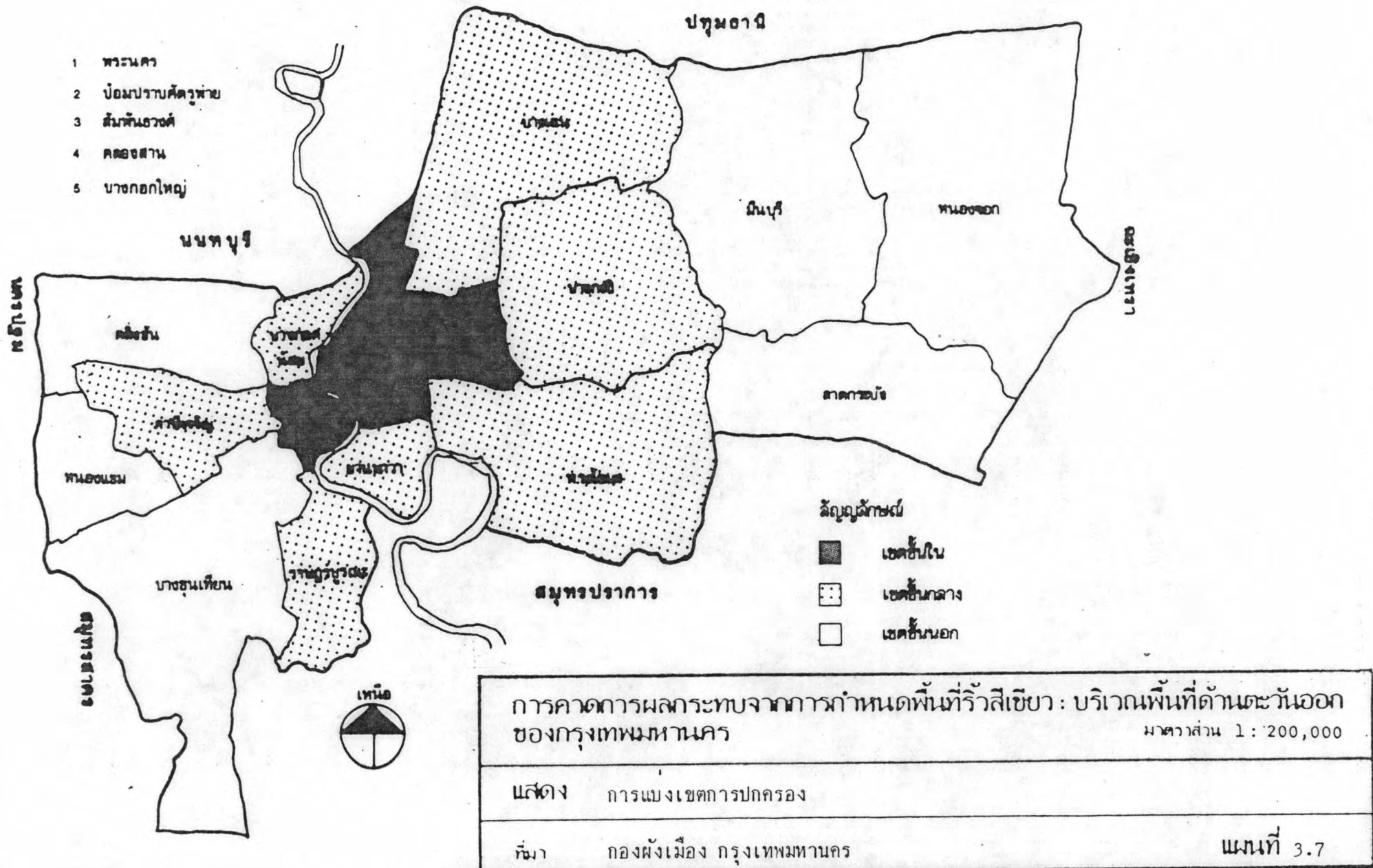
เขต	พื้นที่/ตารางกิโลเมตร
เขตพระนคร	5.536
เขตป้อมปราบฯ	1.931
เขตปทุมวัน	8.369
เขตสัมพันธวงศ์	1.416
เขตบางรัก	5.536
เขตดุสิต	22.210
เขตพญาไท	17.429
เขตห้วยขวาง	22.679
เขตธนบุรี	8.626
เขตคลองสาน	6.051
เขตบางกอกใหญ่	6.180
รวมเขตชั้นใน	105.963
เขตยานนาวา	36.969
เขตพระโขนง	143.559
เขตบางกะปิ	149.283

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

เขต	พื้นที่/ตารางกิโลเมตร
เขตบางเขน	169.310
เขตบางกอกน้อย	23.304
เขตภาษีเจริญ	53.947
เขตราษฎร์บูรณะ	42.874
รวมทั้งชั้นกลาง	619.246
เขตหนองจอก	236.25
เขตมีนบุรี	174.331
เขตลาดกระบัง	123.859
เขตบางขุนเทียน	181.146
เขตคลองสาน	79.698
เขตหนองแขม	48.283
รวมทั้งชั้นนอก	843.567
รวมกรุงเทพมหานคร	1,568.776

ค. ลักษณะภูมิประเทศ กรุงเทพมหานครตั้งอยู่บนที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำลำคลอง มากมายแม่น้ำสายสำคัญ คือ แม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งเป็นแม่น้ำที่แบ่งกรุงเทพมหานครออกเป็น 2 ฝั่ง คือ ฝั่งพระนครและฝั่งธนบุรี นอกจากแม่น้ำเจ้าพระยาแล้วกรุงเทพมหานครยังมีลำคลองมากมายที่สำคัญ ได้แก่ คลองแสนแสบ คลองบางกอกน้อย คลองมหาสวัสดิ์ และคลองประเวศน์บุรีรมย์ เป็นต้น

โครงข่ายการคมนาคมขนส่ง กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางการคมนาคมทั้งทางบก ทางน้ำและทางอากาศ ในการติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงสามารถติดต่อได้สะดวกโดยการคมนาคมทางบก สำหรับการคมนาคมทางน้ำมีเส้นทาง การคมนาคมติดต่อกับทุกจังหวัดในบริเวณพลและใกล้เคียง แต่ปัจจุบันยังไม่มีการพัฒนา ส่วนใหญ่เน้นการขนส่งและการท่องเที่ยว ยกเว้นเส้นทางสู่จังหวัดนนทบุรี ที่มีเรือควนเลียบแม่น้ำเจ้าพระยา

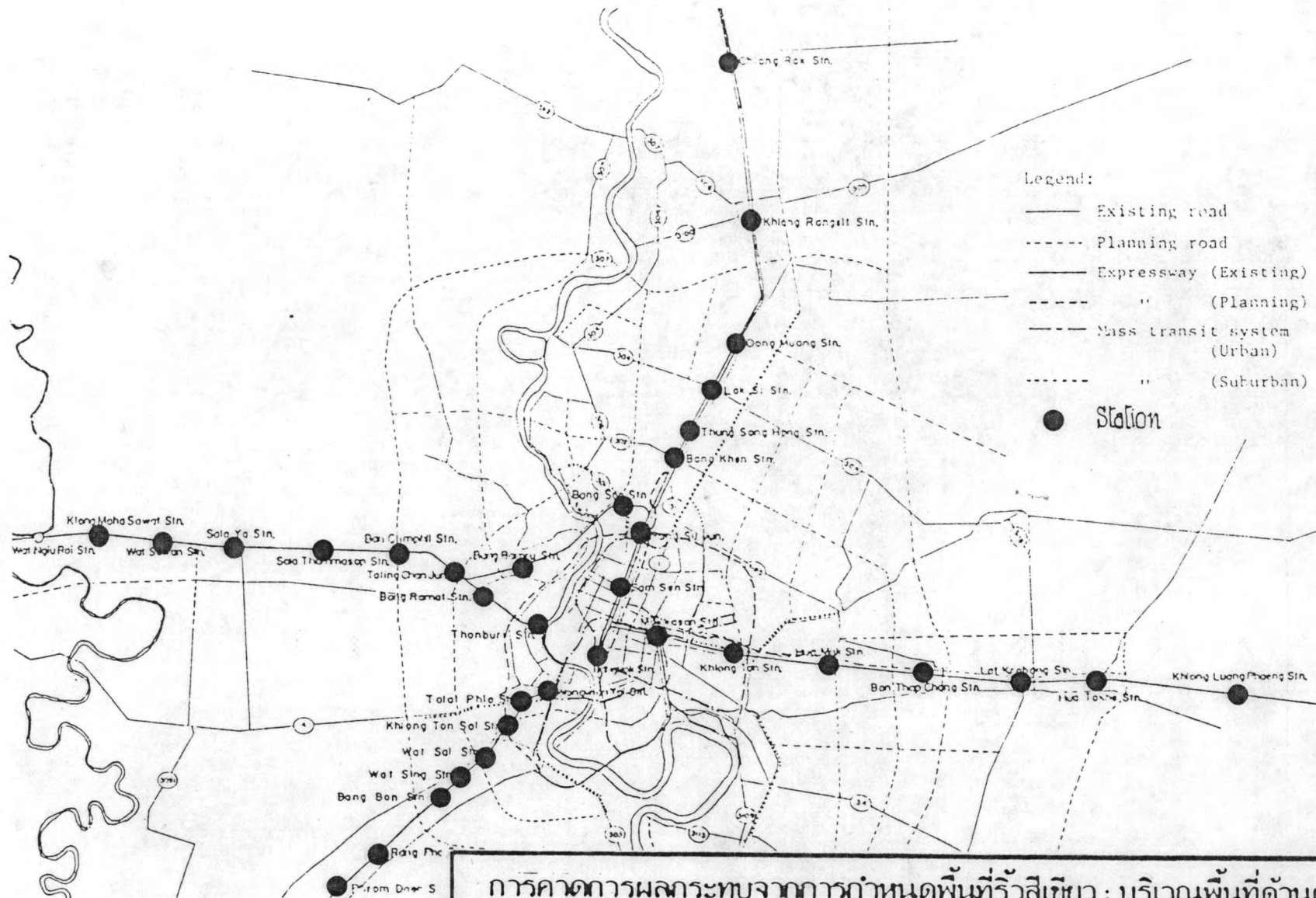
รับส่งผู้โดยสารจากกรุงเทพมหานครไปจังหวัดนนทบุรี ส่วนการคมนาคมทางอากาศติดต่อกับจังหวัดในบริเวณพลและใกล้เคียงไม่มีเส้นทางเดินอากาศ การคมนาคมทางบกมีระบบโครงข่ายการคมนาคมที่สำคัญ 2 ประเภท คือ โครงข่ายทางคมนาคมทางรถไฟ และโครงข่ายถนน

ก. โครงข่ายการคมนาคมทางรถไฟ โครงข่ายการคมนาคมทางรถไฟสามารถติดต่อกันระหว่างกรุงเทพมหานครและจังหวัดรอบ ๆ กรุงเทพมหานคร ได้เกือบทุกจังหวัดยกเว้นจังหวัดนนทบุรี และสมุทรปราการ ปัจจุบันมีเส้นทางรถไฟ 4 สาย แต่ละสายมีจุดเริ่มต้นเส้นทางในกรุงเทพมหานคร โดยมีจุดปลายทางอยู่ในส่วนภูมิภาคของประเทศ และมีบางสายติดต่อกับต่างประเทศ เช่น สายใต้ ติดต่อกับมาเลเซีย เส้นทางรถไฟ 4 สายดังกล่าวได้แก่ (แผนที่ 3.8, 3.10)

1. สายเหนือ เริ่มต้นที่สถานีรถไฟกรุงเทพฯ (หัวลำโพง) ผ่านเขตปทุมวัน คูสิท และบางเขน ในเขตกรุงเทพมหานคร ผ่านอำเภอชัยภูมิบุรี และอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ไปสู่จังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือ และแยกออกไปทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระยะทางจากสถานีกรุงเทพฯ ถึง สถานีเขียงราก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ประมาณ 37 กม. มีจุดรับส่ง และสถานีในเขตกรุงเทพมหานคร 18 แห่ง และในเขตจังหวัดปทุมธานี 5 แห่ง

2. สายใต้ เริ่มต้นจากสถานีรถไฟ 2 แห่ง คือ จากสถานีรถไฟกรุงเทพฯ ผ่านเขต ปทุมวัน เขตคูสิท เขตบางเขน พบกับเส้นทางที่ออกจากสถานีรถไฟบางกอกน้อย ที่ชุมทางคลังชั้น เขตคลังชั้น จากเขตคลังชั้นผ่านอำเภอนครชัยศรี อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ไปติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ในภาคใต้ ระยะทางจากสถานีกรุงเทพฯ ถึงสถานีทะเลบก อ.กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ตามทางรถไฟ ประมาณ 116 กิโลเมตร มีจุดรับส่งและ สถานีในเขตกรุงเทพฯ 14 แห่ง และในเขตจังหวัดนครปฐม 13 แห่ง

3. สายตะวันออก เริ่มต้นจากสถานีรถไฟกรุงเทพฯ ผ่านเขต ปทุมวัน เขตพญาไท เขตพระโขนง และเขตลาดกระบัง ไปจังหวัดฉะเชิงเทรา และปราจีนบุรี ระยะทางจากสถานีกรุงเทพฯถึงจังหวัดฉะเชิงเทราประมาณ 40 กม.

- Legend:
- Existing road
 - - - Planning road
 - Expressway (Existing)
 - - - " (Planning)
 - Mass transit system (Urban)
 - - - " (Suburban)
 - Station

การคาดการณ์ผลกระทบจากการกำหนดพื้นที่ไว้สีเขียว : บริเวณพื้นที่ด้านตะวันออก
 ของกรุงเทพมหานคร
 มาตราส่วน 1 : 200,000

แสดง สถานีขนส่งผู้โดยสารทางรถไฟ

ที่มา แผนที่ 3.10

มีจุดรับส่งและสถานีในกรุงเทพมหานคร 8 แห่ง

4. สายแม่กลอง เริ่มจากวงเวียนใหญ่ ผ่านเขตกนบุรี เขต บางขุนเทียน เข้าสู่จังหวัดสมุทรสาคร ไปสิ้นสุดที่จังหวัดสมุทรสงคราม ระยะทาง จากวงเวียนใหญ่ถึงสมุทรสาคร ประมาณ 34 กิโลเมตร มีจุดรับส่งและสถานีในเขต กรุงเทพมหานคร 7 แห่ง ในจังหวัดสมุทรสาคร 5 แห่ง

ข. โครงข่ายถนน กรุงเทพมหานคร เป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางถนน จะเห็นได้ว่าทางหลวงแผ่นดินทุกสาย เริ่มต้นที่กรุงเทพมหานคร ออกไปติดต่อกับจังหวัด ต่าง ๆ ในภูมิภาค ในลักษณะเส้นรัศมีที่แผ่ขยายออกไป ทั้งทางคานเหนือ ใต้ ตะวันออก และตะวันตก และในอนาคตมีโครงการถนนวงแหวนรอบนอก โดยกรมทางหลวง เชื่อมถนนสายรัศมีเหล่านี้ ถนนสายสำคัญ ๆ ที่ติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงและจังหวัด ในภูมิภาคดังกล่าวได้แก่ (แผนที่ 3.8)

1. ทางคานเหนือ ถนนสายต่าง ๆ ที่ติดต่อกับจังหวัดในภาคเหนือ ผ่านจังหวัดนนทบุรี และปทุมธานีได้แก่

ก) ถนนพหลโยธิน (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1) ผ่าน เขตพญาไท บางเขน เข้าจังหวัดปทุมธานี ไปสู่จังหวัดต่าง ๆ ทางภาคเหนือและ ตะวันออกเฉียงเหนือ

ข) ทางหลวงหมายเลข 306 (ถนนติวานนท์) ผ่านเขต คูสิต เข้าจังหวัดนนทบุรี และปทุมธานี และไปเชื่อมกับทางหลวงหมายเลข 307 ข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาไปจังหวัดปทุมธานี

ค) ทางหลวงหมายเลข 3215 (บางกรวย บางใหญ่ บางบัวทอง ไทรน้อย) เชื่อมกรุงเทพมหานครบริเวณเขตกอนน้อย กับตำบล บางกรวย บางใหญ่ บางบัวทอง ไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี

ง) ทางหลวงหมายเลข 31 (ถนนวิภาวดี-รังสิต) ออกจาก เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร เชื่อมกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ที่รังสิต จังหวัดปทุมธานี

2. ทางค้ำตะวันตก ถนนสยต่าง ๆ ที่ติดต่อกับจังหวัดในภาคใต้ และภาคตะวันตก ผ่านจังหวัดนครปฐมและจังหวัดสมุทรสาคร ได้แก่

ก) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 (เพชรเกษม) ผ่านเขต บางกอกใหญ่ เขตภาษีเจริญ เขตหนองแขม บางส่วนของจังหวัดสมุทรสาคร เข้า จังหวัดนครปฐม ไปสู่จังหวัดต่าง ๆ ทางภาคใต้และตะวันตก

ข) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 35 (ธนบุรี-ปากท่อ) ผ่าน เขตบางขุนเทียน เข้าจังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงครามและจังหวัดในภาคใต้

ค) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3242 (ถนนเอกชัย) ผ่าน เขตบางขุนเทียน ไปเชื่อมกับถนนธนบุรี-ปากท่อ ในพื้นที่และจังหวัดสมุทรสาคร

ง) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 338 (บางกอกน้อย-นครชัยศรี) ผ่านเขตบางกอกน้อย เขตคลังชั้น ไปเชื่อมกับถนนเพชรเกษม ในเขตจังหวัดนครปฐม เข้าสู่จังหวัดต่าง ๆ ราชบุรี จังหวัดในภาคตะวันตก และภาคใต้

3. ทางค้ำน้ำ ประกอบด้วยทางหลวง 2 สาย คือ

ก) ทางหลวงแผ่นดินสาย 3 (สุขุมวิท) ผ่านเขตพระโขนง เข้าเขตจังหวัดสมุทรปราการ ติดต่อกับเขตต่าง ๆ ทางภาคตะวันออก สมัยก่อน ทางหลวงแผ่นดินสายนี้เป็นเส้นทางสายหลักของภาคตะวันออก ปัจจุบันส่วนใหญ่ใช้ ทางหลวงสาย 34 แทน

ข) ทางหลวงหมายเลข 303 (ถนนสุขสวัสดิ์) ผ่านเขต ราษฎร์บูรณะ เข้าเขตอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

4. ทางค้ำตะวันออก ประกอบด้วยทางหลวง 2 สาย คือ

ก) ทางหลวงหมายเลข 34 (ถนนบางนา-ตราด) ผ่านเขต พระโขนง เข้าจังหวัดสมุทรปราการ ไปจังหวัดต่าง ๆ ทางภาคตะวันออก โดยไป เชื่อมกับทางหลวงหมายเลข 3 ในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา

ข) ทางหลวงหมายเลข 3185 (ถนนลาดพร้าว) เชื่อม กับทางหลวงหมายเลข 3278 บริเวณตลาดบางกะปิ และไปเชื่อมถนนทางหลวงสาย 304

ในพื้นที่เขตนครบุรี ผ่านเขตนครบุรี ท้องจอก เข้าสู่จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดทางภาคตะวันออก และตะวันออกเฉียงเหนือ

5. ถนนวงแหวนรอบนอก ถนนวงแหวนมี 3 สาย คือ วงแหวนชั้นใน ชั้นกลาง และชั้นนอก ถนนวงแหวนชั้นนอก เป็นถนนที่เชื่อมบางส่วนของกรุงเทพมหานคร ปริมณฑลและจังหวัดใกล้เคียง ปัจจุบันกำลังอยู่ในระหว่างการดำเนินการก่อสร้างบางส่วน ถนนวงแหวนรอบนอก แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ (แผนที่ 3.9)

ตอนที่ 1 เริ่มที่อำเภอบางบัวทองจังหวัดนนทบุรี ผ่านท้องที่อำเภอบางใหญ่ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี และเขตกิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ไปตัดกับถนนบางกอกน้อย-นครชัยศรี ถนนเพชรเกษม และถนนธนบุรี-ปากท่อ ความยาวประมาณ 33 กม.

ตอนที่ 2 เริ่มจากจุดตัดที่ถนนสายธนบุรี-ปากท่อ ไปตัดถนนสายดาวคะนอง-ป้อมพระจุล จากนั้นก็จะเป็นอุโมงค์ลอดใต้แม่น้ำเจ้าพระยา ข้ามไปทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ตัดกับถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ในเขตจังหวัดสมุทรปราการ ตัดกับถนนสายสำโรง-บางพลี-บางบ่อ ระยะทางประมาณ 23 กิโลเมตร

ตอนที่ 3 เริ่มจากปลายทางตอนที่ 4 ขึ้นไปทางเหนือ ตัดกับถนนสุขาภิบาล 2 ถนนรามอินทรา ไปตัดกับถนนพหลโยธิน พบทางหลวงสายเอเชีย ตอนเหนือค่านเก็บค่าธรรมเนียมผ่านทางบางปะอิน ระยะทางประมาณ 53 กิโลเมตร

นอกจากเส้นทางถนนสายต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว โครงข่ายถนนของกรุงเทพมหานคร จังหวัดในปริมณฑลและใกล้เคียงยังมีเส้นทางย่อย ๆ อีกหลายสาย เช่น ทางหลวงหมายเลข 3097, 3119, 3256 3090, 3091 เป็นต้น

ค) ปริมาณการจราจร จากแผนที่ 3.8 แสดงปริมาณจราจร จะเห็นว่าเส้นทางติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงที่มีปริมาณการจราจรสูงสุด คือ ทางหลวงหมายเลข 3 ติดต่อกับจังหวัดสมุทรปราการ โดยในปี พ.ศ. 2526 มีปริมาณการจราจรประมาณ 52,309 คัน ต่อวัน รองลงมาคือ ถนนพหลโยธิน

(ทางหลวงหมายเลข 1) ติดต่อกับจังหวัดปทุมธานีและจังหวัดในภาคเหนือ มีปริมาณจราจรประมาณ 32,861 คัน ต่อวัน ทางหลวงหมายเลข 303 ผ่านเขตราชบุรีบูรณะ ติดต่อกับอำเภอพระประแดงจังหวัดสมุทรปราการ มีปริมาณการจราจรประมาณ 25,119 คัน ต่อวัน ทางหลวงหมายเลข 4 ติดต่อกับจังหวัดนครปฐม ปริมาณจราจรประมาณ 24,991 คัน ต่อวัน ทางหลวงหมายเลข 34 ติดต่อกับจังหวัดสมุทรปราการด้านอำเภอบางพลี และจังหวัดทางภาคตะวันออก มีปริมาณการจราจรประมาณ 20,298 คัน ต่อวัน จากข้อมูลปริมาณการจราจรดังกล่าวจะเห็นว่าเส้นทางที่มีปริมาณการจราจรหนาแน่นคือ ทางหลวงหมายเลข 3 ซึ่งติดต่อกันระหว่างจังหวัดกรุงเทพมหานครกับสมุทรปราการ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทั้งสองจังหวัดนี้มีการติดต่อกันมากกว่าจังหวัดอื่น ๆ ซึ่งไม่เฉพาะทางหลวงหมายเลข 3 เท่านั้น ทางหลวงหมายเลข 303 ที่ติดต่อกับจังหวัดสมุทรปราการด้านอำเภอพระประแดง ก็เป็นเส้นทางที่มีปริมาณจราจรสูงอีกเส้นทางหนึ่ง

จากการศึกษาระบบโครงข่ายการคมนาคมและปริมาณการจราจร อาจกล่าวได้ว่ากรุงเทพมหานครสามารถติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง โดยเฉพาะจังหวัดในปริมณฑลได้สะดวกทุกจังหวัด โดยจังหวัดที่อยู่ใกล้กว่าจะได้เปรียบในเรื่องระยะเวลาในการเดินทาง เช่น จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นเหตุให้ประชากรที่อยู่อาศัยใน 3 จังหวัดนี้สามารถเดินทางเข้ามาทำงานและใช้บริการในกรุงเทพมหานคร และประชากรที่อยู่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานครสามารถเดินทางไปทำงานในจังหวัดเหล่านี้ ประเภทเข้าไปเย็นกลับได้ ทำให้การจราจรในถนนที่ติดต่อกับ 3 จังหวัดนี้มีปริมาณสูงกว่าถนนสายอื่น ๆ

สภาพทางเศรษฐกิจสังคมและการให้บริการพื้นฐาน

ก. สภาพทางเศรษฐกิจ การศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจของกรุงเทพมหานครเป็นการศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจของกรุงเทพมหานครโดยทั่วไป จากลักษณะการประกอบอาชีพและมูลค่าผลิตภัณฑ์และศึกษาในระดับเขต เพื่อพิจารณาความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจและความได้เปรียบเสียเปรียบทางด้านเศรษฐกิจของแต่ละเขตโดยพิจารณาจากแหล่งงานและรายได้เขต

1. มูลค่าผลิตภัณฑ์ กรุงเทพมหานครมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม ในปี พ.ศ. 2525 ประมาณ 106,127.3 ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 32.73 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของทั้งประเทศ (มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งประเทศประมาณ 324,289.7 ล้านบาท) เพิ่มจากปี พ.ศ. 2521 ซึ่งมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม ประมาณ 79,225.8 ล้านบาท หรือร้อยละ 30.34 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งประเทศ (มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งประเทศปี 2521 ประมาณ 261,097.0 ล้านบาท) โดยมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของกรุงเทพมหานครมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ย ประมาณร้อยละ 7.58 ต่อปี จะเห็นว่ามูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของทั้งประเทศมาจาก กรุงเทพมหานครประมาณ 1 ใน 3 และมีสัดส่วนสูงขึ้นเรื่อย ๆ โดยปี พ.ศ. 2521 ประมาณร้อยละ 30.34 เพิ่มมาเป็นร้อยละ 32.73 ในปี พ.ศ. 2525 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ากรุงเทพมหานครเป็นแหล่งผลิตที่สำคัญมากของประเทศ

มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของกรุงเทพมหานครจำแนกออกเป็น 2 สาขาใหญ่ คือ สาขาเกษตรและสาขานอกเกษตร สาขาที่มีความสำคัญคือ สาขานอกเกษตร โดยมีมูลค่าผลิตภัณฑ์ประมาณ 105,335.4 ล้านบาทหรือร้อยละ 99.25 ขณะที่สาขาเกษตรมีมูลค่าผลิตภัณฑ์ประมาณ 791.9 ล้านบาทหรือร้อยละ 0.75 เท่านั้น อย่างไรก็ตามจะเห็นว่ามูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาเกษตรมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ขณะที่มูลค่าผลิตภัณฑ์สาขานอกเกษตรมีสัดส่วนลดลงเล็กน้อยเช่นกัน มูลค่าผลิตภัณฑ์ทั้งสาขาเกษตรและสาขานอกเกษตรยังจำแนกออกเป็นสาขาย่อย ๆ อีกดังนี้

ก) มูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาเกษตร จำแนกออกเป็น 3 สาขาย่อย คือ สาขาการปศุสัตว์ และประมง สาขาที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์สูงสุดคือ สาขาการปศุสัตว์ โดยมีมูลค่าผลิตภัณฑ์สูงกว่าสาขาปศุสัตว์ และประมง มาก โดยสาขาประมงเป็นสาขาที่มีอัตราการขยายตัวมากที่สุด

ข) มูลค่าผลิตภัณฑ์สาขานอกเกษตร จำแนกออกเป็น สาขาย่อย 9 สาขา คือ สาขาการก่อสร้าง สาขาอุตสาหกรรม สาขาการไฟฟ้าและประปา สาขาคมนาคมและขนส่ง สาขาการค้าปลีกและค้าส่ง สาขาการธนาคารและประกันภัย สาขาที่อยู่อาศัย สาขาการบริการและการป้องกันประเทศ และสาขาการบริการ

(ตารางที่ 3.2) สาขาที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์สูงสุดคือ สาขาอุตสาหกรรม มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ในปี พ.ศ. 2525 ประมาณ 34,853.9 ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 32.84 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งหมด รองลงมาคือ สาขาการบริการ การธนาคารและการประกันภัย ประมาณร้อยละ 14.97 และ 14.67 ตามลำดับ สำหรับสาขาที่มีอัตราการขยายตัวสูงสุดคือ สาขาการก่อสร้าง ประมาณร้อยละ 12.86 ต่อปี สาขาการธนาคารและประกันภัยประมาณร้อยละ 12.38 ต่อปี และสาขาการค้าและบริการประมาณร้อยละ 10.80 ต่อปี

2. การประกอบอาชีพ ในเรื่องการประกอบอาชีพนี้เป็นการศึกษา ลักษณะการประกอบอาชีพของประชากร อายุ 11 ปีขึ้นไปที่ทำงานในเชิง เศรษฐกิจ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในหมวดอาชีพช่าง ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตและกรรมกร มากที่สุด คือประมาณ 587,537 คน หรือร้อยละ 29.12 ของประชากรอายุ 11 ปีขึ้นไปที่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจทั้งหมด รองลงมาคือ ผู้ทำงานในหมวดอาชีพที่เกี่ยวกับการค้าซึ่งมีประมาณ 428,909 คน หรือร้อยละ 21.26 และผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการให้บริการประมาณ 254,611 คน หรือร้อยละ 12.62 ที่เหลืออีกประมาณร้อยละ 37 ประกอบอาชีพในหมวดอาชีพอื่น ๆ สำหรับประชากรที่ทำงานในหมวดอาชีพต่าง ๆ เหล่านี้ ถ้าจำแนกตามหมวดอุตสาหกรรมแล้วพบว่า หมวดอุตสาหกรรมที่มีผู้ทำงานมากที่สุดคือ หมวดอุตสาหกรรมบริการ ประมาณ 562,836 คน หรือร้อยละ 27.89 รองลงมาคือ หมวดพาณิชยกรรมประมาณร้อยละ 22.25 และหมวดหัตถกรรมร้อยละ 21.40 ที่เหลือ ประมาณร้อยละ 28.46 ประกอบอาชีพในหมวดอุตสาหกรรมอื่น ๆ ลักษณะการประกอบอาชีพเหล่านี้อาจจำแนกในรายละเอียดตามหมวดอาชีพดังนี้ (ตารางที่ 3.3)

ก) ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับวิชาชีพวิชาการและงานที่เกี่ยวข้อง มีประมาณ 163,429 คน หรือประมาณร้อยละ 8.10 ของประชากรอายุ 11 ปีขึ้นไป ที่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจโดยผู้ที่ทำงานในหมวดอาชีพนี้เกือบทั้งหมดจัดอยู่ในหมวด อุตสาหกรรมบริการ

ข) ผู้ปฏิบัติงานด้านบริหาร การจัดการ และข้าราชการ มีประมาณ 160,894 คน หรือประมาณร้อยละ 7.10 ในกลุ่มนี้ประมาณร้อยละ

ตารางที่ 3.2 มูลค่าผลิตภัณฑ์ของกรุงเทพมหานคร จำแนกตามสาขาการผลิต พ.ศ. 2521-2525

สาขาการผลิต	พ.ศ. 2521		พ.ศ. 2522		พ.ศ. 2523		พ.ศ. 2524		พ.ศ. 2525		อัตราการขยายตัวเฉลี่ย พ.ศ. 2521-2525
	ล้านบาท	ร้อยละ	ล้านบาท	ร้อยละ	ล้านบาท	ร้อยละ	ล้านบาท	ร้อยละ	ล้านบาท	ร้อยละ	
สาขาเกษตร	443.0	0.56	553.0	0.61	636.3	.66	722.7	.73	791.9	.75	15.63
- กสิกรรม	413.0	.52	509.0	.56	592.1	.62	657.4	.66	727.0	.69	1.15
- ปศุสัตว์	13.0	.02	17.0	.02	13.6	.01	20.1	.02	21.4	.02	13.27
- ประมง	17.0	.02	27.0	.03	30.6	.03	45.2	.05	43.5	.04	26.48
- ป่าไม้	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
สาขานอกเกษตร	78,782.8	99.44	89,579.7	99.39	95,640.2	99.34	98,955.1	99.27	105,335.4	99.25	7.53
- เหมืองแร่-ย่อยหิน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- การก่อสร้าง	4,966.0	6.31	7,486.0	8.30	8,165.0	8.95	7,994.0	8.02	8,105.0	7.64	12.86
- อุตสาหกรรม	27,955.7	35.29	30,717.7	34.08	31,222.8	32.43	33,149.0	33.26	34,853.9	32.84	5.67
- การไฟฟ้าและประปา	702.0	.88	751.0	.83	858.7	.89	901.5	.90	982.0	.93	8.75
- การคมนาคมขนส่ง	9,839.0	12.42	11,013.0	12.22	10,822.0	11.24	9,511.0	9.54	10,508.0	9.90	1.66
- การค้าปลีกค้าส่ง	8,268.8	10.44	9,704.5	10.77	11,106.7	11.54	11,804.8	11.84	12,461.5	11.74	10.80
- การธนาคาร, ประกันภัย	9,760.0	12.32	11,571.0	12.84	12,880.7	13.38	13,908.0	13.95	15,569.0	14.67	12.38
- ที่อยู่อาศัย	2,270.0	2.86	2,389.0	2.65	2,540.0	2.64	2,658.0	2.67	2,752.0	2.59	4.93
การบริการและป้องกันประเทศ	3,444.4	4.35	3,783.7	4.20	4,006.0	4.16	4,105.5	4.12	4,213.6	-3.97	5.16
- การบริการ	11,546.9	14.57	12,163.8	13.50	13,589.0	14.11	14,923.3	14.97	15,890.4	14.97	8.30
ผลิตภัณฑ์มวลรวม	79,225.8	100	90,132.7	100	96,276.5	100	99,677.8	100	106,127.3	100	7.58
เฉลี่ยต่อหัว (บาท)	16,567		18,153		18,687		18,631		19,156		

ที่มา : ฝ่ายวางแผนภาคและเมือง กองวางแผนภาค

ตารางที่ 3.3 ประชากรอายุ 11 ปีขึ้นไปทำงานในเชิงเศรษฐกิจ สำนักรวมหมวดอาชีพ และอุตสาหกรรม

หมวดอาชีพ	หมวดอุตสาหกรรม											
	รวม		เกษตรกรรม	การขุดแร่	อุตสาหกรรม	การก่อสร้าง	สาธารณูปโภค	พาณิชย์กรรม	การขนส่ง	บริการ	การเงิน	ไม่ทราบ
	คน	ร้อยละ										
ผู้ปฏิบัติงานที่ไร้อาชีพ	163,429	8.10	48	58	7,052	1,522	2,252	3,425	3,867	124,730	13,769	6,706
วิชาการและงานที่เกี่ยวข้อง												
ผู้ปฏิบัติงานบริหาร งานจัดการ และข้าราชการ	160,894	7.97	249	403	17,730	7,051	3,890	9,710	8,823	90,410	12,144	10,484
เสมียนพนักงานและผู้ปฏิบัติงาน ที่เกี่ยวข้อง	203,297	10.08	120	126	16,941	1,997	6,410	19,820	33,973	68,761	29,259	25,890
ผู้ปฏิบัติงานอาชีพเกี่ยวกับการค้า	428,909	21.26	104	32	9,371	203	208	394,803	2,755	2,784	5,651	12,998
ผู้ทำงานกลกรรม เสื้อผ้า ทำงานป่าไม้ ประมง นกกล้า และสัตว์	105,174	5.21	101,246	37	328	33	33	91	16	2,777	116	497
ผู้ทำงานเหมืองแร่ ต่อม่อหิน ผู้ดูแลบ่อและผู้ปฏิบัติงาน ที่เกี่ยวข้อง	616	.03	-	422	47	21	-	26	-	55	20	25
พนักงานขายยานพาหนะและคนงาน ที่เกี่ยวข้อง	95,813	4.75	130	88	5,515	1,023	1,110	3,837	68,908	10,759	1,079	3,364
ช่วยหรือผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการ ผลิตและกรรมกร	587,507	29.12	679	1,376	367,803	95,333	8,748	13,185	18,759	28,747	1,501	51,406
ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับด้านบริการต่าง ๆ	254,611	12.62	101	13	5,416	407	737	3,445	4,733	229,217	4,193	6,349
ผู้ปฏิบัติงานที่สมัครเข้าประเภท อื่นใดไม่ได้หรือไม่ทราบประเภท อาชีพ	17,287	.86	17	7	1,610	89	392	522	1,156	4,596	736	8,131
รวม	2,017,567	100	102,694 (5.09)	2,563 (.13)	431,813 (21.40)	107,679 (5.34)	23,780 (1.18)	448,854 (22.25)	142,990 (7.09)	562,836 (27.89)	69,468 (3.39)	125,880 (6.24)

ที่มา : สำมะโนประชากรและเคหะกิจกรุงเทพมหานคร 2523

7.10 ในกลุ่มนี้ประมาณร้อยละ 56.19 ทำงานในหมวด

ค) เสมียน พนักงาน และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง มีประมาณ 203,297 คน หรือร้อยละ 10.08 ผู้ที่ทำงานในกลุ่มอาชีพนี้ ประมาณร้อยละ 33.82 ทำงานในหมวดอุตสาหกรรม การให้บริการ รองลงมาคือ หมวดอุตสาหกรรมขนส่ง และการเงิน ตามลำดับ

ง) ผู้ปฏิบัติงานอาชีพเกี่ยวกับการค้า มีผู้ปฏิบัติงานในหมวดอาชีพนี้ประมาณ 428,909 คน หรือร้อยละ 21.26 โดยเกือบทั้งหมดคือ ประมาณร้อยละ 92.05 ของผู้ที่ทำงานในหมวดอาชีพนี้อยู่ในหมวดอุตสาหกรรมค้าปลีกค้าส่ง

จ) ผู้ทำงานกลสิกรรม เลี้ยงสัตว์ ทำงานป่าไม้ ประมง นักล่าและคักจับสัตว์ มีประมาณ 105,174 คน หรือประมาณร้อยละ 5.21 โดยผู้ที่ทำงานในหมวดอาชีพนี้เกือบทั้งหมดจัดอยู่ในหมวดอุตสาหกรรมด้านการเกษตร

ฉ) ผู้ทำงานเหมืองแร่ ค่อยย่อยหิน ผู้ซุกเจาะบ่อและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องมีผู้ทำงานประมาณ 616 คน หรือร้อยละ .03 เท่านั้น ซึ่งเป็นหมวดอาชีพที่มีผู้ทำงานน้อยที่สุด และผู้ที่ทำงานในหมวดอาชีพนี้ส่วนใหญ่ก็อยู่ในหมวดอุตสาหกรรมการขุดแร่

ช) พนักงานขายยานพาหนะ และคนงานที่เกี่ยวข้อง มีผู้ทำงานในหมวดอาชีพนี้ประมาณ 95,813 คน หรือร้อยละ 4.75 และผู้ที่ทำงานในหมวดอาชีพนี้ เกือบทั้งหมดทำงานในหมวดอุตสาหกรรมขนส่ง

ซ) ช่าง หรือผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต และกรรมกร มีผู้ทำงานในหมวดอาชีพนี้ประมาณ 587,537 หรือร้อยละ 29.12 ในจำนวนนี้ ประมาณร้อยละ 62.6 ทำงานในหมวดอุตสาหกรรมด้านหัตถกรรม และประมาณร้อยละ 16.23 ทำงานในหมวดอุตสาหกรรมการก่อสร้างที่เหลือทำงานในหมวดอุตสาหกรรมอื่น ๆ

ฌ) ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับด้านบริการต่าง ๆ มีผู้ทำงานประมาณ 254,611 คน หรือร้อยละ 12.62 ในจำนวนนี้เกือบทั้งหมด คือประมาณร้อยละ 90.03 ทำงานในหมวดอุตสาหกรรมบริการ

ญ) ผู้ปฏิบัติงานในหมวดอาชีพอื่น ๆ ประมาณ 17,287 คน
หรือร้อยละ .86

จากการศึกษาลักษณะการประกอบอาชีพของประชากรอายุ 11 ปีขึ้นไปทำงานในเชิงเศรษฐกิจพบว่า ผู้ทำงานเกือบทุกหมวดอาชีพ ส่วนใหญ่ทำงานในหมวดอุตสาหกรรม การให้บริการ ยกเว้น ผู้ปฏิบัติงานอาชีพเกี่ยวกับการค้า ที่ทำงานในหมวดอุตสาหกรรมพาณิชย์กรรมผู้ทำงานในหมวดอาชีพช่าง หรือผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตและกรรมกร ที่ทำงานในหมวดอุตสาหกรรมหัตถกรรมและผู้ทำงานในหมวดอาชีพพนักงานขายยานพาหนะและคนงานที่เกี่ยวข้องที่ทำงานในหมวดอุตสาหกรรม การขนส่ง

3. แหล่งงาน แหล่งงานในที่นี้หมายรวมถึง ทั้งงานตามสถานที่ราชการ โรงงานอุตสาหกรรม สถานบริการ ร้านค้า งานคานเกษตรกรรม และอื่น ๆ จากรายงานการศึกษาเรื่อง "The Second Stage Expressway System in the Greater Bangkok" ของ Japan International Cooperation Agency ได้ศึกษาเรื่องแหล่งงานของกรุงเทพมหานครและปริมณฑลซึ่งในส่วนของกรุงเทพมหานคร นั้น พบว่า ในปี พ.ศ. 2525 กรุงเทพมหานคร มีแหล่งงานในสาขาต่าง ๆ ประมาณ 2,148,400 คน ตามรายละเอียด ในตารางที่ 3.4 โดยเขตที่มีแหล่งงานมากที่สุดคือ เขตบางรักมีประมาณ 253,530 คน รองลงมาคือเขตพระโขนง เขตพระนคร เขตป้อมปราบฯ ตามลำดับ จะเห็นว่าเขตที่มีแหล่งงานมากส่วนใหญ่จะอยู่ทางคันฝั่งตะวันออกของกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะในเขตชั้นในจะมีแหล่งงานในปริมาณสูง และลดลงในกลุ่มเขตชั้นกลาง (แผนที่ 3.11) ขณะที่เขตทางคันตะวันตกของกรุงเทพมหานครมีแหล่งงานในปริมาณน้อย และน้อยมากในเขต ลาดกระบัง หนองจอก มีนบุรี และคลองชัน

ในเรื่องแหล่งงานนี้ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบแหล่งงานกับประชากรวัยแรงงาน (ในที่นี้ใช้ประชากรในช่วงอายุ 15-64 ปี ซึ่งถือว่าเป็นวัยที่พึ่งตัวเองได้ตามรายงานสำมะโนประชากรและเคหะ) ของแต่ละเขตอาจแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มตามสัดส่วนแหล่งงานต่อประชากรวัยแรงงาน ดังนี้ (ตารางที่ 3.4 และแผนที่ 3.12)

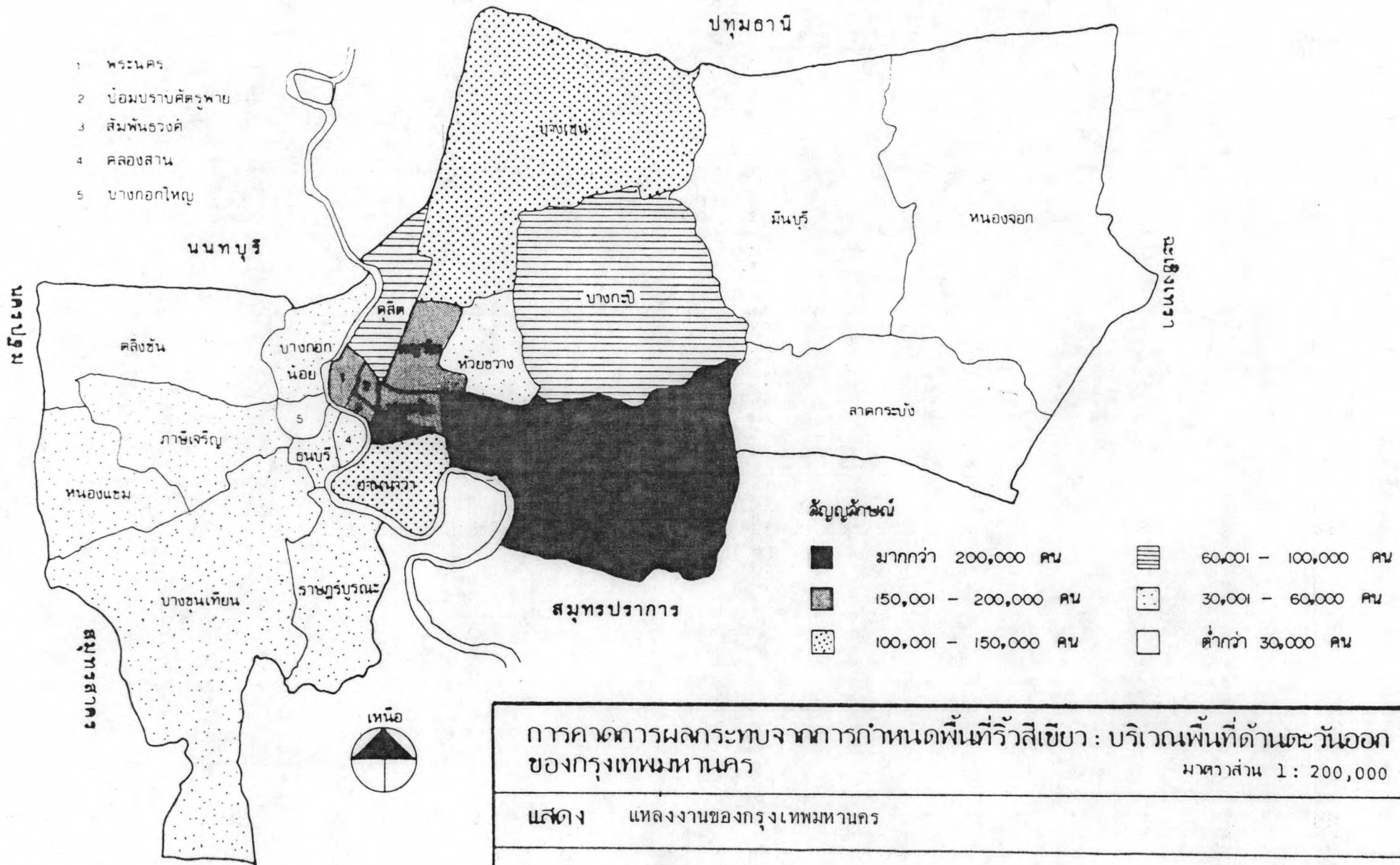
ตารางที่ 3.4 จำนวนประชากรวัยแรงงาน การจ้างงาน และสัดส่วนการจ้างงานต่อประชากร

วัยแรงงานของกรุงเทพมหานครจำแนกเป็นรายเขต พ.ศ. 2525 และ พ.ศ. 2545

เขต	ประชากรวัย แรงงาน ^{1/} พ.ศ. 2525	การจ้างงาน ^{2/}			การจ้างงานต่อ ประชากรวัยแรงงาน พ.ศ. 2525
		พ.ศ. 2525	พ.ศ. 2545	GR.	
หนองจอก	35,234	18,300	24,180	1.4	0.52
มีนบุรี	41,730	16,170	33,450	3.7	0.39
ลาดกระบัง	30,815	18,380	54,670	5.6	0.60
ตลิ่งชัน	49,388	8,220	10,550	1.3	0.17
หนองแขม+ภาษีเจริญ	165,714	73,101	73,010	0	0.44
บางขุนเทียน	151,949	54,010	54,010	0	0.35
บางกะปิ	214,113	71,530	213,620	5.6	0.33
บางเขน	292,470	112,720	262,910	4.3	0.38
ราชบุรีบูรณะ	83,402	57,240	57,240	0	0.69
พระโขนง	380,784	216,390	251,160	1	0.57
ห้วยขวาง	157,173	58,910	149,370	4.8	0.37
ยานนาวา	263,131	120,960	259,810	3.9	0.46
บางกอกใหญ่	70,309	20,980	39,470	3.2	0.30
บางกอกน้อย	264,139	51,210	106,410	3.7	0.19
พระนคร	80,025	185,310	185,310	0	2.31
คลองสาน	94,759	36,700	56,660	2.2	0.39
ดุสิต	371,980	76,220	76,220	0	0.20
บางรัก	96,362	253,530	274,120	.4	2.63
ปทุมวัน	159,152	152,240	226,600	2.0	0.96
พญาไท	354,049	163,410	192,520	.8	0.46
ธนบุรี	182,744	49,400	98,150	3.5	0.27
สัมพันธวงศ์	51,410	158,190	158,190	0	3.08
ป้อมปราบฯ	128,699	175,370	175,370	0	1.36
กรุงเทพมหานคร	3,719,531	2,148,400	3,033,000	1.7	0.58

ที่มา: 1/ ประชากรอายุ 15-64 ปี คำนวณโดยใช้สัดส่วนจากสำมะโนประชากรและเคหะ
พ.ศ. 2523

2/ JICA

การคาดการณ์ผลกระทบจากการกำหนดพื้นที่ริ้วสีเขียว : บริเวณพื้นที่ด้านตะวันออก
 ของกรุงเทพมหานคร
 มาตราส่วน 1 : 200,000

แสดง แหล่งงานของกรุงเทพมหานคร

ที่มา ตาราง

แผนที่ 3.11

กลุ่มที่ 1 กลุ่มเขตที่มีแหล่งงานมากกว่าประชากรวัยแรงงาน ได้แก่ เขตสัมพันธวงศ์ เขตบางรัก เขตพระนคร และเขตป้อมปราบฯ ทั้ง 4 เขต นี้จัดว่าเป็นย่านธุรกิจการค้าที่สำคัญของกรุงเทพมหานคร และเนื่องจากมีแหล่งงานใน ปริมาณสูงกว่าประชากรวัยแรงงานจึงเป็นเขตที่รองรับแรงงานจากเขตอื่น ๆ ค่าย

กลุ่มที่ 2 กลุ่มเขตที่มีสัดส่วนแหล่งงานต่อประชากรวัยแรงงาน สูงกว่าค่าเฉลี่ยของกรุงเทพมหานคร คือ มากกว่า .58 ได้แก่เขตปทุมวัน เขตราชบุรีณะ และเขตลาคกระบัง

กลุ่มที่ 3 เขตอื่น ๆ นอกจากเขตในกลุ่มที่ 1 และ 2 จัดเป็น เขตที่มีแหล่งงานต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของกรุงเทพมหานคร ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าประชากรใน วัยแรงงานของเขตเหล่านี้จำเป็นต้องเดินทางออกไปทำงานยังเขตอื่น ๆ

4. รายได้ รายได้ของกรุงเทพมหานครที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นเป็นผู้จัดเก็บประกอบด้วยรายได้จากภาษีอากร ค่าธรรมเนียม ค่าปรับ ใบอนุญาต จาก ทรัพย์สิน สาธารณูปโภค การพาณิชย์ รายได้เบ็ดเตล็ด และรายได้พิเศษต่าง ๆ ซึ่งในปี พ.ศ. 2520 กรุงเทพมหานครมีรายได้จากกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ประมาณ 311,616,056.29 บาท เพิ่มขึ้นเป็น 679,488,049.64 บาท ในปี พ.ศ. 2525 หรือ เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 16.87 ต่อปี และเมื่อเฉลี่ยกับจำนวนประชากรของ กรุงเทพมหานครแล้ว รายได้ที่เขตเป็นผู้จัดเก็บประมาณ 124.26 บาท ต่อประชากร 1 คน ในระดับเขตพบว่า เขตที่มีรายได้จากการจัดเก็บของเจ้าพนักงานท้องถิ่นสูงสุดคือ เขตพระโขนง รองลงมาคือ เขตบางรัก และปทุมวัน แต่เมื่อเฉลี่ยรายได้เขต ต่อประชากรเขตแล้วพบว่า เขตที่มีรายได้ต่อประชากรสูงสุดคือ เขตบางรัก รองลงมาคือ เขตพระนคร และสัมพันธวงศ์ โดยมีเขตห้วยขวางและเขตมีนบุรีเป็นเขตที่มี อัตราการเพิ่มขึ้นของรายได้สูงสุด ในเรื่องรายได้เขตนี้อาจแบ่งเขตต่าง ๆ ออกเป็น 4 กลุ่ม ตามระดับรายได้เฉลี่ยต่อประชากรดังนี้ (แผนที่ 3.12)

ก) กลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยมากกว่า 220 บาทต่อประชากร 1 คน ซึ่งจัดว่าเป็นกลุ่มเขตที่มีรายได้ค่อนข้างสูง ได้แก่ เขตบางรัก ซึ่งเป็นเขตที่มีรายได้ เฉลี่ยสูงสุด คือประมาณ 438.98 บาท ต่อประมาณ 1 คน รองลงมาคือ เขตพระนคร

ตารางที่ 3.5 รายรับของกรุงเทพมหานครจำแนกเป็นรายเขต

เขต	รายรับเขต		รายรับเขต/ ประชากร 1 คน	อัตราการขยายตัว เฉลี่ย
	พ.ศ. 2520	พ.ศ. 2525	พ.ศ. 2525	พ.ศ. 2520-2525
หนองจอก	1,430,481.61	2,528,305.86	48.81	12.06
มีนบุรี	2,277,004.42	9,758,535.78	159.07	33.78
ลาดกระบัง	1,858,427.38	3,752,766.18	82.84	15.09
ตลิ่งชัน	2,020,072.23	3,775,302.29	52.0	13.32
หนองแขม	2,361,118.86	4,144,475.78	87.28	11.91
บางขุนเทียน	4,196,569.83	12,566,203.12	56.25	24.52
บางกะปิ	10,225,746.92	28,369,163.57	90.12	22.64
บางเขน	12,959,642.96	37,453,540.29	87.11	23.65
ราชบุรีรัตน	8,405,847.55	16,401,876.85	133.77	14.30
ภาษีเจริญ	8,535,676.92	18,189,078.68	92.74	16.34
พระโขนง	54,069,161.34	109,523,658.60	195.64	15.16
ห้วยขวาง	6,177,412.34	27,239,189.17	117.88	34.55
ยานนาวา	23,157,546.02	54,404,356.52	140.64	18.63
บางกอกใหญ่	3,806,481.40	8,603,147.95	83.23	17.71
บางกอกน้อย	8,347,928.97	23,484,826.33	60.48	22.98
พระนคร	18,382,443.57	33,498,082.25	284.73	12.75
คลองสาม	7,590,894.68	15,158,060.78	108.81	14.83
ดุสิต	12,042,792.48	29,564,761.98	54.06	19.68
บางรัก	36,129,468.24	62,188,474.71	438.98	11.47
ปทุมวัน	25,889,374.09	58,605,203.18	250.47	17.75
พญาไท	25,737,675.56	51,915,581.68	99.74	15.07
ธนบุรี	9,998,360.34	22,088,033.18	82.21	17.18
สัมพันธวงศ์	12,622,149.82	19,901,950.23	263.33	9.54
ป้อมปราบฯ	14,393,778.76	26,372,474.68	139.38	12.87
รวม	311,616,056.29	679,488,049.64	124.26	16.87

ที่มา : กองบัญชีและตรวจสอบ สำนักการคลัง กรุงเทพมหานคร

เขตสัมพันธวงศ์ และ เขตปทุมวัน เขตในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นแหล่งธุรกิจที่สำคัญของ กรุงเทพมหานคร และเป็นเขตที่มีการจ้างงานสูงด้วย

ข) กลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยประมาณ 120-220 บาท ต่อประชากร 1 คน เขตในกลุ่มนี้ ได้แก่ เขตพระโขนง ซึ่งเป็นเขตที่มีรายได้เฉลี่ยสูงสุดในกลุ่ม รองลงมาคือ เขตยานนาวา เขตป้อมปราบฯ และ เขตราชบุรีบูรณะ เขตในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นย่านอุตสาหกรรมที่สำคัญของกรุงเทพมหานคร ยกเว้นเขตป้อมปราบฯ

ค) กลุ่มเขตที่มีรายได้เฉลี่ยประมาณ 70-119 บาท ต่อประชากร 1 คน ได้แก่ เขตห้วยขวาง เขตคลองสาน เขตพญาไท เขตภาษีเจริญ เขตบางกะปิ เขตหนองแขม เขตบางเขน เขตบางกอกใหญ่ เขตลาดกระบัง และ เขตธนบุรี ความสำคัญ

ง) กลุ่มเขตที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 70 บาท ต่อประชากร 1 คน ได้แก่ เขตบางกอกน้อย เขตบางขุนเทียน เขตคูสิด เขตคลังชั้น และ เขตหนองจอก ความสำคัญ

ในเรื่องรายได้เขตนี้อาจสรุปได้ว่าเขตที่มีรายได้สูงจะเป็นเขตชั้นในทางฝั่งพระนคร รองลงมาคือ เขตที่เป็นแหล่งอุตสาหกรรมและคลังสินค้า

การเปลี่ยนแปลงรายได้เขต ในระยะแรก 5 ปี คือตั้งแต่ พ.ศ. 2520-2525 อัตราการเพิ่มขึ้นของรายได้เขตแตกต่างกัน โดยเขตที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นของรายได้สูงสุดคือ เขตห้วยขวาง และเขตที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นของรายได้น้อยที่สุดคือ เขตสัมพันธวงศ์ ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงรายได้เขตนี้อาจแบ่งเขตต่าง ๆ ออกได้เป็น 4 กลุ่ม ตามอัตราการเพิ่มขึ้นของรายได้ของแต่ละเขตดังนี้

ก) กลุ่มที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นของรายได้มากกว่าร้อยละ 30 ต่อปี ได้แก่ เขตห้วยขวาง และ เขตมีนบุรี ซึ่งอาจเป็นเพราะการขยายตัวของทั้งสองเขตเป็นไปอย่างรวดเร็วในระยะตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา

ข) กลุ่มที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นของรายได้ ร้อยละ 20-30 ต่อปี ได้แก่ เขตบางขุนเทียน เขตบางเขน เขตบางกอกน้อย และ เขตบางกะปิ

ค) กลุ่มเขตที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นของรายได้ร้อยละ 15-19.99 ต่อปี ได้แก่ เขตดุสิต ยานนาวา ปทุมวัน บางกอกใหญ่ ธนบุรี ภาษีเจริญ พระโขนง ลาดกระบัง และเขตพญาไท

ง) กลุ่มเขตที่มีรายได้เพิ่มต่ำกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ได้แก่ เขตคลองสาน ราชบุรีบูรณะ คลิ่งชัน ป้อมปราบฯ พระนคร หนองจอก หนองแขม บางรัก และเขตสัมพันธวงศ์

จากอัตราการเพิ่มขึ้นของรายได้ของแต่ละเขตอาจสรุปได้ว่า เขตที่มีการขยายตัวการใช้ที่ดินสูง เช่น เขตในกลุ่มที่ 1 และ 2 จะมีอัตราการเพิ่มขึ้นของรายได้สูง ขณะที่เขตที่มีการเพิ่มขึ้นของรายได้ต่ำ เช่น เขตในกลุ่มที่ 4 จะเป็นเขตที่มีการพัฒนามานานแล้ว หรือเขตที่ยังไม่มีการพัฒนาเลย ซึ่งในระยะเวลา 5 ปีนี้มีอัตราการขยายตัวทั้งด้านเศรษฐกิจและการใช้ที่ดินต่ำด้วย

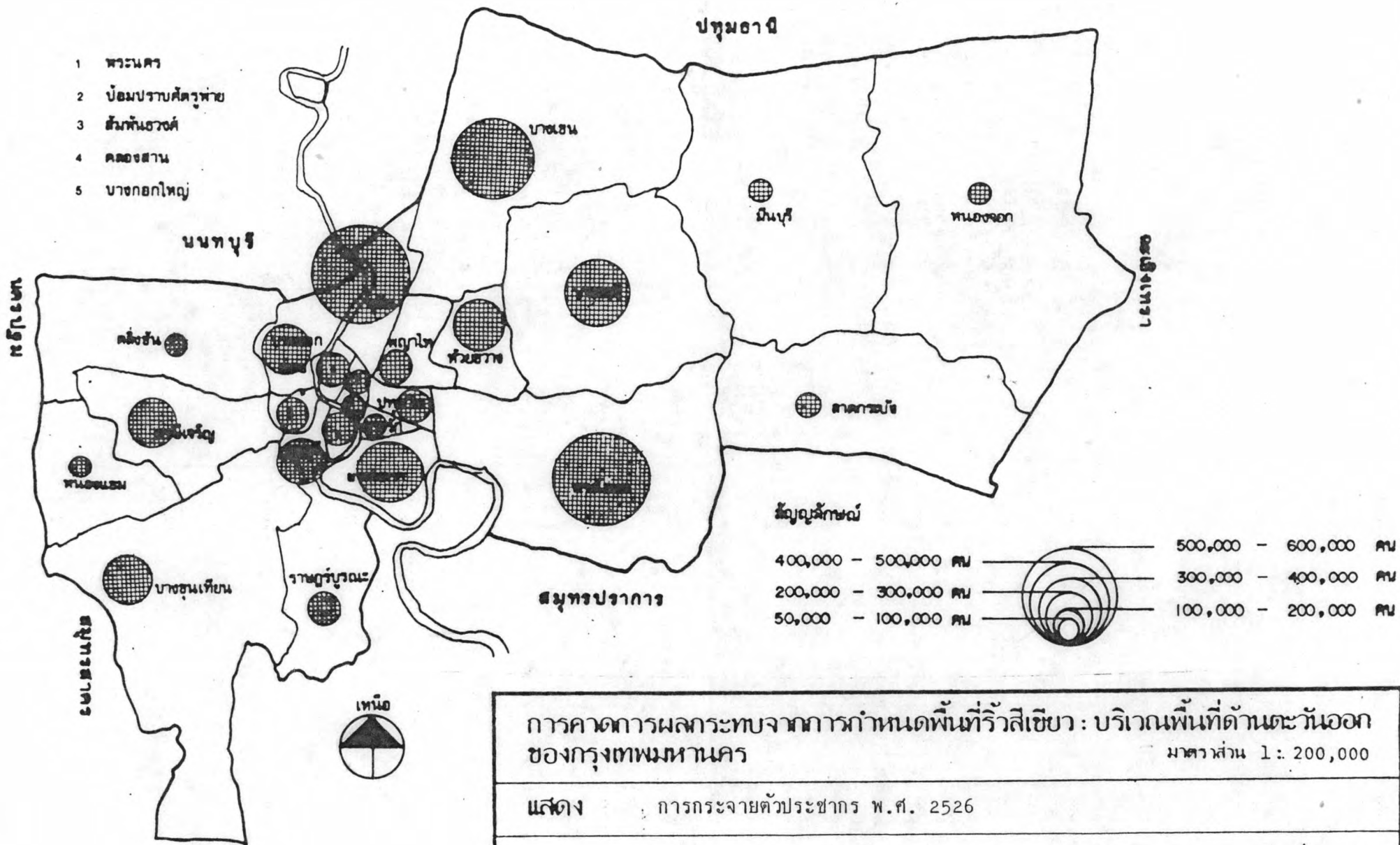
จากการศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจของกรุงเทพมหานคร จะเห็นว่า กรุงเทพมหานคร เป็นแหล่งผลิตที่สำคัญของประเทศ โดยประมาณ 1 ใน 3 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ของประเทศไทยมาจากกรุงเทพมหานคร และมีสัดส่วนสูงขึ้นเรื่อย ๆ โดยประเภทมูลค่าผลิตภัณฑ์ที่สำคัญ คือ สาขาอุตสาหกรรม การบริการ การธนาคาร และประกันภัย ซึ่งสาขานี้ไม่จำเป็นต้องใช้ผู้ทำงานที่มีความรู้สูงแต่ใช้คนทำงานจำนวนมาก จากลักษณะการประกอบอาชีพนี้ จะเห็นว่าผู้ทำงานประเภทกรรมกร ช่าง หรือผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตสูงสุด รองลงมาคือ ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการค้า และเนื่องจากลักษณะอาชีพนี้ไม่จำเป็นต้องใช้ผู้มีการศึกษาสูงนี้ส่งผลให้มีการย้ายถิ่นจากชนบทเข้ามาทำงานทำเป็นจำนวนมาก ในระดับเขตจะเห็นว่าเขตที่เป็นแหล่งงานและย่านธุรกิจที่สำคัญได้แก่ กลุ่มเขตชั้นในฝั่งพระนคร เช่น เขตบางรัก ปทุมวัน ป้อมปราบฯ พระนคร เป็นต้น ส่วนเขตที่เป็นแหล่งงาน แต่ไม่ใช่ย่านธุรกิจที่สำคัญได้แก่ เขตพระโขนง พญาไท ราชบุรีบูรณะ โดยเขตเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมและคลังสินค้า สำหรับบางเขตซึ่งส่วนใหญ่เป็นเขตชั้นกลาง เช่น เขตมีนบุรี ห้วยขวาง บางเขน บางกอกน้อย บางกะปิ ซึ่งปัจจุบันไม่ใช่แหล่งการค้า ย่านธุรกิจ หรือแหล่งงาน แต่เขตในกลุ่มนี้เป็นเขตที่มีแนวโน้มของการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูงกว่าเขตอื่น ๆ

ข. ประชากร แหล่งข้อมูลประชากรของกรุงเทพมหานครที่สำคัญมี 2 แหล่ง คือ จากแผนกสถิติและเลือกตั้ง กองปกครองและทะเบียน สำนักงาน ปลัดกรุงเทพมหานคร และจากรายงานสำมะโนประชากรและเคหะสำนักงานสถิติ แห่งชาติ ในการศึกษานี้ผู้ศึกษาเลือกใช้ข้อมูลจากแผนกสถิติและเลือกตั้ง กองปกครอง และทะเบียน กรุงเทพมหานคร เพราะมีข้อมูลจำนวนประชากรราย เขตและรายแขวง ทุกช่วงปี ขณะที่ข้อมูลจากสำมะโนประชากรและเคหะ เพียง 2 ช่วงปีคือ ปี พ.ศ. 2513 และ พ.ศ. 2523 ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ห่างกันมาก และในช่วงเวลานี้ กรุงเทพมหานครได้มีการ เปลี่ยนรูปแบบและ เขตการปกครองหลายครั้ง อีกประการ หนึ่ง กรุงเทพมหานครมีการเปลี่ยนแปลงประชากรค่อนข้างสูง แต่แตกต่างกันในช่วง เวลาและพื้นที่ เช่น ในระยะแรกประชากรจะเพิ่มมากในเขตชั้นใน และลดลงมาใน เขตชั้นกลางและชั้นนอก แต่ในระยะหลังประชากรจะเพิ่มสูงมากในกลุ่มเขตชั้นกลาง ขณะที่เขตในบาง เขตกลับมีจำนวนประชากรลดลงดังนั้นข้อมูลประชากร เพียง 2 ช่วง จะทำให้การศึกษาการเปลี่ยนแปลงประชากรไม่ชัดเจน สำหรับข้อมูลประชากร จากกองปกครอง และทะเบียนเองก็มีข้อเสียหลายประการ เช่น ลักษณะการจัด เก็บข้อมูลที่ถือจำนวนประชากรเกิด ตาย ความสถานที่เกิดและตาย ทำให้การศึกษา จำนวนประชากรเกิด ตายและย้ายถิ่น ในระดับเขตที่แท้จริงทำได้ยาก เพราะ เขต ที่มีโรงพยาบาลมากจะมีจำนวนประชากรเกิดมาก ขณะที่เขตที่ไม่ได้เป็นที่ตั้งของ โรงพยาบาลเกือบจะไม่มีคนเกิดเลย แต่จะมีประชากรย้ายถิ่นเข้ามาอีกประการ หนึ่ง ข้อมูลจากกองปกครองและทะเบียน เป็นข้อมูลตามทะเบียนซึ่งต่ำกว่าจำนวน ประชากรที่แท้จริง เพราะมีประชากรเป็นจำนวนมากที่ย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ในกรุงเทพ มหานครแต่ไม่ได้แจ้งย้ายในทะเบียนค้วย นอกจากนี้การจัดเก็บข้อมูลจำนวนประชากร ค่อนข้างจะคลาดเคลื่อน จะเห็นได้ว่าเมื่อมีการตรวจสอบจำนวนประชากรเพื่อจัดทำ บัตรประชาชนในปี พ.ศ. 2526 พบว่ามีประชากรที่มิชื่อในทะเบียนแต่ไม่มีตัวตนเป็น จำนวนมาก ซึ่งเมื่อตัดชื่อออกแล้วทำให้ในปี พ.ศ. 2526 มีจำนวนประชากร ลดลงจากปี พ.ศ. 2525 ประมาณถึง 449,959 คน จากสภาพปัญหาดังกล่าว ในการศึกษาเกี่ยวกับประชากรจำเป็นต้องมีการปรับตัวเลขในบางช่วง เพื่อความ เหมาะสม ซึ่งจะได้อธิบายต่อไปดังนี้

1. จำนวนประชากร ในปี พ.ศ. 2526 ซึ่งเป็นปีแรกที่มีการ คัดชื่อประชากรในทะเบียนที่ไม่มีตัวคนออก พบว่ามีจำนวนประชากรประมาณ 5,018,327 คน กระจายอยู่ตามเขตต่าง ๆ ตามแผนที่ 3.14 และตารางที่ 3.6 เขตที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดคือ เขตพระโขนงมีประมาณ 578,541 คน รองลงมาคือ เขตคูสิต 550,369 คน และเขตบางเขน 457,544 คน เขตที่มีจำนวน ประชากรน้อยที่สุดคือ เขตลาดกระบังมีจำนวนประชากรประมาณ 48,836 คน รองลงมาคือ เขตหนองแขม 50,248 คน และเขตหนองจอก 54,011 คน จะเห็นว่า เขตที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดมีจำนวนประชากรมากกว่าเขตที่มีจำนวนประชากร น้อยที่สุดประมาณถึง 12 เท่า

2. ความหนาแน่นประชากร เขตที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดของ กรุงเทพมหานครได้แก่ เขตพระโขนง คูสิต บางเขน ทاملำดับ แต่จากการศึกษา พบว่า เขตเหล่านี้มีความหนาแน่นประชากรในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับ เขตอื่น ๆ โดยเขตที่มีความหนาแน่นของประชากรค่อนข้างที่สุด คือ เขตป้อมปราบฯ มีความหนาแน่นประชากรประมาณ 48,136 คน/กม² รองลงมาได้แก่ เขต สัมพันธวงศ์ และเขตธนบุรี ทاملำดับ ส่วนเขตที่มีความหนาแน่นประชากรต่ำที่สุดคือ เขตหนองจอกประมาณ 229 คน/กม² รองลงมาคือ เขตมีนบุรี และลาดกระบัง ทاملำดับ (ตารางที่ 3.8) แต่โดยเฉลี่ยแล้วความหนาแน่นของประชากรกรุงเทพ มหานครค่อนข้างที่ประมาณ 3.199 คน/กม² สำหรับความหนาแน่นประชากรในระดับ เขตนี้เมื่อดูจากแผนที่ 3.15 จะเห็นว่า เขตชั้นในจะมีระดับความหนาแน่นประชากรสูง และลดระดับความหนาแน่นลงไปในเขตชั้นกลางและชั้นนอก ทاملำดับ

3. การเปลี่ยนแปลงประชากร การศึกษาจำนวนประชากรและ ความหนาแน่นประชากรนั้นใช้จำนวนประชากร ปี พ.ศ. 2526 เพราะข้อมูล ประชากรปี พ.ศ. 2526 เป็นข้อมูลที่ถือว่าถูกต้องกว่าข้อมูลปีก่อน ๆ เนื่องจาก ได้มีการตรวจสอบจำนวนประชากรที่ถูกต้องตามทะเบียนแล้ว แต่ในการศึกษาการ เปลี่ยนแปลงประชากร จะใช้ข้อมูลประชากร ปี พ.ศ. 2516-2525 เพราะเป็น ข้อมูลที่มีความคลาดเคลื่อนใกล้เคียงกัน ขณะที่ปี พ.ศ. 2526 มีความแตกต่างใน เรื่องจำนวนประชากรมากกว่าปีอื่น ๆ ถ้านำมาศึกษาการเปลี่ยนแปลงประชากรจะ

การคาดการณ์ผลกระทบจากการกำหนดพื้นที่ริ้วสีเขียว : บริเวณพื้นที่ด้านตะวันออก
ของกรุงเทพมหานคร มาตรฐาน 1 : 200,000

แสดง : การกระจายตัวประชากร พ.ศ. 2526

ที่มา : ตาราง 3.5

แผนที่ 3.14

ตารางที่ 3.6 จำนวนประชากรและความหนาแน่นประชากร จำแนกตามรายเขต พ.ศ. 2526

เขต	จำนวนประชากร (คน)	ความหนาแน่นประชากร (คน/กม. ²)
หนองจอก	54,011	229
มีนบุรี	64,266	369
ลาดกระบัง	48,836	394
ตลิ่งชัน	78,995	991
หนองแขม	50,248	1,041
บางขุนเทียน	232,532	1,284
บางกะปิ	335,171	2,245
บางเขน	457,544	2,702
ราชบุรีรัษะ	127,726	2,979
ภาษีเจริญ	207,409	3,845
พระโขนง	578,541	4,030
ห้วยขวาง	235,735	10,395
ยานนาวา	392,279	10,611
บางกอกใหญ่	104,024	16,832
บางกอกน้อย	283,296	12,157
พระนคร	113,376	20,480
คลองสาน	139,736	23,093
ตูลิต	550,369	24,780
บางรัก	88,869	16,053
ปทุมวัน	114,820	13,720
พญาไท	346,319	19,870
ธนบุรี	267,767	31,042
สัมพันธวงศ์	53,504	37,785
ป้อมปราบฯ	92,950	48,136
รวม	5,018,327	3,199

ที่มา : กองปกครองและทะเบียน สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 3.7 งบกำไรสุทธิและงบกำไรสุทธิรวมภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา พ.ศ. 2517-2526

ปี	พ.ศ. 2517	พ.ศ. 2518	พ.ศ. 2519	พ.ศ. 2520	พ.ศ. 2521	พ.ศ. 2522	พ.ศ. 2523	พ.ศ. 2524	พ.ศ. 2525	พ.ศ. 2526
กำไรสุทธิ	46,197	46,939	47,655	48,454	49,336	50,136	51,224	52,131	51,799	54,011
กำไรสุทธิ	45,309	46,342	47,115	48,373	50,016	52,579	55,369	58,451	61,349	64,266
กำไรสุทธิ	33,959	34,951	36,055	37,554	39,171	40,996	42,567	43,990	45,303	48,836
กำไรสุทธิ	53,770	55,049	57,435	60,303	62,894	65,269	67,746	70,201	72,609	78,995
กำไรสุทธิ	30,519	32,308	34,015	35,752	37,981	40,228	42,386	45,166	47,487	50,238
กำไรสุทธิ	118,370	124,781	176,448	183,473	189,270	197,082	204,434	213,440	223,386	232,522
กำไรสุทธิ	114,737	129,314	145,967	167,143	191,989	218,703	255,555	281,484	314,780	335,171
กำไรสุทธิ	234,372	249,220	264,968	342,363	357,314	367,402	388,333	408,720	429,377	457,544
กำไรสุทธิ	83,777	87,871	93,251	98,447	103,969	108,447	113,769	118,099	122,614	127,725
กำไรสุทธิ	142,821	150,379	157,152	163,685	170,179	176,282	183,385	190,108	196,138	207,409
กำไรสุทธิ	421,000	445,463	461,543	474,842	486,628	502,287	523,831	545,926	559,812	578,541
กำไรสุทธิ	149,329	160,757	170,499	179,304	187,321	195,112	201,334	208,129	231,069	235,735
กำไรสุทธิ	285,915	858,964	364,214	368,634	371,609	375,213	308,416	362,585	386,843	392,279
กำไรสุทธิ	91,976	93,316	94,822	96,365	98,605	100,051	101,198	102,719	103,365	104,024
กำไรสุทธิ	318,865	347,216	366,878	372,356	376,356	378,817	382,621	385,286	388,325	283,296
กำไรสุทธิ	130,725	128,118	127,664	128,373	126,713	124,854	123,109	121,935	117,649	113,376
กำไรสุทธิ	143,085	144,101	144,664	144,016	142,934	140,943	140,249	139,625	139,310	139,736
กำไรสุทธิ	404,824	409,747	418,392	431,077	446,575	462,210	479,659	528,357	546,868	550,369
กำไรสุทธิ	102,892	106,900	112,608	117,676	122,187	126,487	131,542	136,673	141,667	88,669
กำไรสุทธิ	223,445	227,413	231,899	232,555	234,212	233,050	235,647	233,884	233,978	114,820
กำไรสุทธิ	442,154	453,083	469,989	486,649	497,689	514,177	519,869	520,443	520,507	346,319
กำไรสุทธิ	231,407	235,738	240,724	246,626	251,241	256,740	262,097	267,398	268,662	267,767
กำไรสุทธิ	80,258	80,298	81,314	80,574	79,536	78,151	77,112	76,559	75,581	53,504
กำไรสุทธิ	199,903	201,226	200,316	198,170	196,484	194,299	190,450	190,093	189,207	92,950
รวม	4,129,609	4,349,494	4,545,602	4,742,774	4,870,509	4,999,515	5,153,902	5,331,402	5,468,286	5,018,327

ทำให้เกิดความผิดพลาดมากขึ้น เพราะมีหลายเขตที่มีการคัดชื่อจำนวนประชากรในทะเบียนที่ไม่มีตัวคนออก เช่น เขตบางกอกน้อย เขตพญาไท เขตปทุมวัน เป็นต้น

จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงประชากรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516-2525 พบว่า ในระยะเวลา 10 ปีนี้ เขตที่มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นมากที่สุดคือ เขตบางกะปิ เพิ่มขึ้นประมาณ 212,013 คน รองลงมาคือ เขตบางเขน 208,625 คน เขตพระโขนง เขตคูสิต ตามลำดับ ขณะที่หลายเขตมีจำนวนประชากรลดลง เช่น เขตพระนครเป็นเขตที่มีจำนวนประชากรลดลงมากที่สุด ประมาณ 15,217 คน รองลงมาคือ เขตป้อมปราบฯ ลดลงประมาณ 11,789 คน เขตสัมพันธวงศ์ และ คลองสาน ตามลำดับ ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงประชากรนี้จะเห็นว่าจำนวนประชากรจะเพิ่มขึ้นมากในเขตชั้นกลาง และเพิ่มน้อยในเขตชั้นนอก ขณะที่เขตชั้นในหลายเขตมีจำนวนประชากรลดลง (ตารางที่ 3.8 และแผนที่ 3.16)

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงประชากร ลักษณะการเปลี่ยนแปลงประชากรในแต่ละเขตของกรุงเทพมหานครจะแตกต่างกันไป โดยบางเขตจะมีจำนวนประชากรลดลงทุกปี บางเขตมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นทุกปี หรือ บางเขตมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นบางปีและลดลงบางปี สำหรับกรุงเทพมหานครตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516-2525 มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นทุกปี แต่เพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยลดลง ส่วนในระคับเขตอาจจะจัดกลุ่มตามลักษณะการเปลี่ยนแปลงประชากรได้ดังนี้ (แผนที่ 3.17)

ก) กลุ่มเขตที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรลดลงในระยะแรกและเพิ่มขึ้นในระยะหลัง ได้แก่ เขตพระโขนง และ เขตบางกอกน้อย

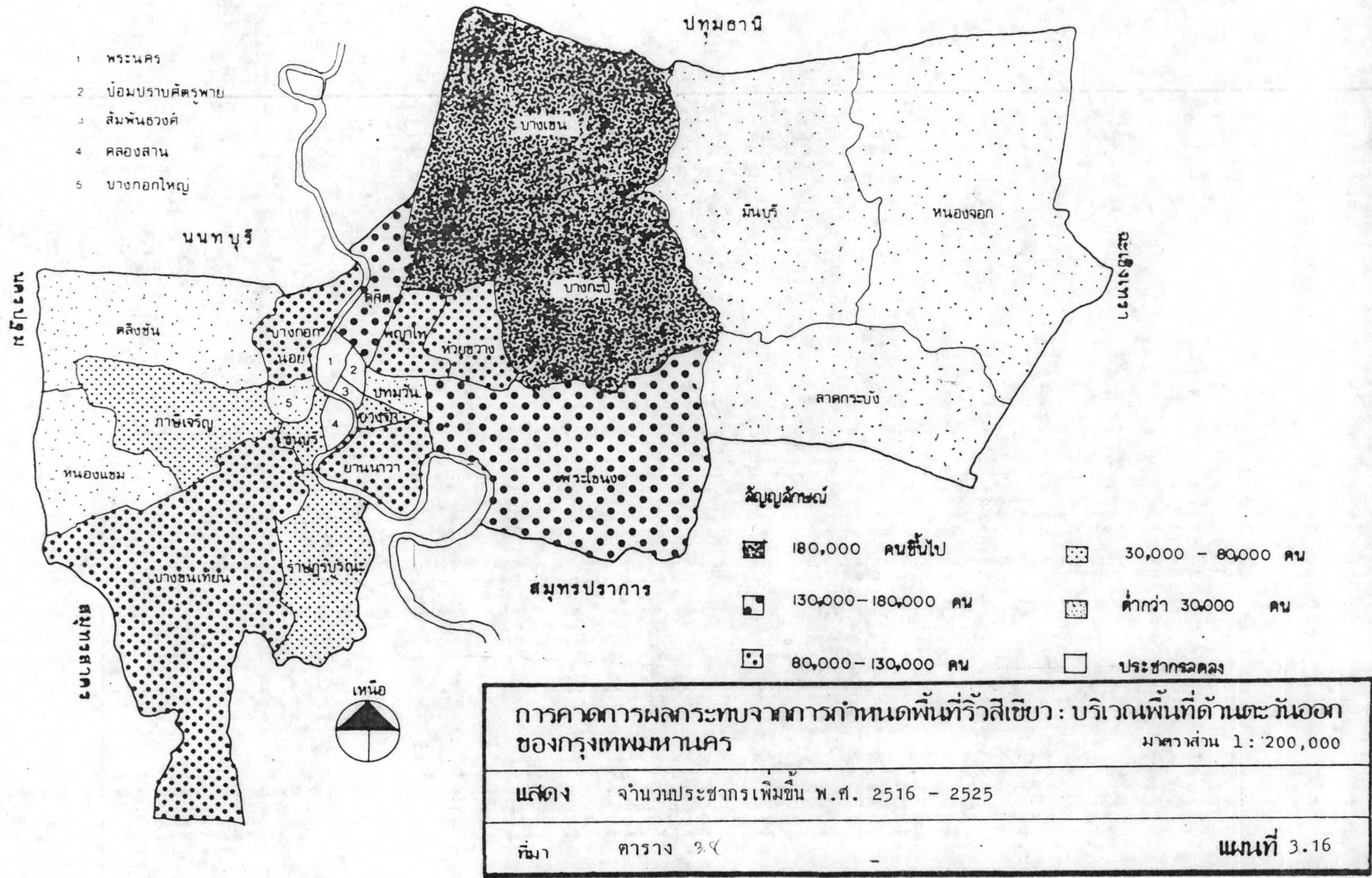
ข) กลุ่มเขตที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรขึ้น ๆ ลง ๆ และเพิ่มขึ้นในระยะหลัง ได้แก่ เขตบางขุนเทียน

ค) กลุ่มเขตที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรขึ้น ๆ ลง ๆ ได้แก่ เขตบางกอกใหญ่ เขตห้วยขวาง เขตปทุมวัน เขตยานนาวา เขตราชบุรีบูรณะ และ เขตหนองแขม

เขตในกลุ่มที่ 1,2 และ 3 นี้จากกล่าวได้ว่า เป็นเขตที่มีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรในอัตราที่สูงขึ้นโดยเฉพาะ เขตในกลุ่มที่ 1 คือ

טבלה 3.8 מ.א. 2517-2525 מ.א. 2518-2520 מ.א. 2519-2520 מ.א. 2521-2522 מ.א. 2522-2523 מ.א. 2523-2524 מ.א. 2524-2525 מ.א. 2516-2517

שם	מ.א. 2516- מ.א. 2517	מ.א. 2517- מ.א. 2518	מ.א. 2518- מ.א. 2519	מ.א. 2519- מ.א. 2520	מ.א. 2520- מ.א. 2521	מ.א. 2521- מ.א. 2522	מ.א. 2522- מ.א. 2523	מ.א. 2523- מ.א. 2524	מ.א. 2524- מ.א. 2525	מ.א. 2516- מ.א. 2517
המחלקה	1,853	742	722	798	872	800	1,088	907	332	7,455
שירות	701	1,033	773	1,258	1,643	2,563	2,790	3,082	2,898	15,741
המחלקה	774	992	1,114	1,489	1,717	1,725	1,571	1,423	1,313	12,118
שירות	1,426	1,279	2,386	2,868	2,591	2,375	2,477	2,455	2,407	20,254
המחלקה	1,840	1,789	1,707	1,737	2,229	2,247	2,158	2,780	2,321	18,858
שירות	6,334	6,411	51,667	7,025	5,797	7,812	7,352	9,006	8,948	111,352
המחלקה	11,970	14,577	15,653	21,176	24,846	26,714	36,852	35,929	23,296	212,013
שירות	13,020	14,848	15,748	77,395	14,951	10,088	20,931	20,387	21,257	209,625
המחלקה	14,356	4,094	5,380	5,196	5,522	4,478	5,322	4,330	4,515	53,153
שירות	7,899	7,558	6,773	6,533	6,494	6,103	6,723	6,030	61,216	61,216
המחלקה	16,312	24,463	15,080	13,299	11,786	15,659	21,544	22,095	13,886	155,124
שירות	13,190	11,428	9,742	11,990	4,832	7,791	6,222	6,795	22,930	94,930
המחלקה	6,581	73,049	5,250	4,420	2,975	3,604	5,203	2,169	4,258	107,569
שירות	2,262	1,340	1,506	1,543	2,240	1,446	1,147	1,521	646	13,651
המחלקה	33,228	28,351	19,662	5,478	4,000	2,461	3,804	2,665	3,039	102,688
שירות	2,141	2,607	454	709	1,660	1,859	1,745	1,174	4,286	15,217
המחלקה	1,490	1,016	563	646	1,062	1,991	694	624	315	2,285
שירות	4,318	4,923	8,645	12,685	15,498	15,635	17,449	48,698	18,511	146,362
המחלקה	1,282	4,008	5,708	5,068	4,511	4,300	5,055	5,131	40,057	40,057
שירות	5,554	3,968	4,486	656	1,657	1,162	2,597	1,763	94	15,067
המחלקה	19,466	10,929	15,906	13,475	14,425	16,288	5,692	574	64	97,819
שירות	2,946	4,331	4,986	5,902	4,615	5,499	5,357	5,301	1,264	40,201
המחלקה	1,040	40	1,016	740	1,038	1,385	1,039	553	978	5,717
שירות	1,093	1,323	910	2,146	1,686	2,185	3,849	357	886	11,759
סה"כ	162,528	219,885	196,114	197,166	127,735	129,006	154,387	177,500	136,884	1,501,265

- 1 พระนคร
- 2 ป้อมปราบศัตรูพ่าย
- 3 สัมพันธวงศ์
- 4 คลองสาน
- 5 บางกอกใหญ่

สัญลักษณ์

	180,000 คนขึ้นไป		30,000 - 80,000 คน
	130,000-180,000 คน		ต่ำกว่า 30,000 คน
	80,000-130,000 คน		ประชากรลดลง

การคาดการณ์ผลกระทบจากการกำหนดพื้นที่วีวีซีเอ : บริเวณพื้นที่ด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานคร
 มาตรฐาน 1 : 200,000

แสดง จำนวนประชากรเพิ่มขึ้น พ.ศ. 2516 - 2525

ที่มา ตาราง ๒๔

แผนที่ 3.16

เขต	พ.ศ. 2516-17	2517-18	2518-19	2519-20	2520-21	2521-22	2522-23	2523-24	2524-25
หนองจอก	4.18	1.61	1.55	1.67	1.80	1.62	2.17	1.77	-0.64
มีนบุรี	1.57	2.28	1.67	2.67	3.40	5.12	5.31	5.57	4.96
ลาดกระบัง	2.33	2.92	3.19	4.13	4.57	4.39	3.83	3.34	2.98
ตลิ่งชัน	2.72	2.38	4.33	4.99	4.30	3.78	3.80	3.62	3.43
หนองแขม	6.42	5.86	5.28	5.11	6.23	5.92	5.36	6.56	5.14
บางขุนเทียน	5.65	5.42	41.41	3.98	3.16	4.13	3.73	4.41	4.66
บางกะปิ	11.65	12.70	12.88	14.51	14.87	13.91	16.85	14.06	7.99
บางเขน	5.88	6.34	6.32	29.21	4.37	2.82	5.70	5.25	5.20
ราชบุรีพระ	20.68	4.89	6.12	5.57	5.61	4.31	4.91	3.81	3.82
ภาษีเจริญ	5.85	5.29	4.50	4.16	3.97	3.59	4.03	3.67	3.17
พระโขนง	4.03	5.81	3.61	2.88	2.48	3.22	4.29	4.22	2.54
ห้วยขวาง	9.69	7.65	6.06	7.03	2.69	4.16	3.19	3.37	11.02
ยานนาวา	2.36	25.55	1.46	1.21	0.81	0.97	1.39	0.57	1.11
บางกอกใหญ่	2.52	1.46	1.61	1.63	2.32	1.47	1.15	1.50	0.63
บางกอกน้อย	11.63	8.89	5.66	1.49	1.07	0.65	1.00	0.70	0.79
พระนคร	-1.61	-1.99	-0.35	0.56	-1.29	-1.47	-1.40	0.95	-3.51
คลองสาม	1.05	0.71	0.39	-.45	-.75	-1.39	-.49	-0.45	-0.23
ดุสิต	1.08	1.22	2.11	3.03	3.60	3.50	3.76	10.15	3.50
บางรัก	1.26	3.90	5.34	4.50	3.83	3.52	4.00	3.90	3.65
ปทุมวัน	2.55	1.78	1.97	0.28	0.71	-0.50	1.11	0.75	0.04
พญาไท	4.61	2.47	3.73	2.87	2.96	3.27	1.11	0.11	0.01
ธนบุรี	1.29	1.87	2.12	2.45	1.87	2.19	2.09	2.02	0.47
สัมพันธวงศ์	-1.28	0.05	1.27	-0.91	-1.29	-1.74	-1.33	-0.72	-1.28
ป้อมปราบฯ	-0.54	0.06	-.45	-1.07	-0.85	-1.11	-1.98	-0.19	-0.47
รวม	4.10	5.32	4.51	4.34	2.39	2.65	3.09	3.44	8.57

เขตบางกอกน้อย และพระโขนง

ง) กลุ่มเขตที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรชั้น ๆ ลง ๆ และลดลงในระยะหลัง ได้แก่ เขตบางเขน คูสิท หนองจอก คลิ่งชัน และบางรัก

จ) กลุ่มเขตที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรสูงขึ้นในระยะแรกและลดลงในระยะหลัง ได้แก่ เขตบางกะปิ เขตมีนบุรี เขตลาดกระบัง เขตพญาไท และเขตธนบุรี

ด) กลุ่มเขตที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรลดลงทุกปี ได้แก่ เขตภาษีเจริญ

เขตในกลุ่มที่ 4, 5, 6 อาจกล่าวได้ว่าเป็นกลุ่มเขตที่มีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรในอัตราที่ลดลง โดยเฉพาะเขตในกลุ่มที่ 6 คือ เขตภาษีเจริญที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรลดลงทุกปี

ข) กลุ่มเขตที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรลดลง ได้แก่ เขตพระนคร ป้อมปราบฯ สัมพันธวงศ์ และเขตคลองสาน

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงประชากรรายเขตดังกล่าวจะเห็นว่าในระยะตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นมาอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรมีแนวโน้มลดลงในเกือบทุกเขตซึ่งจะได้ศึกษาถึงเหตุผลต่อไปในเรื่องการย้ายถิ่น

4. การเกิด ตาย และการย้ายถิ่น จากตารางที่ 3.10 จะเห็นว่า การเกิดของประชากรกรุงเทพมหานครตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516-2525 มีอัตราลดลงเกือบทุกช่วงปี ยกเว้นช่วงปี พ.ศ. 2521-2522 และ ปี พ.ศ. 2524-2525 เท่านั้น ขณะเดียวกันอัตราการตายก็ลดลงเช่นเดียวกัน แต่ลดลงในสัดส่วนที่น้อยมาก เนื่องจากอัตราการเกิดลดลงในสัดส่วนที่ค่อนข้างสูงแต่อัตราการตายลดลงในสัดส่วนต่ำ ทำให้การเพิ่มขึ้นของประชากรตามธรรมชาติลดลงด้วย ดังนั้นจากกรณีศึกษาการเปลี่ยนแปลงประชากรช่วงที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นก็คงเป็นเพราะสาเหตุว่าการย้ายถิ่นมากกว่าการเพิ่มประชากรตามธรรมชาติ

ในการศึกษาเรื่องการย้ายถิ่นจะมีการปรับตัวเลขประชากร

ตารางที่ 3.10 อัตราการเกิด ตาย และอัตราการเพิ่มธรรมชาติ ของประชากรกรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2516-2525

พ.ศ.	อัตราเกิด	อัตราตาย	อัตราการเพิ่มตามธรรมชาติ
พ.ศ. 2516-2517	3.17	0.39	2.78
พ.ศ. 2517-2518	2.93	0.40	2.54
พ.ศ. 2518-2519	2.98	0.38	2.59
พ.ศ. 2519-2520	2.83	0.38	2.45
พ.ศ. 2520-2521	2.71	0.38	2.33
พ.ศ. 2521-2522	2.72	0.41	2.31
พ.ศ. 2522-2523	2.46	0.38	2.08
พ.ศ. 2523-2524	2.35	0.29	2.06
พ.ศ. 2524-2525	2.36	0.30	2.06
พ.ศ. 2525-2526	2.49	0.36	2.13

หมายเหตุ : อัตราการเกิด ตาย และเพิ่มธรรมชาติ ต่อประชากร 100 คน

ที่ย้ายถิ่นในระคับเขต เพื่อจะได้จำนวนประชากรย้ายถิ่นที่ใกล้เคียงที่สุด เนื่องจากลักษณะการจับเก็บข้อมูลประชากรของกรุงเทพมหานคร คือ เอาจำนวนประชากรเกิด-ตายตามสถานที่เกิดและตายตามที่ไ้กล่าวแล้ว ดังนั้นเขตที่มีโรงพยาบาลมากจะมีจำนวนประชากรเกิด-ตายมากทำให้การเพิ่มประชากรตามธรรมชาติสูง และมีจำนวนประชากรย้ายถิ่นออกสูง ดังนั้นในการศึกษาจะถือให้อัตราการเพิ่มประชากรธรรมชาติในระคับเขตทุกเขต เท่าเทียมกัน เพื่อหาจำนวนประชากรเพิ่มตามธรรมชาติ (ตารางที่ 3.10) และไปลบออกจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นทั้งหมดเป็นจำนวนประชากรย้ายถิ่นสุทธิ ตามตารางที่ 3.11 ซึ่งจากตารางดังกล่าวจะเห็นว่าในระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516-2525 เขตที่มีจำนวนประชากรย้ายถิ่นสุทธิสูงสุดคือ เขตบางกะปิ ประมาณ 170,324 คน รองลงมาคือ เขตบางเขน 138,349 คน และเขตบางขุนเทียน 73,608 คน เขตที่มีประชากรย้ายถิ่นสุทธิน้อยที่สุด คือ เขตลากระบัง ประมาณ 3,845 คน รองลงมาคือ เขตมีนบุรี และคลองจั่น ตามลำดับ ขณะที่หลาย ๆ เขตมีประชากรย้ายถิ่นออกมากกว่าย้ายถิ่นเข้า เช่น เขตป้อมปราบฯ มีประชากรย้ายถิ่นสุทธิติดลบสูงสุดคือ ย้ายถิ่นออกมากกว่าย้ายถิ่นเข้า ประมาณ 53,345 คน รองลงมาได้แก่ เขตพระนคร เขตปทุมวัน เขตคลองสาน สัมพันธวงศ์ เขตธนบุรี เขตบางกอกใหญ่ เขตพญาไท และเขตหนองจอก ตามลำดับ จะเห็นว่า เขตที่มีประชากรย้ายถิ่นสุทธิเข้ามาก จะเป็นกลุ่มในเขตชั้นกลางและรองลงมาในเขตชั้นนอก โดยเขตชั้นใน ส่วนใหญ่มีประชากรย้ายถิ่นออกมากกว่าย้ายถิ่นเข้าซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับการเพิ่มประชากรที่เพิ่มมากในเขตชั้นกลาง ปานกลางในเขตชั้นนอก และลดลงบางเขตของเขตชั้นใน ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การย้ายถิ่น เป็นปัจจัยสำคัญของการเพิ่มประชากร

5. การคาดประมาณจำนวนประชากรกรุงเทพมหานคร จำนวนประชากรในอนาคตของกรุงเทพมหานครมีผู้คาดประมาณหลายคนและหลายหน่วยงาน เช่น คร.สรชัย พิศาลบุตร หน่วยงานของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักผังเมือง เป็นต้น ซึ่งผลการศึกษาของแต่ละหน่วยงานออกมาใกล้เคียงกันมากจะเห็นได้จากตารางที่ 3.15 ในการศึกษานี้ผู้ศึกษาจะนำผลการศึกษาของ คร.สรชัย พิศาลบุตร และคณะมาประกอบการศึกษา

ตารางที่ 3.11 แสดงจำนวนประชากรเชิงธรรมชาติ จำแนกเป็นรายเขต พ.ศ. 2517-2525

พ.ศ. เขต	2517	2518	2519	2520	2521	2522	2523	2524	2525
หนองจอก	1,283	1,190	1,236	1,186	1,152	1,158	1,067	1,074	1,067
ธนบุรี	1,259	1,175	1,222	1,184	1,168	1,214	1,154	1,204	1,263
ลาดกระบัง	943	886	935	919	917	947	887	906	933
คลองสาน	1,494	1,396	1,489	1,476	1,468	1,508	1,412	1,446	1,495
หนองแขม	849	819	882	875	887	929	883	931	978
บางขุนเทียน	3,288	3,164	4,575	4,490	4,419	4,552	4,259	4,397	4,600
บางกะปิ	3,188	3,279	3,784	4,091	4,483	5,052	5,325	6,005	6,482
บางเขน	6,511	6,320	6,870	8,379	8,343	8,486	8,091	8,421	8,855
ราชบุรีพระ	2,327	2,228	2,418	2,409	2,427	2,505	2,370	2,433	2,525
ภาษีเจริญ	3,968	3,813	4,074	4,006	3,973	4,072	3,821	3,917	4,039
พระโขนง	11,696	11,296	11,966	11,621	11,362	11,602	10,914	11,247	11,528
ห้วยขวาง	4,149	4,077	4,420	4,388	4,374	4,507	4,195	4,288	4,758
ยานนาวา	7,943	1,103	9,443	9,022	8,677	8,667	7,926	7,882	7,966
บางกอกใหญ่	2,555	2,366	2,458	2,358	2,302	2,311	2,108	2,116	2,129
บางกอกน้อย	8,858	8,805	9,512	9,113	8,787	8,750	7,972	7,938	7,997
พระนคร	3,632	3,249	3,310	3,142	2,959	2,884	2,565	2,512	2,423
คลองสาน	3,975	3,654	3,751	3,525	3,337	3,256	2,922	2,877	2,869
ดุสิต	11,246	10,390	10,848	10,550	10,427	10,676	9,994	10,885	11,262
บางรัก	2,858	2,711	2,920	2,880	2,853	2,922	2,741	2,816	2,917
ปทุมวัน	6,207	5,767	6,012	5,691	5,468	5,383	4,910	4,819	4,818
พญาไท	12,283	11,489	12,185	11,910	11,625	11,877	10,832	10,722	10,719
ธนบุรี	6,429	5,978	6,241	6,036	5,866	5,930	5,461	5,509	5,533
สัมพันธวงศ์	2,230	2,036	2,108	1,972	1,857	1,805	1,607	1,577	1,557
ป้อมปราบฯ	5,553	5,103	5,194	4,850	4,588	4,488	3,968	3,916	3,896
รวม	114,723	110,294	117,853	116,073	113,719	115,481	107,384	109,838	112,609

ตารางที่ 3.12 แสดงจำนวนประชากรย้ายถิ่นสุทธิ จำแนกเป็นรายเขต พ.ศ. 2517-2525

เขต	พ.ศ.	2516 -17	2517 -18	2518-19	2519-20	2520-21	2521-22	2522-23	2523-24	2524-25	2516-25
หนองจอก		570	-448	-509	-388	-280	-358	21	-167	-1,399	-2,958
มีนบุรี		-558	-142	449	74	475	1,349	1,636	1,878	1,635	5,898
ลาดกระบัง		-169	106	179	570	800	778	684	517	380	3,845
ตลิ่งชัน		-68	-117	897	1,392	1,123	867	1,065	1,009	912	7,080
หนองแขม		992	970	825	862	1,342	1,318	1,275	1,849	1,343	10,776
บางขุนเทียน		3,046	3,247	47,092	2,535	1,378	3,260	3,093	4,609	5,348	73,608
บางกะปิ		8,782	11,298	12,869	17,085	20,363	21,662	31,527	29,924	16,814	170,324
บางเขน		6,509	8,528	8,878	69,016	6,608	1,602	12,840	11,966	12,402	138,349
ราชบุรีพระ		12,029	1,866	2,962	2,787	3,095	1,973	2,952	1,897	1,990	31,551
ภาษีเจริญ		3,931	3,745	2,699	2,527	2,521	2,031	3,282	2,806	1,991	25,533
พระโขนง		4,616	13,167	4,114	1,678	424	4,057	10,630	10,848	2,358	51,892
ห้วยขวาง		9,041	7,351	5,322	7,602	458	3,284	2,027	2,507	18,182	55,774
ยานนาวา		-1,362	63,946	-4,193	-4,302	-5,702	-5,063	-2,723	-5,713	-3,708	30,880
บางกอกใหญ่		-293	-1,026	-952	-815	-62	-865	-961	-595	-1,483	-7,052
บางกอกน้อย		24,370	19,546	10,150	-3,635	-4,787	-6,289	-4,168	-5,273	-4,958	24,956
พระนคร		-5,773	-5,856	-3,764	-2,433	-4,619	-4,743	-4,310	-3,686	-6,709	-41,893
คลองสาน		-2,485	-2,638	-3,188	-4,173	-4,419	-5,247	-3,616	-3,501	-3,184	-32,451
คูคต		-6,928	-5,467	-2,203	2,135	5,071	4,959	7,455	37,813	7,249	50,084
บางรัก		-1,576	1,297	2,788	2,188	1,658	1,378	2,314	2,315	2,077	14,439
ปทุมวัน		-653	-1,799	-1,526	-5,035	-3,811	-6,545	-2,313	-6,582	-4,724	-32,988
พญาไท		7,183	-560	4,721	1,565	2,800	4,411	-5,140	10,148	10,655	-5,823
ธนบุรี		-3,483	-1,647	-1,255	-134	-1,251	-431	-104	-208	-4,269	-12,782
สัมพันธวงศ์		-3,270	-1,996	-1,092	-2,712	-2,895	-3,190	-2,646	-2,130	-2,535	-22,461
ป้อมปราบฯ		-6,646	-3,780	-6,104	-6,996	-6,274	-6,673	-7,817	-4,273	-4,782	-53,345
รวม		47,805	109,591	78,261	81,093	14,016	13,525	47,003	67,662	24,275	483,231

ตารางที่ 3.13 แสดงจำนวนประชากรโดยตามธรรมชาติ จำแนกเป็นรายเขต พ.ศ. 2517-2525

เขต	พ.ศ.	2517-18	2518-19	2519-20	2520-21	2521-22	2522-23	2523-24	2524-25	2525-26
หนองจอก		1,173	1,216	1,168	1,129	1,140	1,043	1,055	1,074	1,103
ฉะเชิงเทรา		1,151	1,200	1,154	1,127	1,155	1,094	1,141	1,204	1,307
ลาดกระบัง		863	905	884	875	907	853	877	906	965
คลองขี้เหล็ก		1,366	1,426	1,407	1,405	1,453	1,358	1,396	1,446	1,546
หนองแขม		775	837	833	833	877	837	873	931	1,011
บางขุนเทียน		3,007	3,232	4,323	4,275	4,372	4,099	4,211	4,397	4,758
บางกะปิ		2,914	3,349	3,576	3,895	4,435	4,549	5,264	6,005	6,705
บางเขน		5,953	6,455	6,492	7,977	8,254	7,642	8,000	8,420	9,159
ราชบุรี		2,128	2,276	2,285	2,294	2,402	2,256	2,344	2,433	2,612
ภาษีเจริญ		3,628	3,895	3,850	3,814	3,931	3,667	3,778	3,916	4,178
พระโขนง		10,693	11,537	11,308	11,064	11,241	10,447	10,791	11,246	11,924
ทวีปราชสี		3,793	4,164	4,177	4,178	4,327	4,058	4,147	4,288	4,922
ยานนาวา		7,262	9,297	8,923	8,589	8,584	7,804	7,837	7,881	8,240
บางกอกใหญ่		2,336	2,417	2,323	2,245	2,278	2,081	2,085	2,116	2,202
บางกอกน้อย		8,099	8,993	8,988	8,676	8,694	7,879	7,882	7,937	8,271
พระนคร		3,320	3,318	3,128	2,991	2,927	2,597	2,536	2,512	2,506
คลองสาน		3,634	3,732	3,544	3,356	3,302	2,932	2,889	2,876	2,967
ดุสิต		10,283	10,612	10,251	10,044	10,316	9,614	9,881	10,884	11,648
บางรัก		2,613	2,769	2,759	2,742	2,823	2,631	2,710	2,815	3,018
ปทุมวัน		5,675	5,890	5,682	5,419	5,410	4,847	4,854	4,818	4,984
พญาไท		11,231	11,735	11,515	11,339	11,501	10,695	10,709	10,721	11,087
ธนบุรี		5,878	6,106	5,898	5,746	5,804	5,340	5,399	5,508	5,722
สัมพันธวงศ์		2,039	2,080	1,992	1,877	1,837	1,626	1,588	1,577	1,610
ป้อมปราบฯ		5,078	5,212	4,908	4,617	4,539	4,041	3,923	3,916	4,030
รวม		104,892	112,653	111,368	110,507	112,509	103,990	106,170	109,827	116,475

ตารางที่ 3.14 แสดงประชากรย้ายถิ่นสุทธิ จำแนกเป็นรายเขต พ.ศ. 2517-2525

เขต	พ.ศ.	2517-18	2518-19	2519-20	2520-21	2521-22	2522-23	2523-24	2524-25
หนองจอก		-431	-489	-370	-257	-340	45	-148	-1,406
มีนบุรี		-118	-427	104	516	1,408	1,696	1,941	1,694
ลาดกระบัง		129	209	605	842	818	718	546	407
ตลิ่งชัน		-87	960	1,461	1,186	922	1,119	1,059	961
หนองแขม		1,014	870	904	1,396	1,370	1,321	1,907	1,390
บางขุนเทียน		3,404	48,435	2,702	1,522	3,440	3,253	4,795	5,551
บางกะปิ		11,663	13,304	17,600	20,951	22,279	32,303	30,665	17,291
บางเขน		8,895	9,293	70,903	6,974	1,834	13,289	12,387	12,837
ราษฎร์บูรณะ		1,966	3,104	2,911	3,228	2,076	3,066	1,986	2,082
ภาษีเจริญ		3,930	2,878	2,683	2,680	2,172	3,436	2,945	2,114
พระโขนง		13,770	4,543	1,991	722	4,418	11,097	11,304	2,640
ห้วยขวาง		7,635	5,578	7,813	654	3,464	2,164	2,648	18,652
ยานนาวา		65,787	-4,047	-4,503	-5,614	-4,980	-2,601	-5,668	-3,623
บางกอกใหญ่		-996	-911	-780	-5	-832	-934	-564	-1,470
บางกอกน้อย		20,252	10,669	-3,510	-4,676	-6,233	-4,075	-5,217	-4,898
พระนคร		-5,927	-3,772	-2,419	-4,651	-4,786	-4,342	-3,710	-6,798
คลองสาม		-2,618	-3,169	-4,192	-4,438	-5,293	-3,626	-3,513	-3,191
ตลิ่ง		-5,360	-1,967	2,434	5,454	5,319	7,835	38,817	7,627
บางรัก		1,395	2,939	2,309	1,769	1,477	2,424	2,421	2,179
ปทุมวัน		-1,707	-1,404	-5,026	-3,762	-6,572	-2,250	-6,617	-4,724
พญาไท		-302	5,171	1,960	3,086	4,787	-5,003	-10,135	-10,657
ธนบุรี		-1,547	-1,120	4	-1,131	-305	17	-98	-4,244
สัมพันธวงศ์		-1,999	-1,064	-2,732	-2,915	-3,222	-2,665	-2,141	-2,555
ป้อมปราบฯ		-3,755	-6,122	-7,054	-6,303	-6,724	-7,890	-4,280	-4,802
รวม		114,993	83,461	85,798	17,228	16,497	50,397	71,330	27,057

ตารางที่ 3.15 แสดงจำนวนประชากรในขนาด ของกรุงเทพมหานคร

ยุคศึกษา	พ.ศ. 2533	พ.ศ. 2534	พ.ศ. 2543	พ.ศ. 2544	พ.ศ. 2545
รองศาสตราจารย์ ดร. สร้อย	6,264,965	6,395,011	7,503,712	7,617,192	7,730,673
วิชาลบุตร และคณะ					
สำนักงานเมือง	-	6,300,000	-	7,620,000	-
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	6,349,365	-	7,702,027	-	-
การประปานครหลวง	-	-	7,891,000	-	-
ผู้เชี่ยวชาญญี่ปุ่น	-	-	7,700,000	-	-

เนื่องจาก คร.สรชัย พิศาลบุตร ได้ศึกษาการคาดประมาณประชากรจากหลายวิธี และได้พิจารณาเปรียบเทียบและคัดเลือกผลการศึกษาที่ดีที่สุดออกมา ผลการศึกษาตามตารางที่ 3.17 นอกจากนี้การคาดประมาณประชากรดังกล่าวได้ทำการคาดประมาณจำนวนประชากรจากช่วงปีสะดวกแก่การนำมาประกอบการศึกษา

จากการคาดประมาณประชากรดังกล่าวตามตารางที่ 3.16 จะเห็นว่าในปี พ.ศ. 2539 กรุงเทพมหานครจะมีประชากรประมาณ 7,032,896 คน และในปี พ.ศ. 2544 เพิ่มขึ้นเป็น 7,617,192 คน โดยเขตชั้นกลางเป็นเขตที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด รองลงมาคือ จากเดิม โดยปี พ.ศ. 2539 มีประชากรประมาณร้อยละ 41.82 ของประชากรกรุงเทพมหานครทั้งหมด แต่พอถึงปี พ.ศ. 2544 ลดเหลือประมาณร้อยละ 40.11 เท่านั้น ขณะที่เขตชั้นกลางและเขตชั้นนอกมีสัดส่วนประชากรเพิ่มขึ้น

ในระคับเขตพบว่า ถึงปี พ.ศ. 2544 เขตบางกะปิจะเป็นเขตที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด คือประมาณ 922,442 คน รองลงมาคือ เขตห้วยขวาง เขตพระโขนง เขตคูสิต และเขตบางเขน ตามลำดับ จากการคาดประมาณประชากรนี้ จะเห็นว่าแนวโน้มประชากรส่วนใหญ่ จะไปทางด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะในเขตต่อเนื่องดังกล่าว

ค. ระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

1. การคมนาคมและขนส่ง การคมนาคมติดต่อกภายในพื้นที่ กรุงเทพมหานครประกอบด้วยการคมนาคม 3 ประเภท คือ

ก) การคมนาคมทางน้ำ ในอดีตแม่น้ำลำคลองเป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งที่สำคัญของกรุงเทพมหานคร แต่หลังจากที่กรุงเทพมหานครมีการพัฒนาและขยายขอบเขตการใช้ที่ดินออกไปมากขึ้น แม่น้ำและลำคลองถูกถมเพื่อสร้างถนน การคมนาคมทางน้ำจึงลดความสำคัญลงสำหรับการคมนาคมทางน้ำทั้งหมดที่ยังพอมียู่อาจจำแนกได้เป็น 3 ส่วนคือ (มีจุดรับส่งในเขตต่าง ๆ ตามตารางที่ 3.18)

เรือโดยสารข้ามฟาก มีลักษณะการให้บริการเฉพาะจุดสำหรับประชาชนที่ต้องการเดินทางระหว่างฝั่งพระนครและฝั่งธนบุรี ในปัจจุบัน

የወጪ ቁጥር	የወጪ ስም	የወጪ ዓይነት	የወጪ መጠን	የወጪ ቁጥር	የወጪ ስም	የወጪ ዓይነት	የወጪ መጠን
2545	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	117,516	2525	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	117,516
2544	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	183,069	2526	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	183,069
2543	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	80,505	2527	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	80,505
2542	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	282,541	2528	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	282,541
2541	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	140,517	2529	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	140,517
2540	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	543,655	2530	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	543,655
2539	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	529,169	2531	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	529,169
2538	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	510,924	2532	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	510,924
2537	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	245,696	2533	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	245,696
2536	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	268,384	2534	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	268,384
2535	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	135,760	2535	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	135,760
2534	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	133,175	2536	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	133,175
2533	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	271,862	2537	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	271,862
2532	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	130,270	2538	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	130,270
2531	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	102,565	2539	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	102,565
2530	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	103,373	2540	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	103,373
2529	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	104,654	2541	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	104,654
2528	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	127,152	2542	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	127,152
2527	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	275,209	2543	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	275,209
2526	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	271,862	2544	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	271,862
2525	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	133,175	2545	የገንዘብ ስራ ለውጥ	የወጪ	133,175

มีจุดรับส่ง 23 แห่ง 2 ฟากแม่น้ำเจ้าพระยา มีท่าเรือทั้งหมด 47 ท่า ในพื้นที่เขต
คูสิศ เขตพระนคร เขตสัมพันธวงศ์ เขตบางรัก เขตยานนาวา เขตบางกอกน้อย
เขตบางกอกใหญ่ เขตธนบุรี และเขตราษฎร์บูรณะ จุดรับส่งที่มีผู้ใช้บริการมากที่สุด
คือ ท่าราชวงศ์-คินแดง รองลงมาคือ ท่าสวัสดิ์-วัดทองธรรมชาติ ซึ่งเป็นการติดต่อกัน
ระหว่างเขตสัมพันธวงศ์และราษฎร์บูรณะทั้ง 2 จุด

เรือควาน ปัจจุบันเรือควานมีจุดรับส่งในเขตต่าง ๆ คือ
เขตบางกอกน้อย เขตคูสิศ เขตพระนคร เขตราษฎร์บูรณะ เขตสัมพันธวงศ์ เขต
บางรัก และเขตยานนาวา เขตที่มีผู้ใช้บริการเรือควานมากที่สุดคือ เขตบางกอกน้อย

เรือหางยาว เรือหางยาวที่เป็นเรือโดยสารมีในคลอง
สายสำคัญบางสายเท่านั้น เช่น คลองพระโขนง คลองแสนแสบ และคลองบางกอกน้อย
เป็นต้น

ข) โครงข่ายถนน โครงข่ายถนนในกรุงเทพมหานครเป็น
ระบบตารางสานไปมาโดยมีระยะห่างแต่ละช่วงไม่แน่นอน (แผนที่ 3.18) เนื่องจาก
ไม่มีการวางแผนที่แน่นอนมาก่อนโครงข่ายถนนในปัจจุบันอาศัยโครงข่ายถนนเดิม
ดัดแปลงเป็นระบบตาราง (grid pattern) ผสมผสานกับระบบถนนวงแหวน
ซึ่งมีโครงการก่อสร้างทั้งวงแหวนชั้นกลางและชั้นนอก แต่ปัจจุบันมีถนนวงแหวน
ชั้นกลางคือ ถนนรัชดาภิเษกเพียงสายเดียว ซึ่งยังก่อสร้างไม่ครบวงแหวน สำหรับ
ความกว้างของถนนมีตั้งแต่ 2 ช่องทาง จนถึง 8 ช่องทาง กระจายอยู่ทั่วไปใน
พื้นที่เขต แต่จะหนาแน่นอยู่ในตอนกลาง (เขตชั้นใน) และเบาบางลงในบริเวณ
ชานเมือง ความหนาแน่นของถนนนี้เมื่อเปรียบเทียบความยาวของถนนกับพื้นที่เขต
แล้ว จะเห็นว่าเขตป้อมปราบฯ เป็นเขตที่มีความยาวของถนนต่อพื้นที่เขตมากที่สุด
รองลงมาคือ เขตสัมพันธวงศ์ และพระนคร ตามลำดับ (ตารางที่ 3.17)

โครงการก่อสร้างถนน ปัจจุบันในเขตกรุงเทพมหานคร
มีโครงการก่อสร้างถนนหลายสาย ทั้งที่กำลังอยู่ในระหว่างการศึกษาการก่อสร้าง
และระหว่างดำเนินการในขั้นต้น เช่น กำลังเวนคืนที่ดิน หรือบางเส้นกำลังอยู่ในระหว่าง
การศึกษากำหนดแนวเส้นทาง ถนนเหล่านี้ได้แก่ (แผนที่ 3.19)

จังหวัด นนทบุรี

จังหวัด ปทุมธานี

จังหวัด ฉะเชิงเทรา

การคาดการณ์ผลกระทบจากการกำหนดพื้นที่วีลชีเขียว : บริเวณพื้นที่ด้านตะวันออก
ของกรุงเทพมหานคร

มาตราส่วน 1 : 200,000

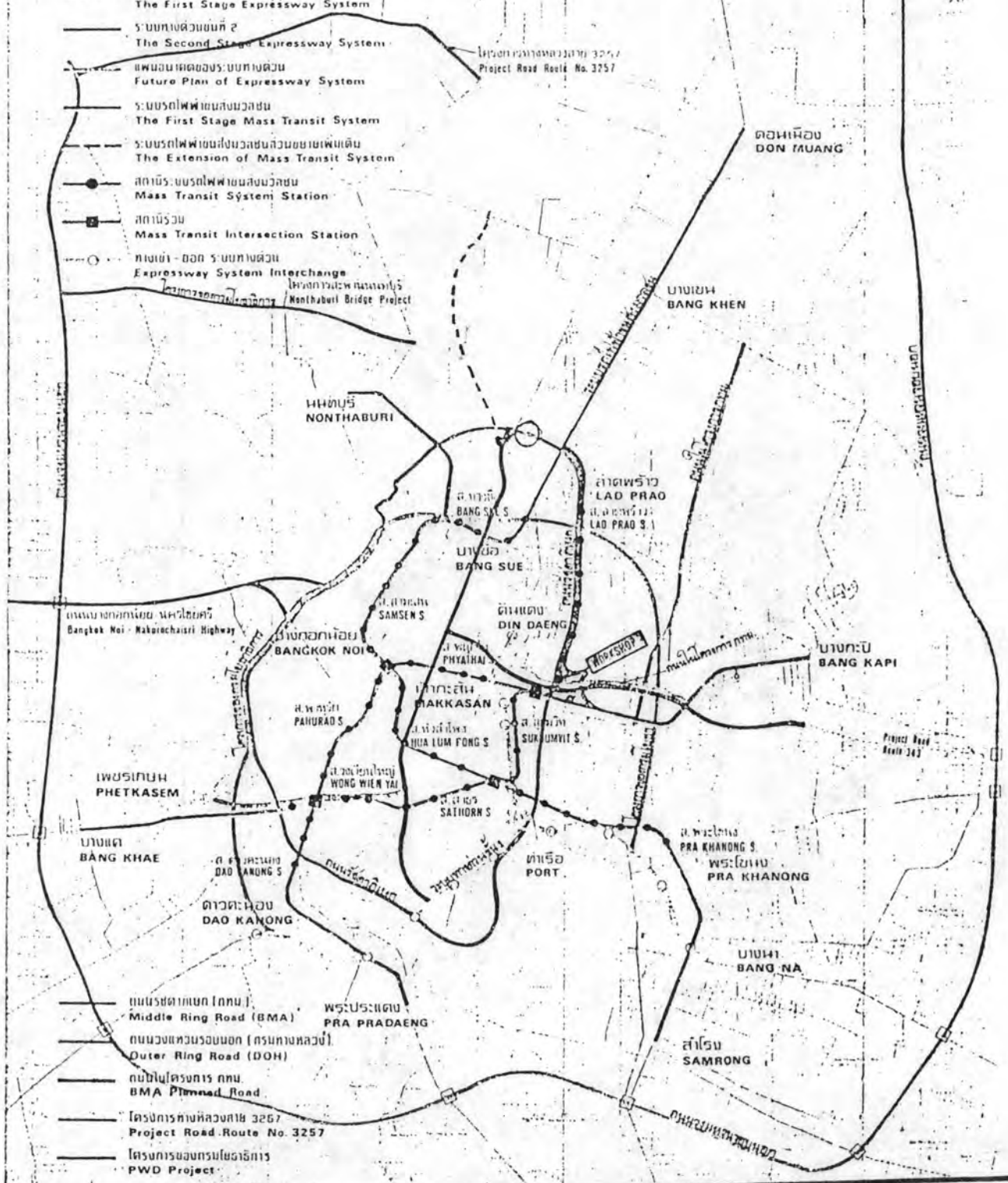
แสดง โครงข่ายการคมนาคมของกรุงเทพมหานคร

ที่มา กองผังเมือง กรุงเทพมหานคร

แผนที่ 3.18

การทางพิเศษแห่งประเทศไทย
Expressway and Rapid Transit Authority of Thailand

- ระบบทางด่วนขั้นที่ 1
The First Stage Expressway System
- ระบบทางด่วนขั้นที่ 2
The Second Stage Expressway System
- - - - - แผนอนาคตของระบบทางด่วน
Future Plan of Expressway System
- ระบบรถไฟฟ้าขนส่งมวลชน
The First Stage Mass Transit System
- - - - - ระบบรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนขยายเพิ่มเติม
The Extension of Mass Transit System
- สถานีระบบรถไฟฟ้าขนส่งมวลชน
Mass Transit System Station
- สถานีร่วม
Mass Transit Intersection Station
- ท้องถนน - จุดระบบทางด่วน
Expressway System Interchange

- ถนนวงแหวนกลาง (ถนน)
Middle Ring Road (BMA)
- ถนนวงแหวนรอบนอก (ถนนทางหลวง)
Outer Ring Road (DOH)
- ถนนโครงข่ายถนน
BMA Planned Road
- โครงการทางหลวงเลขที่ 3257
Project Road Route No. 3257
- โครงการของกรมโยธาธิการ
PWD Project

การคาดการณ์ผลกระทบจากการกำหนดพื้นที่วิสัยภาพ : บริเวณพื้นที่ด้านตะวันออก
ของกรุงเทพมหานคร
มาตราส่วน 1 : 200,000

แสดง โครงการก่อสร้างถนนและระบบขนส่งมวลชน

ที่มา กรมทางหลวง

แผนที่ 3.19

ตารางที่ 3.17 จำนวนถนนและความยาวถนนในกรุงเทพมหานคร จำแนกเป็นระยะเขต

เขต	จำนวนถนน สาย	ความยาว เมตร	สัดส่วนถนน/พ.ท. เขต เมตร/ตร.กม.
เขตชั้นใน	252	295,248	1,172
1. เขตพระนคร	42	29,755	5,375
2. เขตป้อมปราบฯ	18	17,917	9,279
3. ปทุมวัน	29	31,390	3,751
4. สัมพันธวงศ์	14	8,733	6,167
5. บางรัก	24	22,450	4,055
6. ดุสิต	38	61,699	2,778
7. พญาไท	31	42,480	2,437
8. วัฒนา	17	38,103	1,680
9. ธนบุรี	17	16,835	1,952
10. คลองสาน	12	16,026	2,647
11. บางกอกใหญ่	10	9,860	1,595
เขตชั้นกลาง	125	492,658	796
12. ยานนาวา	16	41,460	1,127
13. พระโขนง	32	142,230	865
14. บางกะปิ	19	87,180	583
15. บางเขน	25	122,310	722
16. บางกอกน้อย	15	30,310	1,301
17. ภาษีเจริญ	9	41,640	772
18. ราษฎร์บูรณะ	9	27,528	642
เขตชั้นนอก	81	397,770	472
19. หนองจอก	14	93,300	395
20. มีนบุรี	16	80,100	459
21. ลาดกระบัง	8	44,970	363
22. บางขุนเทียน	17	78,260	432
23. ดุสิต	17	59,750	750
24. หนองแขม	9	41,390	857

1. ถนนรัชดาภิเษก เป็นถนนวงแหวน ซึ่งก่อสร้างไปแล้วมากกว่าครึ่งหนึ่ง ขณะนี้กำลังดำเนินการก่อสร้างส่วนที่เหลือบางส่วน
2. ถนนโครงการตัดถนนเหนือ-ใต้ เชื่อมระหว่างถนนพระรามที่ 1 กับถนนจรัสเมือง ระยะเวลาดำเนินการ 2 ปี (พ.ศ. 2528-2529)
3. โครงการก่อสร้างถนนเลียบคลองสามเสนฝั่งเหนือ ระยะเวลาในการดำเนินการ 5 ปี (พ.ศ. 2526-2530) ผ่านเขตบางกะปิ และเขตห้วยขวาง
4. โครงการก่อสร้างถนนเชื่อมนิคมอุตสาหกรรม ลาดกระบัง ชุมชนลาดกระบัง ในปี พ.ศ. 2528 จะดำเนินการในช่วงแรกคือ ช่วงถนนลำปลาทิว-ร่มเกล้า
5. โครงการก่อสร้างถนนช่วงเอกมัย-รามอินทรา ผ่านเขตบางเขน บางกะปิ และห้วยขวาง
6. ถนนสายอื่น ๆ ซึ่งเป็นโครงการที่กำลังอยู่ในระหว่างขออนุมัติโครงการ

นอกจากโครงการก่อสร้างถนนสายใหม่เหล่านี้แล้ว ยังมีการปรับปรุงถนนสายต่าง ๆ อีกหลายสาย เพื่อรองรับปริมาณการจราจรที่ขยายตัวมากขึ้น เช่น ถนนประชาอุทิศ เขตราชบุรีบูรณะ ถนนประชาร่วมใจ เขตมินบุรี-หนองจอก ถนนสีหุรานุกิจ เขตมินบุรี ถนนบางกอกน้อย-คลังชั้น ถนนสุชาภิบาล 1 (ท่าเกษกร-บางบอน) ถนนพระราม 6 และถนนสุขุมวิท 77 เป็นต้น

ค) เส้นทางรถไฟ เส้นทางรถไฟนี้ได้กล่าวไว้ในเรื่องโครงการขยายการคมนาคม

ง) ระบบทางพิเศษ ระบบทางพิเศษ หมายถึง ระบบทางด่วน ระบบรถไฟฟ้าขนส่งมวลชน

- 1) ทางด่วน ระบบทางด่วนในปัจจุบันได้เปิดบริการ

แล้ว 3 สาย ซึ่งเป็นโครงการระยะที่ 1 คือ สายกินแดง-ท่าเรือ มีความยาวประมาณ 8-9 กิโลเมตร สายบางนา-ท่าเรือ ความยาวประมาณ 1.9 กิโลเมตร และสาย คาวคอง-ท่าเรือ ความยาวประมาณ 10.3 กิโลเมตร โครงการที่ 1 นี้มีจุดขึ้น ลงประมาณ 26 แห่ง ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มเขตชั้นกลาง โดยเฉพาะเขตพระโขนง และยานนาวา สำหรับทางด่วนตามโครงการระยะที่ 2 ปัจจุบันยังไม่ได้ดำเนินการ ก่อสร้าง ในระยะที่ 2 นี้มี 2 สายคือ สายเหนือ ใต้ ความยาวประมาณ 19.17 กิโลเมตร และสายตะวันออกความยาวประมาณ 8.72 กิโลเมตร มีจุดขึ้นลงทางด่วน ประมาณ 40 แห่ง ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในเขตชั้นใน โดยเฉพาะเขตพญาไท (แผนที่ 3.20 และ ตารางที่ 3.19)

2) ระบบรถไฟฟ้าขนส่งมวลชน ระบบรถไฟฟ้าขนส่ง มวลชนเป็นการคมนาคมโดยใช้รางไฟฟ้า ซึ่งไม่ก่อให้เกิดมลภาวะ ว่างบนราง พิเศษยกสูง รถไฟฟ้า 1 ขบวน จะสามารถขนส่งผู้โดยสารได้ครั้งละประมาณ 1,150 คน รถไฟฟ้าขนส่งมวลชนแบ่งออกเป็น 3 เส้นทาง คือ (แผนที่ 3.19)

1. สายพระโขนง-หัวลำโพง-สามเสน-บางซื่อ
ความยาวประมาณ 23 กิโลเมตร

2. สายวงเวียนใหญ่-สาทร-ลาดพร้าว
ความยาวประมาณ 20 กิโลเมตร

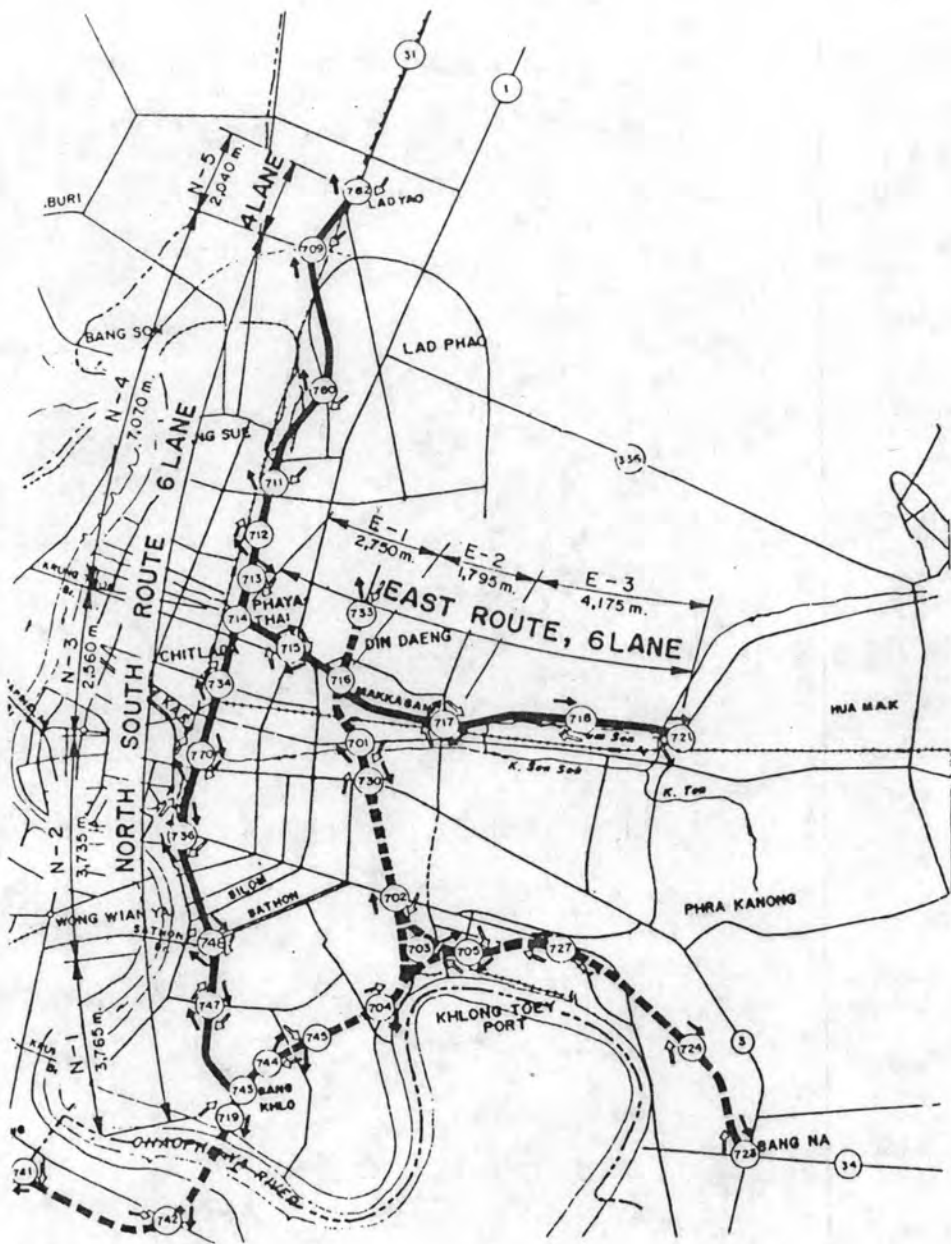
3. สายคาวคอง-สะพานพุทธ-มักกะสัน
ความยาวประมาณ 16 กิโลเมตร

ทั้ง 3 เส้นทางนี้กำหนดให้มีจุดรับส่งประมาณ 56 แห่ง โดยอยู่ในเขตชั้นใน 39 สถานี เขตชั้นกลาง 17 สถานี ในระดับเขต เขตที่มีจุด รับส่งมากที่สุด คือเขตคูสิด รองลงมาคือ เขตพระโขนง และเขตห้วยขวาง

การศึกษาโครงข่ายการคมนาคมและขนส่งในเขต กรุงเทพมหานคร จะเห็นว่าเขตชั้นใน เป็นเขตที่มีโครงข่ายการคมนาคมสมบูรณ์ ที่สุด ทั้งทั้งด้านคมนาคมทางบกและทางน้ำ หรือการทางพิเศษ โดยเขตที่มี โครงข่ายการคมนาคมขนส่งสมบูรณ์กว่าเขตอื่นคือ เขตปทุมวัน และเขตพญาไท

ตารางที่ 3.18 ระดับการให้บริการของโครงการคมนาคมในปัลลุมและอนาคต จำแนกเป็นรายเขต

เขตการปกครอง	จุดขึ้นลงทางด่วน		สถานีรับส่งของระบบรถไฟฟ้าขนส่งมวลชน	ท่าเรือรับส่งผู้โดยสาร
	ระยะที่ 1	ระยะที่ 2		
<u>เขตใน</u>	6	28	39	43
1. พระนคร	-	-	-	13
2. ป้อมปราบฯ	-	-	3	--
3. สัมพันธวงศ์	-	-	1	5
4. ปทุมวัน	2	4	3	-
5. บางรัก	-	4	3	4
6. ดุสิต	-	-	12	5
7. พญาไท	4	16	4	-
8. หัวขบวน	-	4	8	1
9. ธนบุรี	-	-	6	1
10. คลองสาน	-	-	2	11
11. บางกอกใหญ่	-	-	-	3
<u>เขตชั้นกลาง</u>	18	12	17	23
12. ยานนาวา	7	6	2	3
13. พระโขนง	9	-	9	2
14. บางกะปิ	-	2	-	-
15. บางเขน	-	4	5	-
16. บางกอกน้อย	-	-	-	13
17. ภาษีเจริญ	-	-	-	5
18. ราชบุรีพระนคร	2	-	1	-
<u>เขตชั้นนอก</u>	2	-	-	5
19. หนองจอก	-	-	-	-
20. มีนบุรี	-	-	-	-
21. ลาดกระบัง	-	-	-	-
22. บางขุนเทียน	2	-	-	1
23. ดลิ่งชัน	-	-	-	3
24. หนองแขม	-	-	-	1
รวม	26	40	56	71

LEGEND:

- PROPOSED SECOND STAGE EXPRESSWAY
- - - FIRST STAGE EXPRESSWAY
- ↔ ON/OFF RAMP FOR 1st and 2nd EXPRESSWAY
- NODE NO

<p>การคาดการณ์ผลกระทบจากการกำหนดพื้นที่รั้วสีเขียว: บริเวณพื้นที่ด้านตะวันออก ของกรุงเทพมหานคร</p>		<p>มาตราส่วน 1 : 200,000</p>
แสดง	จุดขึ้น - ลง ทางด่วน	
พินิจ	JICA	แผนที่ 3.20

เพราะเป็นเขตที่โครงข่ายการคมนาคมเกือบทุกระยะ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต สำหรับในกลุ่มเขตชั้นกลาง เขตที่ค่อนข้างจะได้เปรียบด้านการคมนาคมคือ เขตบางเขน ยานนาวา และพระโขนง ส่วนเขตชั้นนอกเป็นเขตที่เสียเปรียบด้านโครงข่ายการคมนาคมมากที่สุด เพราะมีแต่โครงข่ายถนนที่ค่อนข้างเบาบาง ขณะที่ระบบการคมนาคมทางอื่นเกือบจะไม่มีเลย

2. ประปา การประปานครหลวงเป็นผู้รับผิดชอบการให้นำการประปาแก่ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียงคือ นนทบุรี สมุทรปราการ ซึ่งรวมพื้นที่ที่รับผิดชอบทั้งหมดประมาณ 3,100 ตร.กม. จำนวนประชากรประมาณ 6.2 ล้านคน แต่ในทางปฏิบัติการประปานครหลวงสามารถให้บริการประปาได้ประมาณ 290 ตร.กม. ประชากรที่รับบริการประมาณ 3.8 ล้านคน มีแหล่งผลิต 4 แหล่งคือ

โรงกรองน้ำบางเขน	ผลิตได้ 0.80 ลูกบาศก์เมตร/วัน
โรงกรองน้ำสามเสน	ผลิตได้ 0.60 ลูกบาศก์เมตร/วัน
โรงกรองน้ำชนบุรี	ผลิตได้ 0.15 ลูกบาศก์เมตร/วัน
บ่ออากาศ	ผลิตได้ 0.45 ลูกบาศก์เมตร/วัน

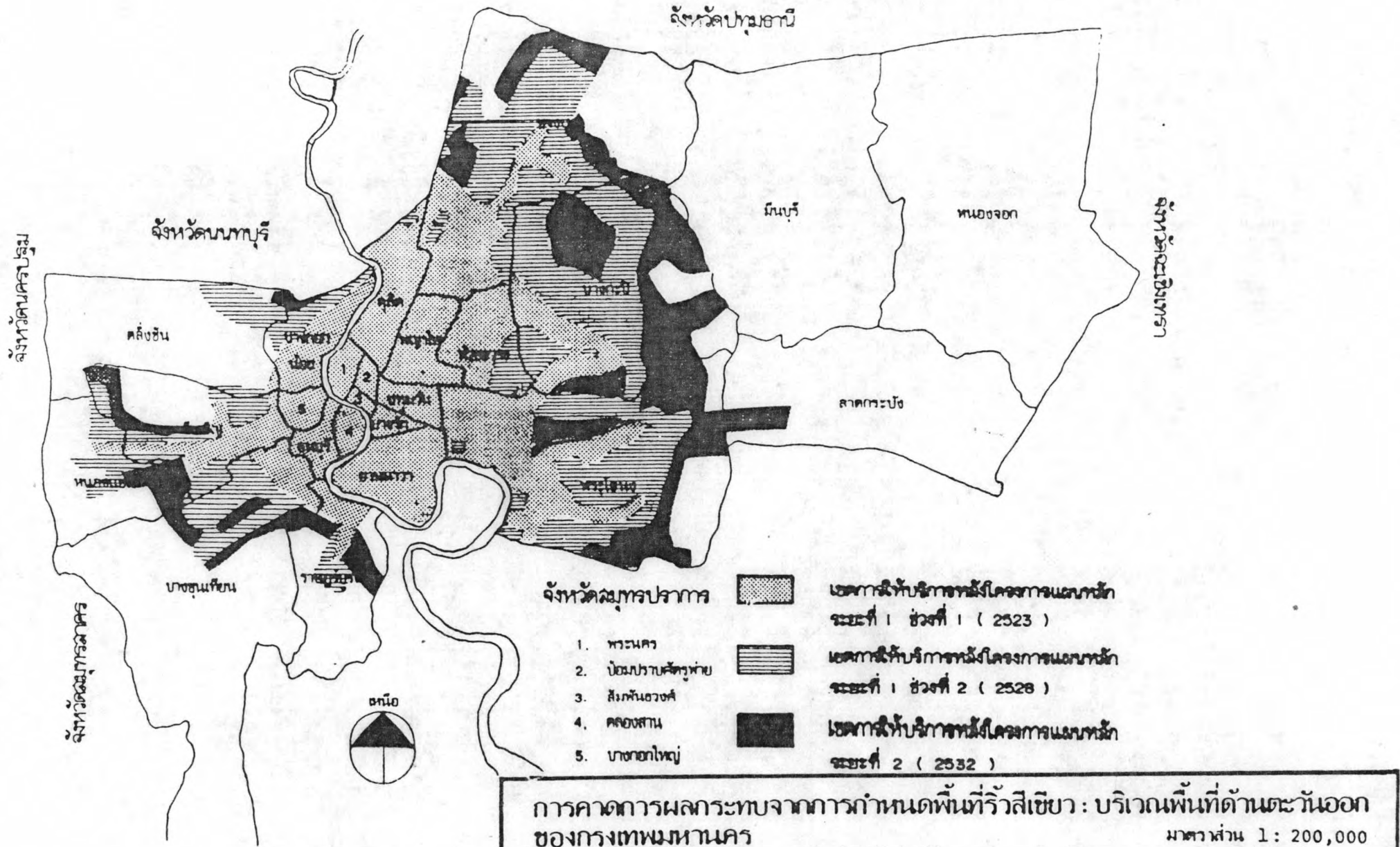
แหล่งผลิตทั้ง 4 แหล่งผลิตน้ำประปาได้รวม 2.0 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวัน แต่ความสามารถในการนำจ่ายประมาณวันละ 1.8 ล้านลูกบาศก์เมตร/วัน ซึ่งการประปานครหลวง กำลังมีนโยบายปรับปรุงกิจการประปาให้บริการประชาชนในพื้นที่เพิ่มขึ้น ปัจจุบันกำลังอยู่ในโครงการแผนหลักระยะแรกช่วงที่ 2 ซึ่งตามแผนการในปลายปี พ.ศ. 2526 จะผลิตน้ำได้เพิ่มขึ้นอีกวันละประมาณ 4 แสนลูกบาศก์เมตร และกลางปี พ.ศ. 2528 จะผลิตน้ำได้เพิ่มอีกวันละ 4 แสนลูกบาศก์เมตร ดังนั้นในปี พ.ศ. 2528 การประปานครหลวงจะมีความสามารถในการผลิตประมาณวันละ 2.3 ล้านลูกบาศก์เมตร (ไม่รวมบ่ออากาศ) โครงการแผนหลักระยะแรกช่วงที่ 2 จะขยายขอบเขตการให้บริการนำประปาออกไปประมาณ 150 ตร.กม. ซึ่งครอบคลุมพื้นที่หมู่บ้านจัดสรรเอกชนเป็นส่วนใหญ่ รวมพื้นที่การให้บริการในระยะแรกช่วงที่ 2 ประมาณ 440 ตร.กม. และโครงการแผนหลักระยะ

ที่ 2 จะขยายเขตการให้บริการออกไปอีกประมาณ 140 ตร.กม. ครอบคลุมบริเวณ
ชานเมือง และเขตที่มีวิกฤตการณ์น้ำบาดาลในระดับที่ 1 และ 2 และบริเวณที่มีปัญหา
ขาดแคลนน้ำประปาในปัจจุบันคือ พื้นที่ฝั่งพระนครตอนเหนือ ตะวันออกและตะวันออก
เฉียงใต้ (แผนที่ 3.21)

โครงการที่ดำเนินการของการประปานครหลวง จะต้องดำเนินการ
การให้บริการประชาชนโดยด่วน และต้องเลิกใช้น้ำจากบ่อบาดาลให้ไ้ภายในปี พ.ศ.
2530 ตามมติคณะรัฐมนตรี เรื่องมาตรการการป้องกันและแก้ไขวิกฤตการณ์น้ำบาดาลและ
แผนคินทรุกในกรุง เทพมหานครคั้งนั้นโครงการจัดหาน้ำคิบตามแหล่งน้ำคินจรจำเป็น
จะต้องดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหากการขาดแคลนน้ำประปาในอนาคต

3. โทรศัพท์ การบริหารเกี่ยวกับโทรศัพท์ในเขตกรุง เทพมหานคร
ดำเนินการโดยองค์การโทรศัพท์นครหลวง ซึ่งครอบคลุมพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ
นนทบุรี และปทุมธานีด้วย ปัจจุบันการให้บริการโทรศัพท์ขององค์การโทรศัพท์ของ
องค์การโทรศัพท์นครหลวง แบ่งเขตการให้บริการออกเป็น 4 เขตโทรศัพท์ แต่ละ
เขตโทรศัพท์จะมีชุมสายย่อย ๆ อีก เป็นเขตโทรศัพท์นครหลวงที่ 1 ประกอบด้วย
ชุมสาย 7 แห่ง รับผิดชอบบริเวณเขตชั้นในของกรุง เทพมหานคร เขตโทรศัพท์
นครหลวงที่ 2 มี 14 ชุมสาย รับผิดชอบพื้นที่ทางฝั่งตะวันออกของกรุง เทพมหานคร
และสมุทรปราการ เขตโทรศัพท์นครหลวงที่ 3 มีชุมสาย 11 ชุมสาย รับผิดชอบ
พื้นที่ทางค้านตะวันตกของกรุง เทพมหานคร และเขตโทรศัพท์นครหลวงที่ 4 รับผิดชอบ
พื้นที่ทางค้านเหนือของกรุง เทพมหานครและจังหวัดคินนทบุรี

ประสิทธิภาพการให้บริการโทรศัพท์นครหลวงปัจจุบันยังไม่
สามารถให้บริการไ้ทั่วถึง คือ ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2526 องค์การโทรศัพท์
มีเลขหมายโทรศัพท์ประมาณ 381438 เลขหมาย เป็นเลขหมายที่เป็คใช้จริง
339,510 เลขหมาย ที่เหลือเป็นเลขหมายสำรองเลขหมายผูกพันและเลขหมายว่าง
ขณะเดียวกันมีจำนวนผู้ขอเลขหมายโทรศัพท์ถึง 290,388 ที่ยังไม่มืเลขหมายให้
สำหรับโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาขององค์การโทรศัพท์ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ
ขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2520-2527 กำหนดให้มีการขยาย
เลขหมายโทรศัพท์อีกประมาณ 290,388 ราย และกำหนดให้มืโทรศัพท์สาธารณะอีก

การคาดการณ์ผลกระทบจากการกำหนดพื้นที่รวบรวมน้ำ : บริเวณพื้นที่ด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานคร มาตรฐาน 1 : 200,000	
แสดง	เขตการให้บริการการประปา
ที่มา	การประสานครหลวง
แผนที่ 3.21	

1 เครื่อง ต่อประชากร 500 คน ซึ่งจะเห็นว่าเลขหมายที่จะขยายในปี พ.ศ. 2527 ยังไม่พอเพียงกับความต้องการของประชาชน

4. ไฟฟ้า ปัจจุบันการไฟฟ้านครหลวงสามารถให้บริการครอบคลุมพื้นที่กรุงเทพมหานครทั้งหมด โดยมีสถิติความต้องการใช้ไฟฟ้าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522-2525 เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 6-7 ต่อปี และในอนาคตการไฟฟ้านครหลวงสามารถขยายบริการไฟฟ้าไปได้ทั่วทั้งบริเวณที่มีการใช้ที่คนเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าไฟฟ้าเป็นสาธารณูปโภคประเภทเดียวที่ไม่มีปัญหาการให้บริการ

5. การป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วม ปัญหาการระบายน้ำฝนเป็นปัญหาสำคัญของกรุงเทพมหานคร เนื่องจากกรุงเทพมหานครตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมเป็นประจำ จะเห็นได้ว่าในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา มีปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่กรุงเทพมหานครหลายครั้ง เช่น ในปี พ.ศ. 2518, พ.ศ. 2521, พ.ศ. 2523 และ พ.ศ. 2526 เป็นต้น ซึ่งในปี พ.ศ. 2526 นี้สำนักงานสถิติแห่งชาติได้สรุปสภาพน้ำท่วมไว้ดังนี้

ก) พื้นที่น้ำท่วมประมาณร้อยละ 80 ของพื้นที่กรุงเทพมหานครทั้งหมด โดยมีบริเวณที่ปลอดภัยจากปัญหาน้ำท่วมคือ ในกลุ่มที่เขตชั้นใน ได้แก่ เขตป้อมปราบฯ เขตสัมพันธวงศ์ เขตบางรัก เขตปทุมวัน เขตพระนคร เขตที่มีปัญหาน้ำท่วมไม่มากได้แก่ เขตพญาไท เขตห้วยขวาง เขตคลองสาน เขตบางกอกน้อย เขตธนบุรี ส่วนเขตที่เหลือจะมีพื้นที่น้ำท่วมมากกว่าร้อยละ 50 ของพื้นที่เขต (แผนที่ 3.22)

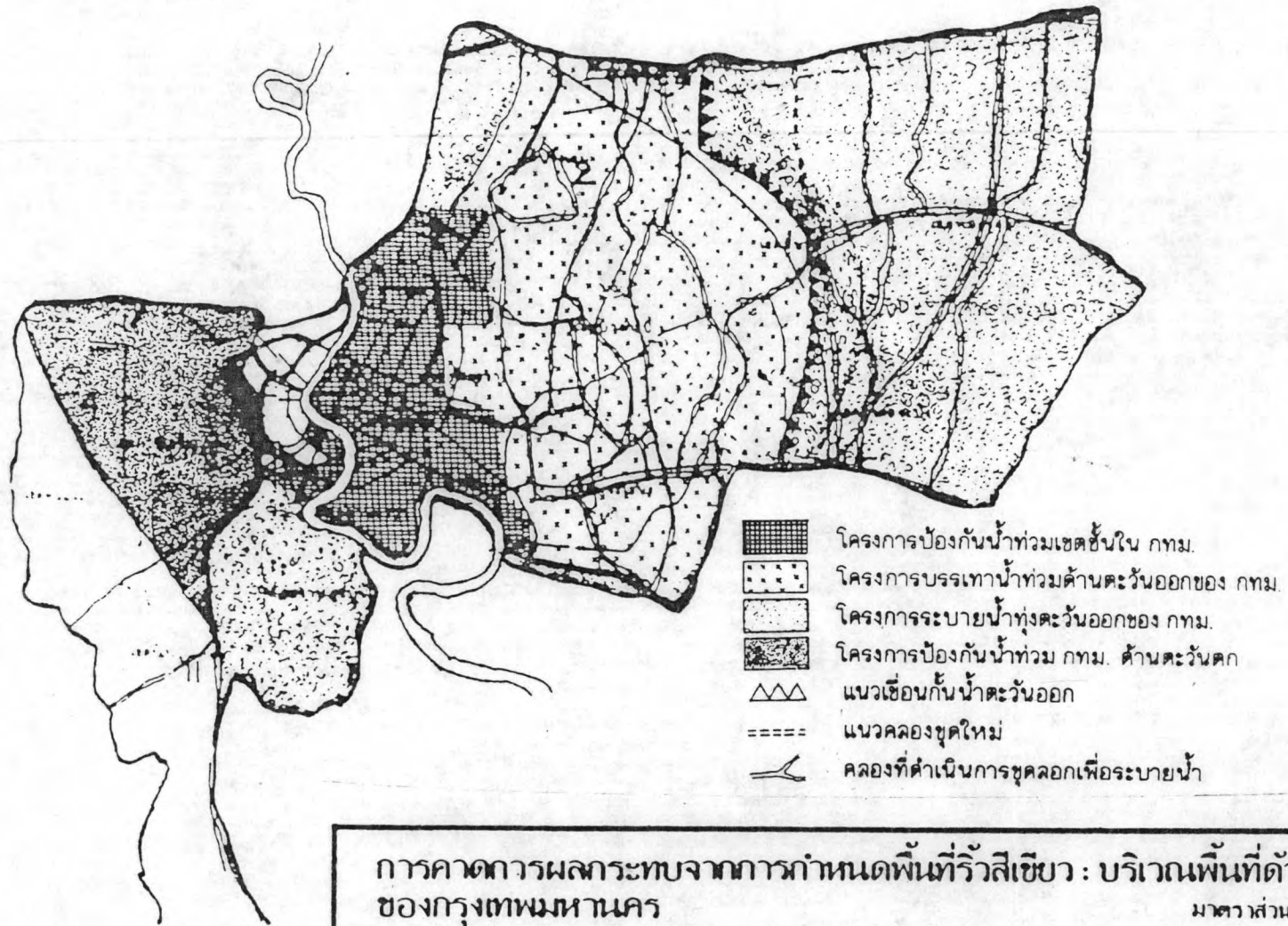
ข) ระดับน้ำท่วม หลังเดือนตุลาคม 2526 เป็นเวลาที่ระดับน้ำท่วมเฉลี่ยสูงสุด โดยมีพื้นที่ถึง 16 เขต ที่ระดับน้ำสูงกว่า 40 เซนติเมตร ในจำนวนนี้มีเขตที่น้ำท่วมมากกว่า 80 เซนติเมตร คือ เขตบางกะปิ เขตพระโขนง เขตห้วยขวาง เขตพญาไท เขตคูสิท เขตภาษีเจริญ เขตบางขุนเทียน และ เขตที่มีระดับน้ำเกินกว่า 40 เซนติเมตร แต่ไม่ถึง 80 เซนติเมตร ได้แก่ เขตบางเขน เขตมีนบุรี เขตหนองจอก เขตลาดกระบัง เขตธนบุรี เขตราชบุรีบูรณะ เขตบางกอกน้อย เขตบางขุนเทียน และ เขตคลองสาน โดยมีพื้นที่บางบริเวณที่ระดับ

น้ำท่วมสูงตั้งแต่ 1 เมตรขึ้นไป เช่น บริเวณชอยศูนย์วิจัย ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ บริเวณมหาวิทยาลัยรามคำแหง บริเวณองค์การส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทย บริเวณหมู่บ้านเสรี ถนนรามคำแหง และบางท้องที่ในแขวง บางชื่อ เขตคูสิค และ แขวงบางแวก เขตภาษีเจริญ

ค) ระยะเวลาน้ำท่วม พื้นที่กรุงเทพมหานครประมาณ 18 เขตที่มีระยะเวลาที่น้ำท่วมขังตั้งแต่ 4 สัปดาห์ขึ้นไป ซึ่งในจำนวนนี้ 8 เขต มีระยะเวลาที่น้ำท่วมมากกว่า 12 สัปดาห์ ได้แก่ เขตบางกะปิ เขตพระโขนง เขตห้วยขวาง เขตหนองจอก เขตมีนบุรี เขตลาดกระบัง เขตบางกอกใหญ่ เขตราชบุรีบูรณะ เขตที่น้ำท่วมระยะ 8-12 สัปดาห์ ได้แก่ เขตพญาไท เขตคลองสาน เขตบางกอกน้อย และเขตภาษีเจริญ และเขตที่น้ำท่วมมากกว่า 4 สัปดาห์ ได้แก่ เขตคูสิค เขตธนบุรี เขตบางกอกน้อย เขตบางขุนเทียน เขตคลองจั่น และเขตบางเขน

การป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นการดำเนินการร่วมกันระหว่างหน่วยราชการต่าง ๆ เช่น กรมทางหลวง กรมชลประทาน การรถไฟแห่งประเทศไทย กรมโยธาธิการ และกรุงเทพมหานคร โดยโครงการต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นการเน้นหนักในด้านการก่อสร้างและปรับปรุงระบบระบายน้ำให้สมบูรณ์ขึ้น โครงการเหล่านี้ได้แก่ โครงการเร่งด่วน 2527/1 โครงการ 2527/2 โครงการ 2527/3 นอกจากนี้ปีอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการป้องกันน้ำท่วม เช่น โครงการอ่างเก็บน้ำและสวนสาธารณะบึงกุ่ม สวนสาธารณะหนองบอน เป็นต้น โครงการเหล่านี้จะช่วยลดปัญหาการระบายน้ำในบริเวณต่าง ๆ ตามแผนที่ 3.26 ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ทางคันตะวันออกของกรุงเทพมหานคร

6. โรงพยาบาล ในปี พ.ศ. 2525 กรุงเทพมหานครมีโรงพยาบาลทั้งหมดประมาณ 79 แห่ง (ไม่รวมโรงพยาบาลเฉพาะโรค และโรงพยาบาลของกรมราชทัณฑ์) เป็นโรงพยาบาลรัฐบาล และรัฐวิสาหกิจ 25 แห่ง และเป็นโรงพยาบาลเอกชน 54 แห่ง โรงพยาบาลเหล่านี้ส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตชั้นใน และบางส่วนอยู่ในเขตชั้นกลาง โดยในเขตชั้นนอกจะไม่มีโรงพยาบาลเลย สำหรับจำนวนประชากรเฉลี่ยต่อเตียงนั้นพบว่า เขตที่มีจำนวนประชากรต่อเตียงคนไข้ต่ำสุดคือ เขตพญาไท ประชากร 111 คน ต่อเตียง รองลงมาคือเขตปทุมวัน

การคาดการณ์ผลกระทบจากการกำหนดพื้นที่ริ้วสีเขียว : บริเวณพื้นที่ด้านตะวันออก
 ของกรุงเทพมหานคร มาตราส่วน 1 : 200,000

แสดง โครงการป้องกันน้ำท่วม

ที่มา ผังเมืองรวม กรุงเทพมหานคร

แผนที่ 3.23

131 คน ต่อเตียง และเขตบางกอกน้อย เขตป้อมปราบฯ ตามลำดับ (ตารางที่ 3.19)

7. สถานศึกษา กรุงเทพมหานคร เป็นศูนย์รวมของสถานศึกษาเกือบทุกระดับในปี พ.ศ. 2526 มีสถาบันศึกษาระดับอุดมศึกษาประมาณ 30 แห่ง อาชีวศึกษา 107 แห่ง มัธยมศึกษา 360 แห่ง และระดับประถมศึกษา 928 แห่ง ส่วนในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาพบว่า ค่อนข้างกระจายตัวไปทั่วทั้งกรุงเทพมหานคร แต่โดยเฉลี่ยแล้วในเขตชั้นนอกจะมีจำนวนประชากรต่อห้องเรียนต่ำกว่าเขตชั้นกลางและชั้นนอก แต่เขตที่มีจำนวนประชากรต่อห้องเรียนต่ำที่สุดคือ เขตพระนคร รองลงมาคือ เขตหนองแขม มีนบุรี และคลังชั้น ตามลำดับ (ตารางที่ 3.19) ลักษณะเช่นนี้อาจเป็นเพราะการให้บริการด้านการศึกษาส่วนใหญ่เป็นการให้บริการของรัฐบาล ซึ่งมีนโยบายให้มีการกระจายตัวของการศึกษา

ส่วนการศึกษาในระดับอุดมศึกษาพบว่า สถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาและอาชีวศึกษาส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตชั้นกลางและชั้นใน โดยเฉพาะเขตคูสิท เขตบางกอกน้อย พญาไท และบางเขน

8. ตลาด การให้บริการด้านตลาดพบว่า ปัจจุบันกรุงเทพมหานครมีตลาดสดทั้งหมดประมาณ 179 แห่ง อยู่ในเขตชั้นกลาง 79 แห่ง เขตชั้นใน 52 แห่ง และเขตชั้นนอก 8 แห่ง โดยเฉลี่ยแล้วตลาด 1 แห่ง ให้บริการประชากรประมาณ 30,549 คน โดยเขตชั้นในจะมีระดับการให้บริการสูงสุดคือ 1 แห่งต่อประชากรประมาณ 27,912 คน ในระดับเขตพบว่า เขตที่มีระดับการให้บริการสูงสุดคือ เขตพระนคร รองลงมาคือ เขตสัมพันธวงศ์ คลองสาน และชนบุรี ตามลำดับ (ตารางที่ 3.19)

9. สวนสาธารณะ ในปี พ.ศ. 2523 กรุงเทพมหานครมีส่วนสาธารณะทั้งของรัฐบาลและเอกชน (สวนหย่อมตามหมู่บ้าน) ประมาณ 88 แห่ง พื้นที่ประมาณ 1,259.32 ไร่ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในเขตชั้นกลางและชั้นใน ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วพบว่า พื้นที่สวนสาธารณะ 1 ไร่ ให้บริการประชาชนถึง 4,073 คน แต่ที่มีระดับการให้บริการสูงสุดคือ เขตปทุมวัน 1 ไร่ต่อประชากรประมาณ

ตารางที่ 3.19 แสดงการให้บริการด้านสังคมในระดับเขต พ.ศ. 2525

เขต	เตียงคนไข้	ห้องเรียนระดับ ประถม-มัธยม	ส่วนสาธารณสุข	ตลาด
	เตียง:ประชากร	ห้อง:ประชากร	โร:ประชากร	แห่ง:ประชากร
เขตชั้นใน	236	264	4,598	27,912
พระนคร	-	120	1,068	9,804
ป้อมปราบฯ	181	359	74,395	27,030
ปทุมวัน	131	358	644	29,247
วังหลังวงศ์	756	358	70,102	15,116
บางรัก	186	168	313,195	47,222
ดุสิต	532	306	31,432	39,062
พญาไท	111	358	4,286	52,051
ห้วยขวาง	534	236	13,790	115,534
ธนบุรี	406	248	46,554	15,804
คลองสาน	364	256	57,954	15,479
บางกอกใหญ่	-	158	-	20,673
เขตชั้นกลาง	496	199	3,530	30,361
ยานนาวา	768	214	250,274	24,178
พระโขนง	535	184	5,139	20,734
บางกะปิ	1,498	221	1,174	78,695
บางเขน	607	206	1,806	53,747
บางกอกน้อย	177	231	11,935	24,871
ภาษีเจริญ	1,211	157	-	32,690
ราชบุรีพระ	-	162	1,806	24,523
เขตชั้นนอก	-	162	4,961	62,742
หนองจอก	-	141	-	-
มีนบุรี	-	129	-	61,349
ลาดกระบัง	-	136	77.1	-
บางขุนเทียน	-	160	5,287	37,231
คลองสาน	-	140	-	-
หนองแขม	-	128	-	47,487
รวมเฉลี่ย	348	220	4,093	30,549

หมายเหตุ : ส่วนสาธารณสุขข้อมูลปี พ.ศ. 2523 ส่วนข้อมูลอื่นปี พ.ศ. 2525

644 คน รองลงมาคือ เขตลาดกระบัง เขตบางกะปิ เขตพระนคร ตามลำดับ (ตารางที่ 3.19)

โครงสร้างและแนวโน้มการใช้ที่ดิน

ก. โครงสร้างการใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน

1. โครงสร้างการใช้ที่ดิน

โครงสร้างการใช้ที่ดินของกรุงเทพมหานครสำหรับการใช้ที่ดินประเภทเมือง ตามตารางที่ 3.20 จะเห็นว่า ตั้งแต่ พ.ศ. 2501 ถึง 2526 การใช้ที่ดินสำหรับการอยู่อาศัยมีสัดส่วนมากที่สุด โดยมากกว่าครึ่งหนึ่งของการใช้ที่ดินประเภทเมืองทั้งหมด โดยมี พ.ศ. 2501 มีพื้นที่สำหรับการอยู่อาศัยประมาณ 2,650 ไร่ หรือร้อยละ 55.71 ของการใช้ที่ดินประเภทเมือง ในปี พ.ศ. 2511 มีพื้นที่สำหรับการอยู่อาศัยประมาณ 56,816.3 ไร่ หรือร้อยละ 50.94 และในปี พ.ศ. 2526 เพิ่มขึ้นเป็น 159,572.28 ไร่ หรือร้อยละ 57.04 ประเภทการใช้ที่ดินที่มีสัดส่วนรองลงมาคือ การใช้ที่ดินสำหรับสถาบันศึกษา ศาสนา และสถาบันราชการ ยังมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 23.90, 25.23 และ 14.52 ในปี พ.ศ. 2501, 2511 และ 2526 ตามลำดับ สำหรับการใช้ที่ดินด้านสถาบันศึกษา ศาสนา และสถาบันราชการนี้ ในปี พ.ศ. 2528 มีสัดส่วนลงมากที่สุด เมื่อเทียบกับการใช้ที่ดินประเภทอื่น ซึ่งอาจเป็นผลมาจากนโยบายการขยายสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาออกนอกกรุงเทพมหานคร และการใช้ที่ดินสำหรับศาสนสถานส่วนใหญ่จะไม่เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามจนถึงปี พ.ศ. 2526 การใช้ที่ดินประเภทนี้ก็ยังมีสัดส่วนมากเป็นลำดับที่ 2 ประเภทการใช้ที่ดินที่มีสัดส่วนมาก รองลงมาคือ การใช้ที่ดินด้านสาธารณูปโภค ซึ่งรวมถึงพื้นที่ถนนค้าย การใช้ที่ดินด้านพาณิชยกรรม อุตสาหกรรม และคลังสินค้า และสวนสาธารณะมีสัดส่วนต่ำที่สุด

2. การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน

จากตารางที่ 3.22 แสดงการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน พ.ศ. 2501-2511 และ พ.ศ. 2511-2526 พบว่า อัตราการขยายตัวของ

ตารางที่ 3.20 แสดงการโยกที่ดินประเภทเมืองของกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2501, 2511, 2526

ประเภทการโยกที่ดิน	พ.ศ. 2501 *1		พ.ศ. 2511 *2		พ.ศ. 2526 *3	
	ไร่	ร้อยละ	ไร่	ร้อยละ	ไร่	ร้อยละ
พักอาศัย	26,508	55.71	56,816.3	50.94	159,572.28	57.04
พาณิชยกรรม	2,743	5.77	10,159.8	9.11	24,651.68	8.81
อุตสาหกรรม/คลังสินค้า	3,746	7.87	7,088.2	6.36	20,333.95	7.27
สาธารณูปโภคและถนน	1,714	3.60	6,874.7	6.16	28,371.88	10.14
สถานศึกษา สถาบันศาสนา และสถานที่ราชการ	11,374	23.90	28,137.1	25.23	40,626.77	14.52
ส่วนสาธารณะ	1,501	3.15	2,454.7	2.20	6,213.32	2.22
รวม	47,586	100	111,530.8	100	279,769.88	100

แหล่งข้อมูล สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

ที่มา 1, 2 การประชุมวิชาการกรุงเทพฯ 2545 3. สำนักผังเมือง

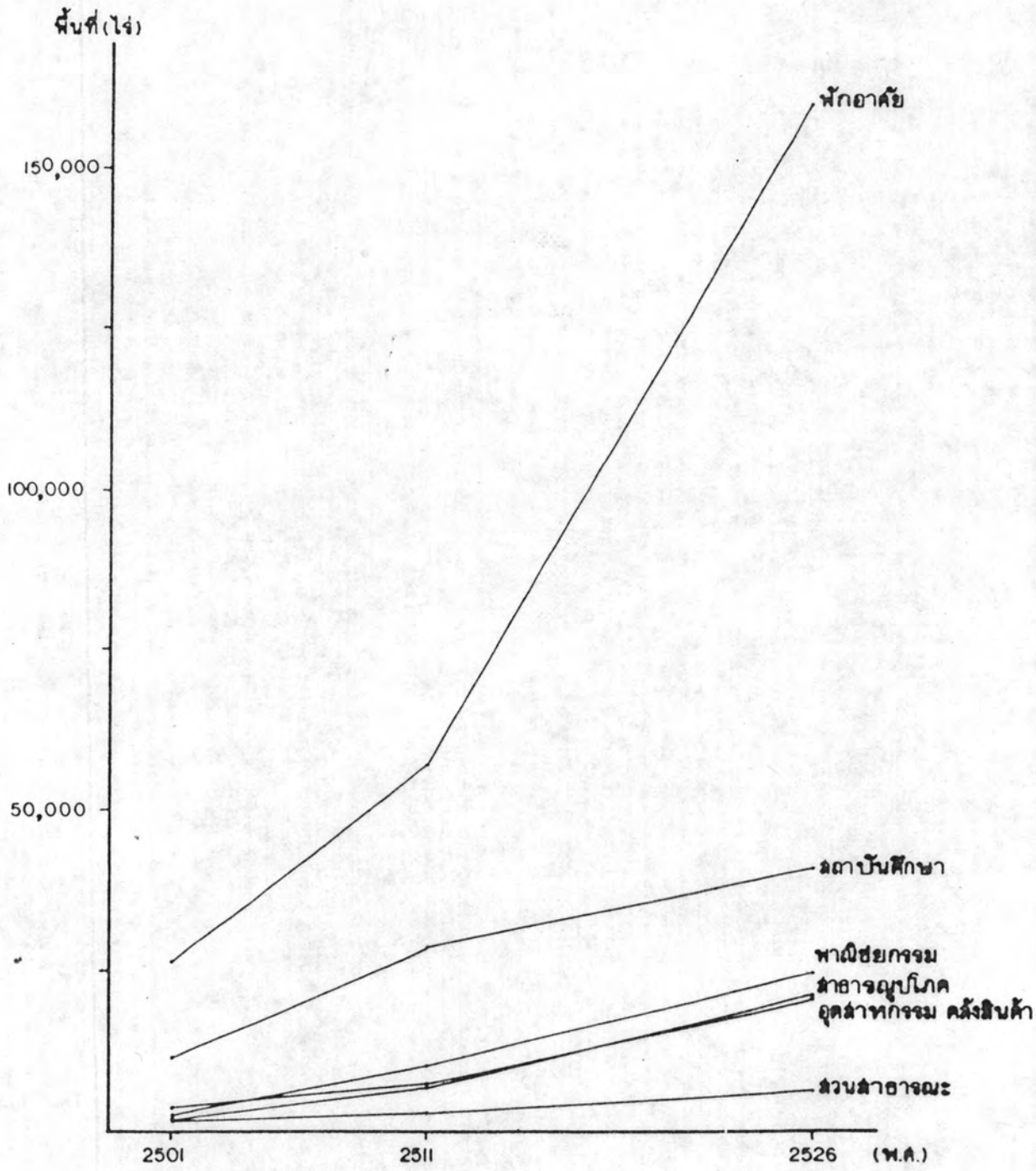
ตารางที่ 3.21 แสดงการโยกที่ดินประเภทเมืองของเทศบาลเมืองต่าง ๆ และกรุงเทพมหานคร

ประเภทการโยกที่ดิน	กรุงเทพมหานคร 2526		เทศบาลเมืองหาดใหญ่ 2525		เทศบาลเมืองเชียงใหม่ 2525		เทศบาลเมืองนครปฐม 2525	
	ไร่	ร้อยละ	ไร่	ร้อยละ	ไร่	ร้อยละ	ไร่	ร้อยละ
พักอาศัย	159,572.28	57.04	1,074.4	40.96	4,115	50.33	745.2	32.45
พาณิชยกรรม	24,651.68	8.81	453.9	17.31	1,042	12.74	240.0	10.45
อุตสาหกรรม/คลังสินค้า	20,333.95	7.27	166.5	6.35	324	3.96	46	2.00
สาธารณูปโภคและถนน	28,371.88	10.14	121.0	4.61	811	9.92	261.5	11.39
สถาบันศึกษา ศาลากลาง และสถานที่ราชการ	40,626.77	14.52	706.1	26.92	1,661	20.32	955.2	41.60
ส่วนสาธารณะ	6,213.32	2.22	100.9	3.85	223	2.73	48.4	2.11
รวม	279,769.88	100	2,622.8	100	8,176	100	2,296.3	100

ที่มา สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 3.22 แสดงการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายที่ดินของกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2501, 2511 และ 2526

ประเภทการใช้จ่ายที่ดิน	พ.ศ. 2501-2511			พ.ศ. 2511-2526		
	ไร่	ร้อยละ	R	ไร่	ร้อยละ	R
พักอาศัย	30,308.3	47.40	7.92	102,755.98	61.08	7.12
พาณิชย์กรรม	7,416.8	11.60	16.98	14,491.88	8.61	6.09
อุตสาหกรรม/คลังสินค้า	3,342.2	5.23	6.59	13,245.75	7.87	7.28
สาธารณูปโภคและถนน	5,160.7	8.07	14.90	21,497.18	12.78	9.91
สถาบันศึกษา คำสอนสถาน และสถานที่ราชการ	16,763.1	26.21	9.48	12,489.67	7.42	2.48
ส่วนสาธารณะ	953.7	1.49	5.04	3,758.62	2.24	6.38
รวม	63,944.8	100	8.89	168,239.08	100	6.32

แผนภูมิที่ 3.1 แสดงการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน พ.ศ. 2501- 2511- 2526

การใช้ที่ดินในช่วงแรกคือ พ.ศ. 2501-2511 มีอัตราสูงกว่าในระยะหลัง คือ ช่วง พ.ศ. 2511-2526 โดยในระยะแรกมีอัตราการเติบโต ประมาณ 8.89 ต่อปี แต่ในระยะหลังช่วง พ.ศ. 2511-2526 ลดลงเหลือ ประมาณ 6.32 ต่อปี ประเภทการใช้ที่ดินที่มีอัตราการเพิ่มสูงสุดในระยะแรกคือ การใช้ที่ดินสำหรับกิจกรรมด้านพาณิชยกรรม มีอัตราการเติบโตประมาณ 18.98 ต่อปี รองลงมาคือ การใช้ที่ดินด้านสาธารณูปโภค มีอัตราการเติบโต 14.90 ส่วนในระยะหลังการใช้ที่ดินด้านสาธารณูปโภค และสาธารณูปการเพิ่มขึ้นมากที่สุด ประมาณ 9.91 รองลงมาคือ การใช้ที่ดินด้านอุตสาหกรรมและคลังสินค้า

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินนี้ เมื่อดูพื้นที่ที่เพิ่มขึ้น พบว่า ในระยะ 10 ปีแรก คือช่วง พ.ศ. 2501-2511 มีการใช้ที่ดินประเภทเมือง เพิ่มขึ้นประมาณ 63,944.8 ไร่ และในระยะ 15 ปีหลัง คือช่วง พ.ศ. 2511-2526 มีการใช้ที่ดินประเภทเมืองเพิ่มขึ้นประมาณ 168,239.08 ไร่ ประเภทการใช้ที่ดินที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นมากที่สุดทั้ง 2 ช่วง คือ การใช้ที่ดินสำหรับการอยู่อาศัย โดยในช่วงแรก (พ.ศ. 2501-2511) เพิ่มขึ้นประมาณ 30,308.3 ไร่ หรือร้อยละ 47.40 ของพื้นที่เมืองที่เพิ่มขึ้นทั้งหมด ส่วนในช่วงหลังคือ พ.ศ. 2511-2526 มีพื้นที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นประมาณ 102,755.98 ไร่ หรือร้อยละ 61.08 ของพื้นที่ประเภทเมืองที่เพิ่มขึ้น การใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นมากเป็นลำดับที่ 2 ในช่วงแรก คือการใช้ที่ดินด้านสถาบันศึกษา ศาสนา และสถานที่ราชการ รองลงมาคือ การใช้ที่ดินด้านพาณิชยกรรม สาธารณูปโภค สาธารณูปการ และถนน อุตสาหกรรม-คลังสินค้า โดยสวนสาธารณะมีการขยายตัวของพื้นที่น้อยที่สุดในระยะ 10 ปีแรก สำหรับในระยะ 15 ปีหลัง ประเภทการใช้ที่ดินที่เพิ่มขึ้นมากเป็นลำดับที่ 2 คือพื้นที่สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม-คลังสินค้า สถาบันศึกษา โดยสวนสาธารณะมีพื้นที่เพิ่มขึ้นน้อยที่สุด

ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน จะเห็นว่าการใช้ที่ดินสำหรับการอยู่อาศัย มีการขยายตัวของพื้นที่มากที่สุด โดยในระยะแรกมีพื้นที่เพิ่มขึ้นมากกว่าการใช้ที่ดินประเภทสถาบันศึกษา ซึ่งเพิ่มมากเป็นลำดับที่ 2 ประมาณ 1.8 เท่า และในระยะที่ 2 มีพื้นที่เพิ่มขึ้นมากกว่าการใช้ที่ดินด้านสาธารณูปโภค

และสาธารณูปการที่เพิ่มมาเป็นลำดับที่ 2 ถึง 4.8 เท่า

จากการศึกษาโครงสร้างและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินดังกล่าว จะเห็นว่าการใช้ที่ดินสำหรับการอยู่อาศัยเป็นประเภทการใช้ที่ดินที่มีบทบาทสำคัญ และมีพื้นที่มากที่สุด โดยมากกว่าครึ่งหนึ่งของพื้นที่เมืองทั้งหมด และเป็นประเภทการใช้ที่ดินที่มีการขยายตัวของพื้นที่มากกว่าการใช้ที่ดินประเภทอื่น ๆ

ข. สภาพการใช้ที่ดินและบทบาทการใช้ที่ดินปัจจุบัน

หน่วยงานที่ทำข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ที่ดินของกรุงเทพมหานครที่สำคัญ มี 2 หน่วยงานคือ สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย และกองผังเมือง กรุงเทพมหานคร โดยข้อมูลที่ค่อนข้างสมบูรณ์ในระดับเขตปีของกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นข้อมูลการใช้ที่ดิน พ.ศ. 2523 และของสำนักผังเมืองเป็นข้อมูลการใช้ที่ดิน พ.ศ. 2526 การจัดเก็บข้อมูลทั้ง 2 แห่ง มีเกณฑ์ในการกำหนดประเภทการใช้ที่ดินแตกต่างกัน ทำให้ไม่สามารถพิจารณาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากข้อมูลทั้ง 2 ชุดนี้ได้ ดังนั้นในการศึกษาสภาพและบทบาทการใช้ที่ดินจึงศึกษาเฉพาะในสภาพปัจจุบัน โดยใช้ข้อมูลปี พ.ศ. 2526 ของสำนักผังเมือง

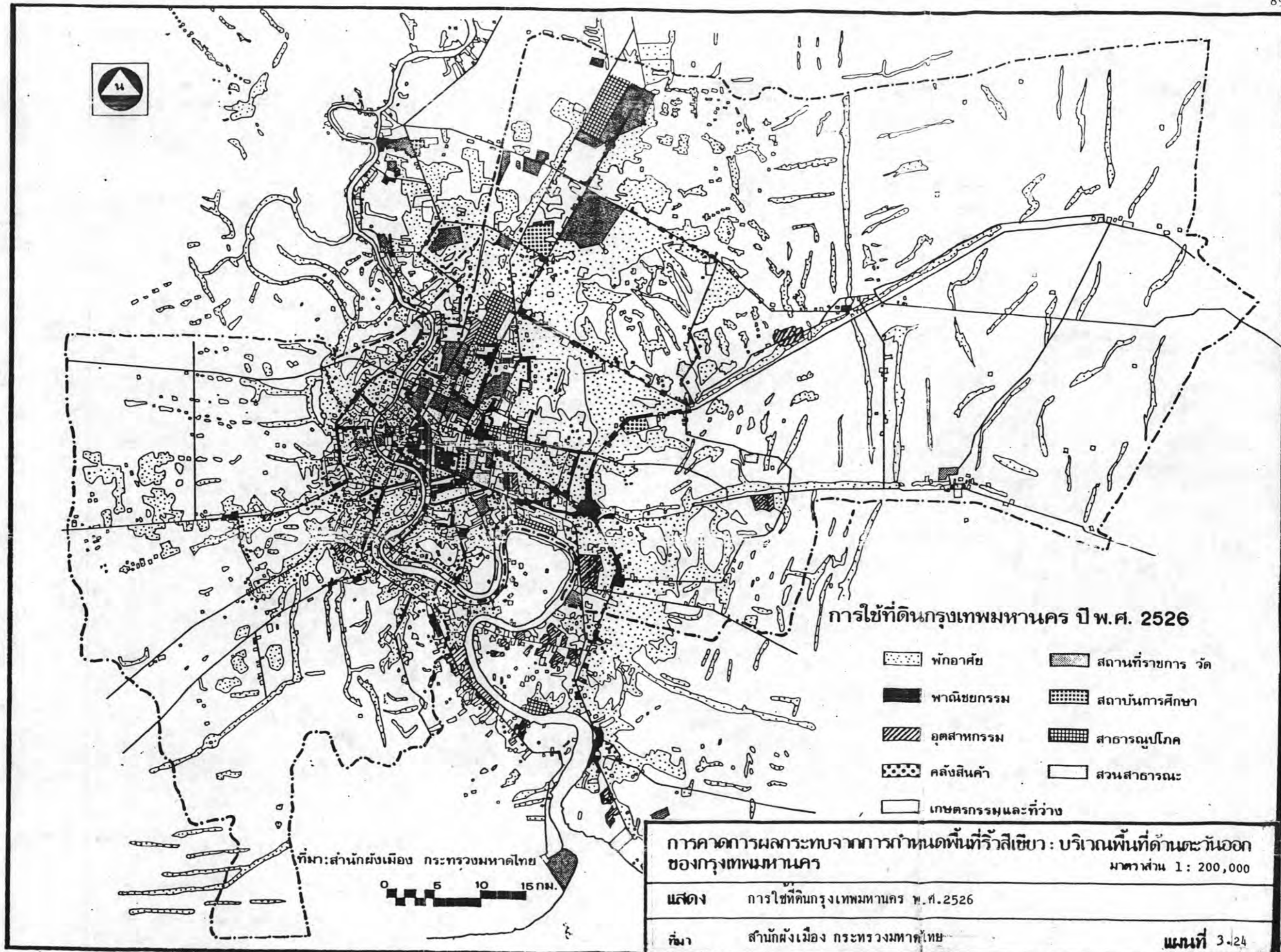
1. สภาพการใช้ที่ดิน จากตารางที่ 3.23 และแผนที่ 3.24 แสดงการใช้ที่ดิน พ.ศ. 2526 พบว่าในปี พ.ศ. 2526 กรุงเทพมหานครมีพื้นที่เมือง (built-up area) ประมาณ 179,769.88 ไร่ หรือร้อยละ 28.53 ยังมีพื้นที่เกษตร ที่ว่าง และคูคลองอีกประมาณ 700,690.75 ไร่ หรือร้อยละ 71.47 โดยเขตชั้นในเป็นเขตที่มีสัดส่วนการใช้ที่ดินประเภทเมืองสูงสุดคือ ประมาณร้อยละ 78.21 ของพื้นที่ทั้งหมด ขณะที่เขตชั้นกลางมีการใช้ที่ดินประเภทเมืองประมาณร้อยละ 47.17 และเขตชั้นนอกมีพื้นที่เมืองประมาณร้อยละ 8.61 เท่านั้น สภาพดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเขตชั้นในมีการใช้ที่ดินค่อนข้างหนาแน่น ยังมีพื้นที่ว่างสำหรับการพัฒนาเหลือน้อยมาก ขณะที่เขตชั้นนอกยังเป็นพื้นที่เกษตรและที่ว่างอีกมาก สภาพการใช้ที่ดินดังกล่าวอาจจำแนกตามประเภทการใช้ที่ดินดังนี้

ก) การใช้ที่ดินสำหรับการอยู่อาศัย ในปี พ.ศ. 2526 กรุงเทพมหานคร มีการใช้ที่ดินสำหรับการอยู่อาศัยประมาณ 159,572.28 ไร่

ตารางที่ 3.23 ผลผลิตและต้นทุนการผลิตข้าวเปลือกปีการผลิต 2526

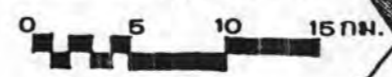
ปี	ผลผลิต		ต้นทุนรวม		กำไรสุทธิ		กำไรสุทธิต่อไร่		กำไรสุทธิต่อไร่		กำไรสุทธิต่อไร่		กำไรสุทธิต่อไร่		กำไรสุทธิต่อไร่		กำไรสุทธิต่อไร่		กำไรสุทธิต่อไร่		กำไรสุทธิต่อไร่			
	ไร่	ตัน	ไร่	ตัน	ไร่	ตัน	ไร่	ตัน	ไร่	ตัน	ไร่	ตัน	ไร่	ตัน	ไร่	ตัน	ไร่	ตัน	ไร่	ตัน	ไร่	ตัน		
รวม	182.54	6.35	875.00	30.44	15.63	.54	224.44	7.81	656.25	22.83	59.85	2.08	359.10	12.40	104.75	3.64	397.17	13.82	2,874.73	83.08	585.27	16.92	3,460.00	100
จังหวัด	150.56	12.70	514.84	51.85	-	-	67.50	5.27	94.10	7.93	74.77	2.38	94.10	7.93	-	-	141.59	11.94	1,185.97	28.26	20.96	1.74	1,206.88	100
ภาค	1,313.71	26.36	1,748.75	25.46	-	-	645.21	12.95	430.18	8.63	215.08	4.32	62.30	1.25	693.01	13.91	354.65	7.12	4,983.09	95.27	247.52	4.73	5,230.61	100
ภาคเหนือ	-	-	653.35	81.29	-	-	15.63	1.94	-	-	-	-	62.21	8.24	-	-	52.93	6.58	803.75	10.02	81.25	9.18	885.00	100
ภาคกลาง	1,455.09	43.49	948.75	28.95	15.63	.47	220.54	6.59	167.45	5.01	87.06	2.60	52.26	1.56	-	-	378.11	11.33	334.59	76.70	114.09	3.30	3,460.00	100
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2,653.83	67.71	859.38	8.49	671.88	6.64	781.25	7.72	3,024.87	29.87	455.80	4.50	224.81	2.32	621.55	6.14	821.39	8.11	10,124.76	72.94	3,756.49	27.06	13,883.25	100
ภาคใต้	3,361.52	33.01	1,568.75	15.40	87.31	.61	604.54	5.94	2,499.80	24.55	1,044.07	10.25	73.52	.72	58.82	.58	909.99	8.94	10,183.54	93.49	708.57	6.51	10,893.11	100
จังหวัด	5,171.13	68.59	1,075.13	14.26	85.48	3.13	170.95	2.27	327.63	4.35	145.85	1.94	85.47	1.13	71.21	.94	408.11	5.29	7,538.96	53.19	6,635.47	46.81	14,174.38	100
เชียงใหม่	1,801.97	41.48	1,155.28	26.59	256.25	5.90	354.21	8.15	308.07	7.09	30.81	.71	123.23	2.84	30.81	.71	283.71	6.53	4,344.36	80.58	1,048.89	19.42	5,393.25	100
น่าน	1,588.76	51.21	610.12	19.67	274.50	8.85	109.38	3.53	121.97	3.93	45.24	1.47	152.48	4.91	-	-	199.45	6.43	3,102.40	82.03	679.48	17.97	3,781.88	100
พะเยา	2,001.12	60.72	437.50	13.22	154.25	4.72	155.75	4.71	186.89	5.65	77.88	2.35	155.75	4.71	31.15	.94	98.60	2.98	7,308.4	85.67	557.6	14.33	3,862.50	100
ลำปาง	19,688.24	38.01	10,086.85	19.47	1,538.13	2.97	3,344.44	6.46	7,832.84	15.17	2,190.37	4.23	1,459.43	2.82	1,611.30	3.11	4,844.72	7.83	51,796.32	78.21	14,430.54	21.79	66,226.86	100
ลำพูน	7,820.48	50.75	1,100.00	7.07	2,856.01	18.35	655.87	4.21	1,575.31	10.12	57.50	.37	460.02	2.98	61.96	.40	976.70	6.27	15,563.85	87.47	7,504.28	32.53	23,068.13	100
แม่ฮ่องสอน	27,780.83	66.80	3,593.75	8.64	4,065.63	9.78	885.67	2.13	1,942.77	6.67	557.12	1.34	328.36	.79	599.97	1.44	1,834.35	4.41	41,588.65	46.35	48,135.73	53.65	89,724.38	100
เชียงใหม่	30,879.49	51.10	2,984.38	4.94	1,468.76	2.43	7,719.72	3.84	11,327.50	18.75	6,552.48	10.84	316.33	.52	1,468.75	2.43	3,117.01	5.15	60,429.42	57.11	45,389.33	42.89	105,818.75	100
น่าน	29,132.73	77.52	2,343.75	6.24	1,421.88	3.78	986.18	2.62	334.38	.89	19.40	.05	226.34	.60	1,776.04	4.73	1,340.05	3.57	37,580.75	40.28	55,721.13	59.72	93,301.88	100
พะเยา	5,834.97	66.62	1,171.88	13.38	171.88	1.96	179.08	2.04	567.11	6.40	59.69	.88	238.77	2.73	-	-	535.28	5.11	8,758.66	60.13	5,806.34	39.87	14,565.00	100
ลำปาง	7,065.62	66.34	1,031.25	9.68	828.13	7.78	426.49	4.00	113.73	1.07	85.29	.80	270.11	2.54	133.42	2.40	573.57	5.39	10,650.11	31.59	23,066.17	68.41	33,722.34	100
ลำพูน	4,588.50	57.46	562.50	7.04	1,906.25	23.87	254.35	3.19	67.09	.84	40.25	.50	67.09	.84	187.83	2.35	311.92	3.91	7,986.28	29.80	18,809.97	70.20	26,796.25	100
แม่ฮ่องสอน	113,102.62	61.95	12,787.51	7.00	12,718.54	6.92	1,702.86	3.13	15,927.89	8.33	7,371.73	4.04	1,907.22	1.04	4,350.47	2.38	8,683.88	4.76	187,557.72	47.17	204,433.55	52.83	386,991.27	100
เชียงใหม่	2,579.20	54.80	78.13	1.66	119.27	2.53	208.72	4.44	59.64	1.27	134.18	2.85	170.67	3.63	-	-	1,356.33	29.82	4,706.14	3.19	142,956.99	96.81	147,643.23	100
น่าน	6,703.12	80.83	246.06	2.97	781.25	9.42	169.17	2.04	107.45	1.30	46.13	.56	169.17	2.04	-	-	89.89	.84	8,292.44	7.61	100,664.44	92.39	108,956.88	100
พะเยา	5,404.38	51.45	218.75	2.08	2,734.38	26.03	928.64	8.84	121.79	1.16	45.66	.44	173.01	1.30	157.25	1.45	761.50	7.25	10,504.36	13.57	66,907.52	89.18	77,411.88	100
ลำปาง	6,674.23	54.46	859.38	7.01	1,825.69	14.90	478.87	3.91	93.75	.76	31.00	.25	613.55	5.01	-	-	1,679.26	13.70	12,255.73	10.82	100,966.77	89.18	113,222.50	100
ลำพูน	2,968.75	58.83	140.62	2.79	42.55	.84	184.43	3.65	107.23	2.13	56.75	1.12	289.54	5.34	99.30	1.97	1,177.45	23.33	5,046.62	10.13	44,764.61	89.87	49,811.23	100
แม่ฮ่องสอน	2,541.74	53.18	234.38	5.08	574.14	12.45	186.21	4.04	254.85	5.53	67.07	1.35	186.20	4.04	-	-	660.96	14.33	4,610.55	15.28	25,566.33	84.72	30,176.88	100
เชียงใหม่	26,781.42	58.97	1,777.32	3.91	6,077.28	13.38	2,156.04	4.75	244.91	1.64	375.79	.83	1,546.14	3.41	251.55	.55	5,705.39	12.56	45,415.84	8.61	481,826.66	91.39	527,242.50	100
รวม	159,577.28	57.04	24,651.68	8.81	20,333.95	7.27	11,208.34	4.01	24,505.64	8.76	9,937.89	3.55	4,912.79	1.75	6,213.32	2.22	18,433.99	6.59	279,769.88	78.53	700,690.73	71.47	980,460.63	100

การใช้ที่ดินกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2526

- พักอาศัย
- พาณิชยกรรม
- อุตสาหกรรม
- คลังสินค้า
- เกษตรกรรมและที่ว่าง
- สถานที่ราชการ วัด
- สถาบันการศึกษา
- สาธารณูปโภค
- สวนสาธารณะ

ที่มา: สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

การคาดการณ์ผลกระทบจากการกำหนดพื้นที่วิสัย: บริเวณพื้นที่ด้านตะวันออก ของกรุงเทพมหานคร	มาตรฐาน 1 : 200,000
แสดง การใช้ที่ดินกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2526	
ที่มา สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย	แผนที่ 3-24

ส่วนใหญ่อยู่ในเขตชั้นกลางคือ ประมาณ 113,102,62 ไร่ โดยเฉพาะในเขตบางเขน บางกะปิ และพระโขนง เป็นเขตที่มีพื้นที่อยู่อาศัยมากที่สุด เรียงตามลำดับจากแผนที่ 3.29 แสดงการใช้ที่ดิน จะเห็นว่าพื้นที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่รวมตัวกันอยู่บริเวณสองฟาก ถนนสายสำคัญ ๆ เช่น ถนนลาดพร้าว ถนนวิภาวดีรังสิต ถนนพหลโยธิน ถนนรามอินทรา ถนนสุขุมวิท เป็นต้น พื้นที่อยู่อาศัยในเขตชั้นกลาง ส่วนใหญ่จะเป็นที่อยู่อาศัยที่มีความหนาแน่นไม่มากนัก รวมตัวกันเป็นกลุ่ม ๆ ในลักษณะของบ้านจัดสรรเป็นส่วนใหญ่ แทรกตัวปะปนกับพื้นที่ว่างและพื้นที่เกษตร ส่วนในเขตชั้นในการใช้ที่ดินสำหรับการอยู่อาศัยค่อนข้างหนาแน่น และมีสัดส่วนของตึกแถวพาณิชย์-พักอาศัย ค่อนข้างสูงโดยแทรกตัวปะปนอยู่กับกิจการค้าพาณิชย์กรรม และสถาบันต่าง ๆ ขณะที่เขตชั้นนอกการใช้ที่ดินสำหรับการอยู่อาศัยจะกระจายตัวปะปนกับพื้นที่เกษตรและที่ว่าง

ข) พาณิชย์กรรม ในปี พ.ศ. 2526 กรุงเทพมหานคร มีการใช้ที่ดินสำหรับกิจการค้าพาณิชย์กรรมประมาณ 24,651.68 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตชั้นกลางและชั้นในคือ ในเขตชั้นกลางมีพื้นที่พาณิชย์กรรมมากที่สุดประมาณ 12,787.51 ไร่ เขตชั้นในมีประมาณ 10,086.85 ไร่ และเขตชั้นนอกมีพื้นที่พาณิชย์กรรมเพียง 1,777.32 ไร่ เท่านั้น เขตที่มีพื้นที่พาณิชย์กรรมมากที่สุดคือเขตพระโขนง บางเขน และบางกะปิ ตามลำดับ จากแผนที่ 3.28 แสดงการใช้ที่ดิน จะเห็นว่าพื้นที่พาณิชย์กรรมจะรวมตัวกันเป็นกลุ่มใหญ่ในเขตชั้นใน เช่น เขตพระนคร บางรัก ปทุมวัน และแผ่ขยายไปตามสองฟากถนนสายสำคัญ ๆ เช่น เกี่ยวกับการอยู่อาศัย แต่พื้นที่พาณิชย์กรรมจะอยู่ติดถนนมากกว่า ขณะที่พื้นที่อยู่อาศัยจะอยู่ลึกเข้าไปจากแนวเขตถนน

ค) อุตสาหกรรม-คลังสินค้า พื้นที่อุตสาหกรรมและคลังสินค้านี้อาศัยประมาณ 20,333.95 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตชั้นกลางและชั้นนอก โดยในเขตชั้นกลางมีพื้นที่อุตสาหกรรมและคลังสินค้านี้อาศัยมากที่สุด คือประมาณ 12,718.13 ไร่ เขตที่มีอุตสาหกรรมและคลังสินค้านี้อาศัยมากที่สุดคือ เขตพระโขนง เขตกยานนาวา และเขตลาคกระบัง ตามลำดับ พื้นที่อุตสาหกรรมของกรุงเทพมหานครนอกจากที่อยู่นิคมอุตสาหกรรมบางชั้น และนิคมอุตสาหกรรมลาคกระบังแล้ว ส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณใกล้แม่น้ำเจ้าพระยา โดยเฉพาะช่วงที่อยู่ในเขตพระโขนง และเขต

ยานนาวา ส่วนบริเวณอื่น ๆ มักจะเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก กระจายอยู่ทั่ว ๆ ไป

ง) สถาบันศึกษา การใช้ที่ดินสำหรับสถาบันศึกษามีประมาณ 11,208.34 ไร่ โดยมีมากที่สุด ในเขตชั้นกลาง คือประมาณ 5,707.86 ไร่ ในเขตชั้นในประมาณ 3,344.44 ไร่ และในเขตชั้นนอกประมาณ 2,156.04 ไร่ เขตที่มีพื้นที่สถาบันศึกษามากที่สุดคือ เขตบางเขน รองลงมาคือ เขตบางกะปิ และเขตลาดกระบัง ตามลำดับ จะเห็นว่าในเขตดังกล่าวจะเป็นที่ตั้งของสถาบันศึกษาระดับอุดมศึกษาขนาดใหญ่หลายแห่ง เช่น ในเขตบางเขน มีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาลัยครูพระนคร วิทยาลัยศรีปทุม เป็นต้น

จ) สถาบันราชการ การใช้ที่ดินสำหรับสถาบันราชการมีประมาณ 24,505.64 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตชั้นกลาง คือมีพื้นที่ประมาณ 15,927.89 ไร่ ส่วนในเขตชั้นในมีประมาณ 7,832.84 ไร่ และในเขตชั้นนอกมีเพียง 744.91 ไร่ เท่านั้น เขตที่มีการใช้ที่ดินสำหรับสถาบันราชการมากที่สุดคือ เขตบางเขน ซึ่งมีพื้นที่สถาบันราชการถึง 11,327.50 ไร่ รองลงมาคือ เขตคูสิต และเขตพญาไท พื้นที่สถาบันราชการส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ทหาร ซึ่งแต่ละแห่งมีบริเวณกว้างขวาง โดยเฉพาะใน 3 เขตดังกล่าว สำหรับสถาบันราชการอื่น ๆ จะกระจายอยู่ทั่ว ๆ ไป โดยแต่ละแห่งมีพื้นที่ไม่มากนัก

ฉ) สาธารณูปโภค พื้นที่สาธารณูปโภค ได้แก่ ที่ตั้งของสถานีไฟฟ้า ประปา ไปรษณีย์-โทรเลข เป็นต้น กรุงเทพมหานครมีพื้นที่สาธารณูปโภคและสาธารณูปการประมาณ 9,936.89 ไร่ โดยมีมากที่สุด ในเขตชั้นกลาง รองลงมาในเขตชั้นในและเขตชั้นนอก ตามลำดับ เขตที่มีการใช้ที่ดินด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการมากที่สุดคือ เขตบางเขน รองลงมาคือ เขตพญาไท

ช) ศาสนสถาน การใช้ที่ดินสำหรับศาสนสถานมีประมาณ 4,912.79 ไร่ และเป็นการใช้ที่ดินประเภทเมืองที่มีพื้นที่น้อยที่สุด เมื่อเทียบกับการใช้ที่ดินอื่น พื้นที่ศาสนสถานมีมากที่สุด ในเขตชั้นกลาง รองลงมาในเขตชั้นในและเขตชั้นนอก โดยเขตที่มีศาสนสถานมากที่สุดคือ เขตบางขุนเทียน รองลงมาคือ เขตนานนาวา และเขตพระโขนง ตามลำดับ

ข) สวนสาธารณะและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สวนสาธารณะในเขตกรุงเทพมหานครทั้งหมดมีพื้นที่ประมาณ 6,213.32 ไร่ โดยมีมากที่สุดคือในเขตชั้นกลาง เขตชั้นใน และเขตชั้นนอก ตามลำดับ เขตที่มีพื้นที่สวนสาธารณะมากที่สุดคือ เขตบางกะปิ ซึ่งเป็นที่ตั้งของสนามกีฬาขนาดใหญ่ รองลงมาคือ เขตบางเขน

จากสภาพการใช้ที่ดินดังกล่าว จะเห็นว่าการใช้ที่ดินเกือบทุกประเภทมีพื้นที่มากที่สุดคือในเขตชั้นกลาง เนื่องจากเป็นเขตใหญ่ มีพื้นที่มาก โดยเฉพาะในเขตบางเขน บางกะปิ และพระโขนง จะมีพื้นที่การใช้ที่ดินทั้งค้ำนที่อยู่อาศัย พาณิชยกรรม สถาบันราชการ อุตสาหกรรม สวนสาธารณะมากกว่าเขตอื่น ๆ ถึงแม้ว่าเขตดังกล่าวจะมีพื้นที่การใช้ที่ดินแต่ละประเภทค่อนข้างสูง แต่เมื่อดูพื้นที่ว่างหรือพื้นที่ที่ยังไม่พัฒนาจะเห็นว่า พื้นที่เขตชั้นกลางยังมีพื้นที่ว่างสำหรับรองรับการขยายตัวของเมืองอีกมาก ขณะที่เขตชั้นในเกือบจะไม่มีที่ว่างเหลืออยู่เลย

2. บทบาทการใช้ที่ดิน จากตารางที่ 3.24 แสดงบทบาทการใช้ที่ดิน พ.ศ. 2524 จะเห็นว่า เขตชั้นในจะมีบทบาทสำคัญค้ำนที่อยู่อาศัย การค้าและบริการ และสถาบัน โดยเขตพระนครและเขตปทุมวัน จะเป็นเขตที่มีบทบาทสำคัญค้ำนการค้าและสถาบัน ส่วนเขตป้อมปราบ สัมพันธวงศ์ และบางรัก จะเป็นเขตที่มีบทบาทเด่น เฉพาะเรื่องการค้าและบริการเท่านั้น โดยเขตชั้นในที่เป็นเขตต่อเนื่องกับเขตชั้นกลางจะมีบทบาทสำคัญทางค้ำนการอยู่อาศัยและการค้าบริการ ยกเว้นเขตพญาไทที่มีบทบาทสำคัญทั้งค้ำนที่อยู่อาศัย การค้าบริการ และสถาบัน

เขตชั้นกลาง ส่วนใหญ่จะมีบทบาทสำคัญค้ำนที่อยู่อาศัย และการค้าบริการ จะมีเขตพระโขนง เขตราชบุรีบูรณะ และเขตยานนาวา ที่เป็นเขตที่มีบทบาทค้ำนอุตสาหกรรม และเขตบางเขน บางกอกน้อย ที่มีบทบาทสำคัญ สถาบัน จะเห็นว่าเขตชั้นกลางจะมีบทบาทการใช้ที่ดินค่อนข้างหลากหลายกว่าเขตชั้นใน โดยในเขตเดียวกันจะมีหลายบทบาท

เขตชั้นนอก บทบาทสำคัญของเขตชั้นนอกทุกเขตจะเป็นค้ำนที่อยู่อาศัยทุกเขต โดยมีเขตมีนบุรี ลาดกระบัง บางขุนเทียน และหนองแขม ที่มี

ตารางที่ 3.24 บทบาทการใช้ที่ดิน รายเขต พ.ศ. 2524

เขตการปกครอง	ที่อยู่อาศัย	การค้าบริการ	อุตสาหกรรม	สถาบัน
เขตชั้นใน				
พระนคร		●		●
ป้อมปราบฯ		●		
สัมพันธวงศ์		●	○	
ปทุมวัน	○	●		●
บางรัก		●		
ดุสิต	●		○	●
พญาไท	●	●		●
ห้วยขวาง	●	○		
ธนบุรี	●	○		○
คลองสาน	●	●		
บางกอกใหญ่	●	●		○
เขตชั้นกลาง				
ยานนาวา		●	●	○
พระโขนง	●	●	●	○
บางกะปิ	●	●	○	○
บางเขน	●	○		●
บางกอกน้อย		○		●
ภาษีเจริญ	●		○	
ราษฎร์บูรณะ	●	○	●	
เขตชั้นนอก				
หนองจอก	●			
มีนบุรี	●		●	
ลาดกระบัง	●		●	○
บางขุนเทียน	●		●	○
ตลิ่งชัน	●			
หนองแขม	●		●	

บทบาทการใช้ที่ดินทั้งด้านที่อยู่อาศัยและอุตสาหกรรม

ค. ทิศทางและแนวโน้มการขยายตัวของการใช้ที่ดิน

ในการศึกษาทิศทางและแนวโน้มการขยายตัวของการใช้ที่ดิน จะศึกษาจากข้อมูล 2 ด้าน คือ ศึกษาแนวโน้มการขยายตัวของการใช้ที่ดินจากอดีต หรือจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินที่ผ่านมา และศึกษาจากแนวโน้มการขยายตัวของปัจจัยต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการใช้ที่ดิน ซึ่งจะได้ศึกษาต่อไปนี้

1. ทิศทางการขยายตัวของการใช้ที่ดินจากแนวโน้มในอดีต ในการศึกษานี้พิจารณาจากพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตให้ปลูกสร้างอาคารในปี พ.ศ. 2521 และ 2526 ตามตารางที่ 3.25 และ 3.26 ซึ่งจากตารางดังกล่าวจะเห็นว่าในปี พ.ศ. 2526 กรุงเทพมหานครมีพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตให้ปลูกสร้างอาคารน้อยกว่าในปี พ.ศ. 2521 โดยในปี พ.ศ. 2521 มีพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตให้ปลูกสร้างอาคารประมาณ 8,067,434.72 ตารางเมตร แต่พอถึงปี พ.ศ. 2526 มีพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตปลูกสร้างอาคารประมาณ 7,561,397.55 ตารางเมตรเท่านั้น

จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการขยายตัวของการใช้ที่ดินของกรุงเทพมหานครมีอัตราลดลง เช่นเกี่ยวกับการเพิ่มขึ้นของประชากรที่ได้ศึกษาผ่านมา และเมื่อดูในระบับเขตตามตารางที่ 3.25 จะเห็นว่ามีเพียง 9 เขต ใน 24 เขต เท่านั้น ที่มีการขยายตัวของการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้น ได้แก่ เขตบางรัก เขตปทุมวัน เขตบางกะปิ เขตบางขุนเทียน เขตพระนคร เขตธนบุรี เขตหนองแขม เขตลาดกระบัง นอกนั้นมีการขยายตัวของใช้ที่ดินลดลงทั้งสิ้น

การขยายตัวของใช้ที่ดินนี้ เมื่อพิจารณาตามประเภทการใช้ที่ดินจะเห็นว่ากรุงเทพมหานครมีการขยายตัวของใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นเฉพาะการใช้ที่ดินสำหรับการอยู่อาศัยเท่านั้น โดยในปี พ.ศ. 2521 มีพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตปลูกสร้างอาคารอยู่อาศัยประมาณ 3,417,344.38 ตารางเมตร และในปี พ.ศ. 2526 มีพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตปลูกสร้างอาคารเพิ่มขึ้นเป็น 3,464,889.09 ตารางเมตร ส่วนการใช้ที่ดินอื่น ๆ ทั้งการใช้ที่ดินด้านพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม มีพื้นที่ปลูกสร้างอาคารลดลงทั้งสิ้น

ตารางที่ 3.25 แสดงพื้นที่ได้รับอนุญาตปลูกสร้างอาคาร ส่วนอาคารประเภทการใช้ที่ดิน พ.ศ. 2521

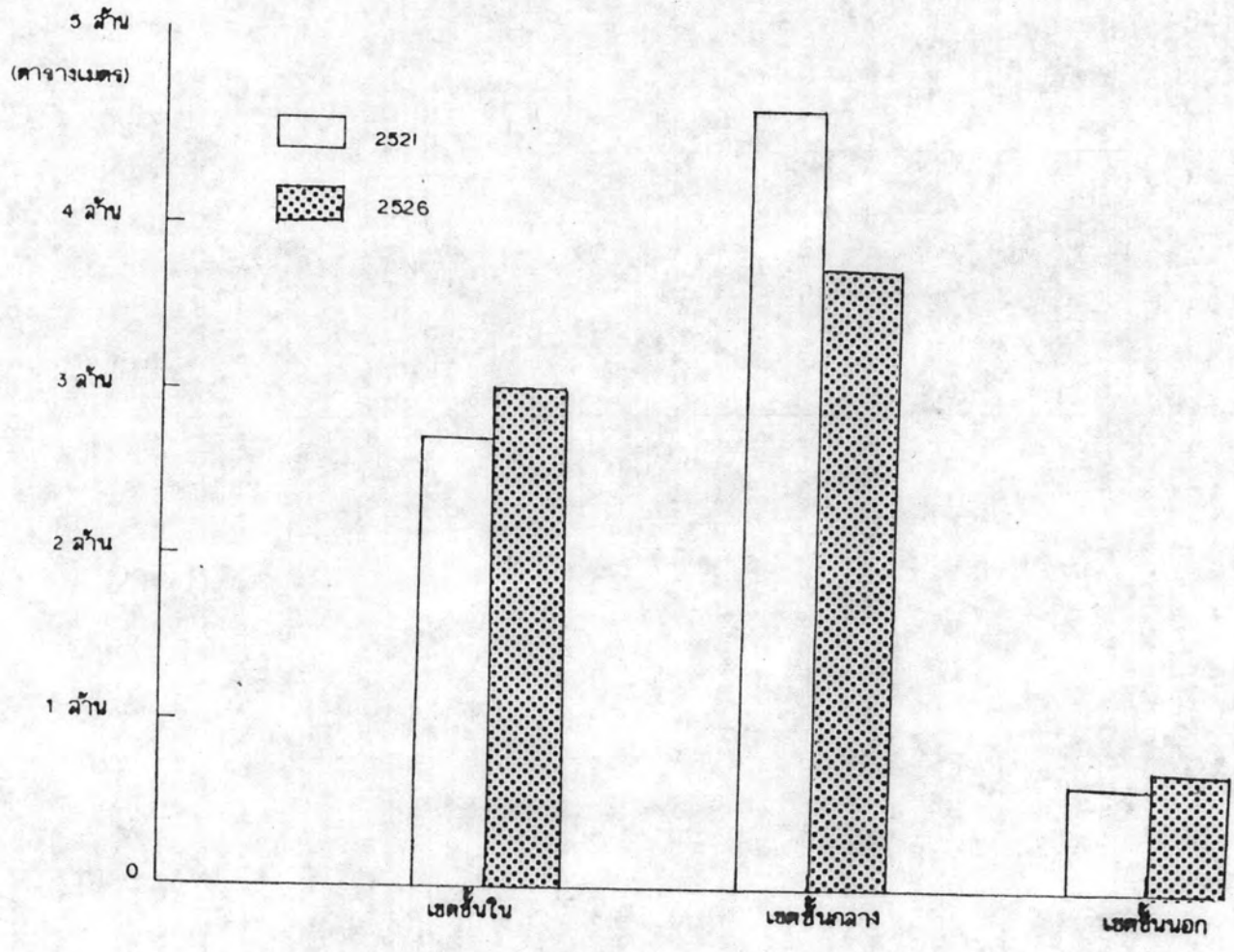
ประเภทการใช้สอย เขตการปกครอง	ที่อยู่อาศัย		การค้า-บริการ		อุตสาหกรรม		อื่น ๆ		รวม	
	ม ²	ร้อยละ	ม ²	ร้อยละ	ม ²	ร้อยละ	ม ²	ร้อยละ	ม ²	ร้อยละ
พระนคร	3,503.49	2.57	130,548.92	95.68	2,989.78	1.75	-	-	136,442.19	100
ป้อมปราบฯ	4,644.20	3.67	121,799.87	96.33	-	-	-	-	126,444.07	100
ปทุมวัน	30,445.74	10.21	228,908.65	76.79	38,752.75	13.00	-	-	298,107.14	100
สัมพันธวงศ์	-	-	50,858.72	99.27	372.57	.73	-	-	51,231.29	100
บางรัก	13,318.52	6.29	195,098.02	92.16	3,272.48	1.55	-	-	211,689.02	100
ดุสิต	109,293.91	34.58	198,581.93	62.84	8,145.89	2.58	-	-	316,021.73	100
พญาไท	76,779.06	9.46	729,623.52	89.86	1,406.50	.17	4,133.69	.51	811,942.77	100
ห้วยขวาง	769,370.73	63.56	140,551.32	33.17	13,631.01	3.22	235.1	.05	423,788.61	100
ธนบุรี	36,497.66	73.83	10,203.55	20.64	2,734.50	5.53	-	-	49,435.71	100
คลองสาน	29,261.13	17.97	127,459.76	78.26	5,999.06	3.68	150	.09	162,874.95	100
บางกอกใหญ่	43,263.51	25.41	126,232.37	74.13	776.70	.46	-	-	170,272.58	100
รวมเขตชั้นใน	616,382.95	22.35	2,059,866.63	74.68	77,481.24	2.81	4,518.79	.16	2,758,249.61	100
ยานนาวา	216,486.52	21.18	730,190.07	71.43	75,533.51	7.39	-	-	1,022,210.10	100
พระโขนง	660,320.11	52.13	587,535.47	46.38	17,507.42	1.38	1,344.08	.11	1,266,707.08	100
บางเขน	53,429.15	6.90	670,130.58	86.57	50,271.08	6.49	269.76	.04	774,100.57	100
บางกะปิ	222,120.36	33.47	412,357.50	62.15	25,264.77	3.81	3,801.69	.57	663,544.32	100
บางกอกน้อย	131,023.00	26.95	349,359.02	71.85	5,851.58	1.20	-	-	486,233.60	100
ภาษีเจริญ	116,097.58	39.03	116,178.19	39.07	65,142.11	21.90	-	-	297,417.88	100
ราชบุรีระณะ	58,596.01	29.65	116,817.79	59.10	22,228.95	11.25	-	-	197,642.75	100
รวมเขตชั้นกลาง	1,458,072.73	30.97	2,982,568.62	63.35	261,799.42	5.56	5,415.53	.12	4,707,856.30	100
หนองจอก	3,993	63.82	-	-	2,250	35.96	14	.22	6,257	100
มีนบุรี	20,777.20	28.34	32,484.31	44.31	20,056.85	27.35	-	-	73,318.36	100
ลาดกระบัง	26,031.79	72.20	6,367.20	17.66	3,658	10.14	-	-	36,056.99	100
บางขุนเทียน	176,491.13	56.19	98,181.53	31.25	39,449.32	12.56	-	-	314,121.98	100
คลองเตย	86,202.37	81.11	13,647.30	12.84	5,815.24	5.47	615	.58	106,279.91	100
หนองแขม	29,893.21	45.78	16,182.80	24.79	18,983.56	29.07	235	.36	65,294.57	100
รวมเขตชั้นนอก	343,388.70	57.11	166,863.14	27.75	90,212.97	15.00	864	.14	601,328.81	100
กรุงเทพมหานคร	2,417,844.38	29.97	5,209,298.39	64.57	429,493.63	5.32	10,798.32	.14	8,067,434.72	100

ตารางที่ 3.26 แสดงพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตให้ปลูกสร้างอาคาร จำนวนตามประเภทการใช้ที่ดิน พ.ศ. 2526

ประเภทการใช้ที่ดิน เขตการปกครอง	ที่อยู่อาศัย		การค้า-บริการ		อุตสาหกรรม		อื่น ๆ		รวม	
	ม ²	ร้อยละ	ม ²	ร้อยละ	ม ²	ร้อยละ	ม ²	ร้อยละ	ม ²	ร้อยละ
พระนคร	74,644.01	36.82	128,076.45	63.18	-	-	-	-	202,720.46	100
ป้อมปราบฯ	12,408.74	35.09	22,956.80	64.91	-	-	-	-	35,365.54	100
ปทุมวัน	106,160.27	18.60	462,100.57	80.96	2,384.80	.42	128	.02	570,773.64	100
ดุสิต	-	-	29,444.86	98.75	372.57	1.25	-	-	29,817.43	100
บางรัก	91,777.60	10.75	758,171.22	88.78	4,024.00	.47	-	-	853,972.82	100
สุโขทัย	169,541.85	69.19	74,338.05	30.33	1,169.00	.48	-	-	245,048.90	100
พญาไท	197,157.44	54.66	163,452.86	45.32	-	-	85	.02	360,695.30	100
ห้วยขวาง	166,913.12	43.96	208,595.40	54.94	4,176	1.10	-	-	379,684.52	100
ธนบุรี	51,358.43	47.28	56,719.07	52.21	509	.47	42	.04	108,628.50	100
คลองสาน	26,424.15	18.94	112,491.98	80.64	-	-	579.75	.42	139,495.88	100
บางกอกใหญ่	62,324.96	53.66	53,651	46.19	-	-	179	.15	116,154.96	100
รวมเขตนครใน	958,710.57	31.51	2,069,998.20	68.04	12,635.37	.42	1,013.75	.03	3,042,357.95	100
บางนา	200,558.47	48.83	172,097.50	41.90	35,419.5	8.62	2,673.38	.65	410,748.85	100
พระโขนง	644,004.07	59.89	420,875.36	39.14	10,237.25	.95	233.84	.02	1,075,350.52	100
บางเขน	225,038.37	38.10	352,322.38	59.66	7,719.98	1.31	5,476.87	.93	590,557.60	100
บางกะปิ	488,914.61	56.60	352,202.70	40.77	11,411.40	1.32	11,315.90	1.31	863,844.61	100
บางกอกน้อย	221,729.15	53.54	186,297.27	44.99	5,795.00	1.40	294	.07	414,115.42	100
ภาษีเจริญ	147,159.72	56.64	97,880.85	37.67	14,500.00	5.58	294	.11	259,834.57	100
ราชบุรีรัตนฯ	101,361.53	62.24	60,250.83	37.00	1,174.25	.72	70	.04	162,856.61	100
รวมเขตนครกลาง	2,028,765.92	53.71	1,641,926.89	43.47	86,257.38	2.28	20,357.99	.54	3,777,308.18	100
หนองจอก	11,887	56.93	3,995.75	19.14	4,981.9	23.86	14	.07	20,878.65	100
มีนบุรี	45,117.11	70.72	7,109.44	11.15	11,568.0	18.13	-	-	63,794.55	100
ลาดกระบัง	27,416.49	39.80	7,203.09	10.45	33,852.0	49.14	419.05	.61	68,890.63	100
บางขุนเทียน	278,255.54	68.88	79,707.37	19.73	45,615.02	11.29	422.5	.10	404,000.43	100
ตลิ่งชัน	46,480.55	69.89	20,023.8	30.11	-	-	-	-	66,504.35	100
หนองแขม	68,255.91	58.01	32,561.57	27.67	16,735.19	14.22	110.14	.10	117,662.81	100
รวมเขตนครนอก	477,412.60	64.37	150,601.02	20.30	112,752.11	15.20	965.69	.13	741,731.42	100
กรุงเทพมหานคร	3,464,889.09	45.87	3,862,526.17	51.08	211,644.86	2.80	22,337.43	.30	7,561,397.55	100

ตารางที่ 3.27 แสดงการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ได้รับอนุญาตปลูกสร้างอาคาร จำนวนการประเภทการไว้ที่ดิน พ.ศ. 2521-2526

ประเภทการไว้ที่ดิน เขตการปกครอง	ที่อยู่อาศัย		การค้า-บริการ		อุตสาหกรรม		อื่น ๆ		รวม	
	ม ²	ร้อยละ	ม ²	ร้อยละ	ม ²	ร้อยละ	ม ²	ร้อยละ	ม ²	ร้อยละ
พระนคร	71,140.52	203.66	-2,472.47	-1.89	-2,389.78	*	-	-	66,278.27	48.58
ป้อมปราบฯ	7,764.54	167.19	-98,843.07	-81.15	-	-	-	-	-91,078.53	-72.03
ปทุมวัน	75,714.53	248.69	233,191.92	50.46	-36,367.95	93.85	128	*	272,666.5	91.47
ดุสิต	-	-	-21,413.86	-42.10	-	-	-	-	-21,413.86	-41.80
บางรัก	78,459.01	689.10	563,073.2	288.61	751.52	22.96	-	-	642,283.80	303.41
ศุภวิ	60,247.94	55.12	-124,243.88	-62.57	-6,976.89	-85.65	-	-	-70,972.83	-22.46
พญาไท	120,378.31	156.79	-566,170.66	-77.60	-1,406.5	*	-4,048.69	-97.94	-451,247.47	-55.58
ทวีปราชฯ	-102,457.61	-38.04	68,044.08	48.41	-9,455.01	-69.36	-235.1	*	-44,103.64	-10.41
ธนบุรี	14,860.77	40.72	46,515.52	455.88	-2,225.5	-81.39	42	*	59,192.79	119.74
คลองสาน	-2,841.98	-9.71	-14,967.78	11.74	-5,999.06	*	429.75	286.50	-23,379.07	-14.35
บางกอกใหญ่	19,061.45	44.06	-72,581.37	57.50	-776.7	*	179	*	-54,117.62	-31.78
รวมเขตชั้นใน	342,327.62	55.54	10,131.63	.49	-64,845.87	-83.64	-3,505.04	-77.57	284,108.34	10.30
บางนา	-15,928.05	-7.36	-558,092.57	-76.43	-40,114.01	-53.11	2,673.38	*	-611,461.25	-59.82
พระโขนง	-16,316.04	-2.47	-166,660.11	-28.37	-7,270.17	-41.53	-1,110.24	-82.60	-191,356.56	-15.11
บางเขน	171,609.22	321.19	-317,808.20	-47.42	-42,551.10	-84.64	5,207.11	193028	-183,542.97	-23.71
บางกะปิ	266,794.25	120.11	-60,154.8	-14.59	-13,853.37	-54.83	7,514.21	197.65	200,300.29	30.19
บางกอกน้อย	90,706.15	69.23	-163,061.75	-46.67	-56.58	-.97	294	*	-72,118.18	-11.83
ภาษีเจริญ	31,062.14	26.76	-18,297.34	-15.75	-50,642.11	-77.74	294	*	-37,583.31	-12.64
ราชบุรีพา	42,765.52	72.98	-56,566.96	-48.42	-21,054.70	-94.72	70	*	-34,786.14	-17.60
รวมเขตชั้นกลาง	570,693.19	39.14	-1,340,641.73	-44.95	-175,542.04	-67.05	14,942.46	275.92	-930,548.12	-19.77
หนองจอก	7,894	197.70	3,995.75	*1	2,731.9	121.42	-	-	14,621.65	233.68
ดินทุ	24,339.91	117.15	-25,374.87	-78.11	-8,488.5	-42.32	-	-	-9,523.81	-12.99
หลักะปิ	1,384.70	5.32	835.89	13.13	30,194	825.42	419.05	*	32,833.64	91.06
บางขุนเทียน	101,764.41	57.66	-18,474.16	-18.82	6,165.7	15.63	422.5	*	89,878.45	28.61
หลักะ	-39,721.82	-46.08	6,376.5	46.72	-5,814.24	*	-615	*	-39,775.56	-37.43
หนองแขม	38,362.70	128.33	16,378.77	101.21	-2,248.37	-11.84	124.86	-53.13	52,368.24	80.20
รวมเขตชั้นนอก	134,023.71	39.03	-16,262.12	-9.75	22,539.14	24.98	101.69	11.77	140,402.61	23.35
กรุงเทพมหานคร	1,047,044.71	43.30	-1,346,772.22	-25.85	-217,848.77	-50.72	11,539.11	106.86	-506,037.17	-6.27

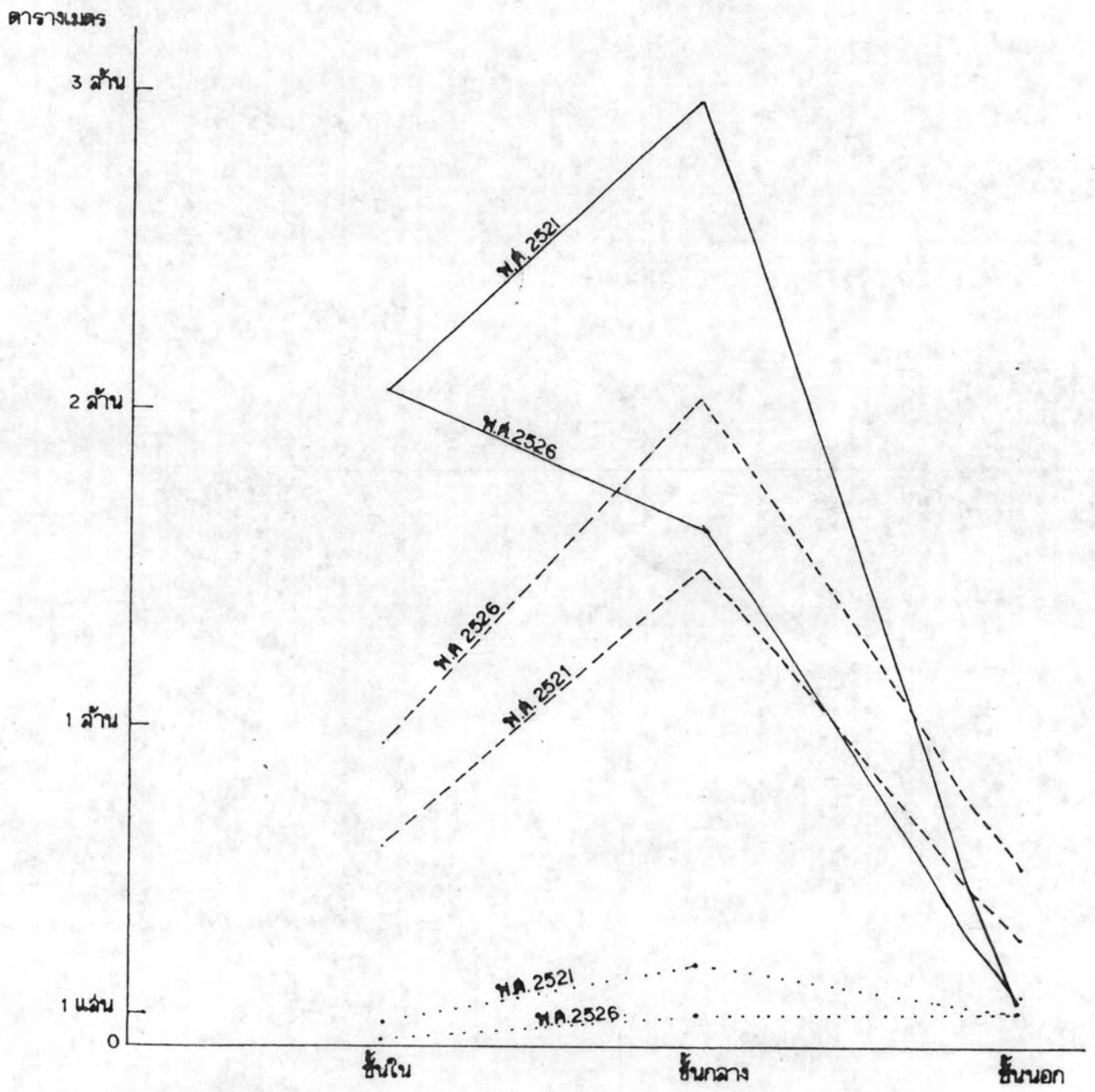
แผนภูมิ 3.2 พื้นที่ที่ได้รับอนุญาตให้ปลูกสร้างอาคาร พ.ศ. 2521, 2526

แนวโน้มการใช้ที่ดินน่าจะพิจารณาในระดับเขตความประเภทการใช้ที่ดินจากกล่าวในรายละเอียดได้ดังนี้

ก) แนวโน้มการใช้ที่ดินสำหรับการอยู่อาศัย จากตารางที่ 3.25 และ 3.26 แสดงพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตให้ปลูกสร้างอาคาร พ.ศ. 2521 และ 2526 และแผนภูมิที่ 3.2 พบว่าเขตชั้นกลางเป็นเขตที่มีพื้นที่ได้รับอนุญาตปลูกสร้างอาคารอยู่อาศัยมากที่สุด ทั้งในปี พ.ศ. 2521 และ 2526 โดยปี พ.ศ. 2521 มีพื้นที่ได้รับอนุญาตปลูกสร้างอาคารประมาณ 1,458,372.73 ตารางเมตร ขณะที่เขตชั้นในมีพื้นที่ได้รับอนุญาตให้ปลูกสร้างที่อยู่อาศัย ประมาณ 616,382.95 ตารางเมตร และเขตชั้นนอกมีพื้นที่ได้รับอนุญาตให้ปลูกสร้างประมาณ 343,488.70 ตารางเมตร เท่านั้น และในปี พ.ศ. 2526 เขตชั้นกลางก็ยังคงเป็นเขตที่มีพื้นที่ได้รับอนุญาตปลูกสร้างอาคารอยู่อาศัยมากที่สุด คือประมาณ 2,028,765.92 ตารางเมตร รองลงมาคือเขตชั้นในและเขตชั้นนอก โดยมีพื้นที่ได้รับอนุญาตปลูกสร้างอาคารประมาณ 958,710.57 และ 477,412.60 ตารางเมตร ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตปลูกสร้างอาคารอยู่อาศัยมีปริมาณเพิ่มขึ้นทั้งในเขตชั้นกลาง ชั้นใน และชั้นนอก ส่วนในระดับเขต เขตที่มีพื้นที่ได้รับอนุญาตปลูกสร้างอาคารอยู่อาศัยมากที่สุด ในปี พ.ศ. 2521 คือ เขตพระโขนง รองลงมาคือ เขตห้วยขวาง บางกะปิ และบางขุนเทียน ส่วนในปี พ.ศ. 2525 เขตที่มีพื้นที่ได้รับอนุญาตปลูกสร้างอาคารมากที่สุดคือ เขตพระโขนง เช่นเดิม รองลงมาคือ เขตบางกะปิ เขตบางขุนเทียน เขตพญาไท เขตคูสิด และเขตห้วยขวาง

ในระยะเวลา 2 ปีนี้ เขตที่มีการขยายตัวการปลูกสร้างอาคารอยู่อาศัยมากที่สุดคือ เขตบางกะปิ รองลงมาคือเขตบางเขน เขตพญาไท และเขตบางขุนเทียน (ตารางที่ 3.27) ซึ่งกล่าวได้ว่าในอนาคตการขยายตัวการใช้ที่ดินสำหรับการอยู่อาศัย ส่วนใหญ่จะอยู่ในกลุ่มเขตเหล่านี้ (แผนภูมิที่ 3.3)

ข) แนวโน้มการใช้ที่ดินด้านพาณิชยกรรม จากตารางที่ 3.25 และ 3.26 เมื่อคู่ประกอบด้วยแผนภูมิ 3.2 จะเห็นว่าในปี พ.ศ. 2521 เขตชั้นกลางเป็นเขตที่มีพื้นที่ได้รับอนุญาตปลูกสร้างอาคารพาณิชยกรรมมากที่สุดคือ ประมาณ 2,982,568.62 ตารางเมตร รองลงมาคือ เขตชั้นในประมาณ

แผนภูมิ 3. 3 แสดงพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตให้ปลูกสร้างอาคารอยู่อาศัย พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม

พ.ค. 2521, 2526

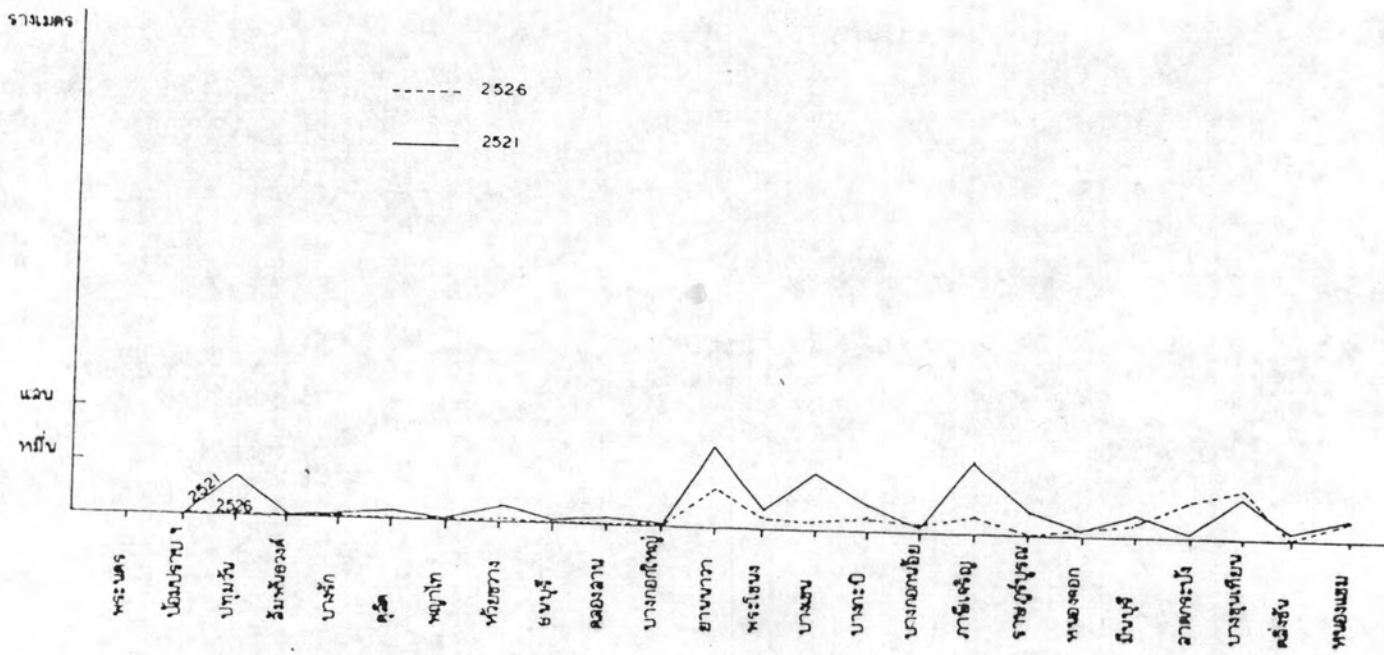
- ที่อยู่อาศัย
- - - - - พาณิชยกรรม
- อุตสาหกรรม

2,059,866.63 ตารางเมตร และเขตรัศมีนอกประมาณ 166,863.14 ตารางเมตร
 เขตในปี พ.ศ. 2526 เขตชั้นในเป็นเขตที่ได้รับอนุญาตให้ปลูกสร้างอาคาร
 พาณิชยกรรมมากที่สุด คือประมาณ 2,069,998.26 ตารางเมตร รองลงมาคือ
 เขตชั้นกลางประมาณ 164,192.89 ตารางเมตร และเขตรัศมีนอกประมาณ
 150,601.02 ตารางเมตร จะเห็นได้ว่าเขตชั้นกลางเป็นเขตเดียวที่มีพื้นที่ได้รับ
 อนุญาตปลูกสร้างอาคารพาณิชยกรรมลดลง

ในระดั้มเขตพบว่าเขตที่มีพื้นที่ได้รับอนุญาตปลูกสร้าง
 อาคารพาณิชยกรรมมากที่สุดในปี พ.ศ. 2521 คือ เขตกยานนาวา รองลงมาคือ
 เขตพญาไท เขตบางเขน และเขตพระโขนง แต่พอถึงปี พ.ศ. 2526 เขต
 ที่มีพื้นที่ได้รับอนุญาตปลูกสร้างอาคารพาณิชยกรรมมากที่สุดคือ เขตบางรัก เขตปทุมวัน
 เขตพระโขนง เขตบางกะปิ และเขตบางเขน โดยเขตที่มีพื้นที่ได้รับอนุญาตปลูก
 สร้างอาคารพาณิชยกรรมเพิ่มขึ้นมากที่สุดคือ เขตบางรัก เขตปทุมวัน เขตห้วยขวาง
 เขตธนบุรี และเขตหนองแขม ซึ่งจัดได้ว่าเป็นเขตที่มีแนวโน้มการขยายตัวการใช้
 ที่ดินค้าพาณิชยกรรมต่อไป

ค) แนวโน้มการใช้ที่ดินค้าอุตสาหกรรม จากตารางที่
 3.25 และ 3.26 และแผนภูมิที่ 3.2 จะเห็นว่าในปี พ.ศ. 2521 เขตชั้นกลาง
 เป็นเขตที่มีพื้นที่ได้รับอนุญาตปลูกสร้างอาคารอุตสาหกรรมมากที่สุดคือ มีพื้นที่ได้รับ
 อนุญาตปลูกสร้างประมาณ 261,799.42 ตารางเมตร รองลงมาคือ เขตรัศมีนอก
 ประมาณ 90,212.97 ไร่ และเขตชั้นในประมาณ 77,480.24 ไร่ ส่วนในปี
 พ.ศ. 2526 เขตรัศมีนอกเป็นเขตที่มีพื้นที่ได้รับอนุญาตปลูกสร้างอาคารอุตสาหกรรม
 มากที่สุดคือ ประมาณ 112,752.11 ตารางเมตร รองลงมาคือ เขตชั้นกลาง
 86,257.38 ตารางเมตร และเขตชั้นในประมาณ 12,635.37 ตารางเมตร
 พื้นที่ปลูกสร้างอาคารอุตสาหกรรมมีจำนวนลดลงทั้งในเขตชั้นในและเขตชั้นกลางมี
 เพียงเขตรัศมีนอกเท่านั้นที่มีจรรยาปลูกสร้างอาคารอุตสาหกรรมในพื้นที่ที่เพิ่มขึ้น

ในระดั้มเขต เขตที่มีพื้นที่ได้รับอนุญาตปลูกสร้างอาคาร
 อุตสาหกรรมมากที่สุดในปี พ.ศ. 2521 คือเขตกยานนาวา รองลงมาคือ เขต
 บางขุนเทียน และเขตปทุมวัน ตามลำดับ ส่วนในปี พ.ศ. 2526 เขตที่มีพื้นที่

แผนภูมิ 3.6 แสดงพื้นที่ที่ได้รับอนุญาตให้ปลูกสร้างอาคารอุตสาหกรรม พ.ศ. 2521 และ 2526

ได้รับอนุญาตปลูกสร้างอาคารอุตสาหกรรมมากที่สุด คือ เขตบางขุนเทียน รองลงมา คือ เขตยานนาวา และเขตลาดกระบัง ตามลำดับ สำหรับเขตที่มีพื้นที่ปลูกสร้าง อาคารอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นมากที่สุดในระยะเวลา 5 ปี นี้คือ เขตลาดกระบัง รองลงมาคือ เขตบางขุนเทียน เขตหนองจอก และเขตบางรัก เขตอื่น ๆ มีพื้นที่ ปลูกสร้างอาคารลดลงทั้งสิ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเขตเหล่านี้มีแนวโน้มการขยายตัว การใช้ที่ดินสำหรับการอุตสาหกรรมต่อไปในอนาคต (แผนภูมิที่ 3.5) สำหรับ การใช้ที่ดินประเภทอื่น ๆ นอกจากการใช้ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และที่อยู่อาศัย มีการขยายตัวมากขึ้น โดยเฉพาะเขตชั้นกลางมีแนวโน้มการขยายตัว เกือบทุกเขต ยกเว้นเขตพระโขนง สำหรับเขตชั้นนอกมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นในเขต ลาดกระบัง และเขตบางขุนเทียน ส่วนเขตชั้นในมีการขยายตัวเฉลี่ยลดลง

2. ทิศทางการขยายตัวการใช้ที่ดินพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่ เป็นองค์ประกอบที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการใช้ที่ดิน

ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการใช้ที่ดิน ประกอบด้วยโครงการพัฒนาต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและการให้บริการด้าน สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ซึ่งมีหลายประการ การศึกษาปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ อาจจะทำให้ได้ไม่ทั่วถึงเนื่องจากการให้บริการด้านสาธารณูปการบางอย่างหน่วยงานที่ รับผิดชอบการให้บริการไม่มีโครงการที่แน่ชัด หรือบางประเภทไม่มีโครงการขยาย โครงการอาคารให้บริการเลย ปัจจัยต่าง ๆ ที่นำมาพิจารณาประกอบเพื่อหาทิศทางการ ขยายตัวการใช้ที่ดินส่วนใหญ่จะมีโครงการที่ค่อนข้างแน่ชัดซึ่งได้แก่

ก) โครงการก่อสร้างถนน ทางด่วน และระบบรถไฟฟ้าขนส่ง
มวลชน กรุงเทพมหานครมีโครงการตัดถนนหลายสายทั้งได้กล่าวแล้วในตอนต้น บริเวณ ที่มีการตัดถนนผ่านส่วนใหญ่อยู่ทางตะวันออกของกรุงเทพมหานคร เช่น โครงการ ตัดถนนเอกมัย-รามอินทรา ถนนเลียบคลองสามเสนฝั่งเหนือ ถนนกรุงเทพกรีฑาสาปลาทิว ถนนรัชดาภิเษก (วงแหวนชั้นกลาง) และถนนวงแหวนชั้นนอก การตัดถนนผ่านพื้นที่ ใดพื้นที่หนึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งสำหรับการพัฒนาพื้นที่ จะเห็นได้ว่าบริเวณ ใดที่มีถนนตัดผ่านจะมีการขยายตัวของเมืองตามด้วย สำหรับโครงการตัดถนนในกรุงเทพ

มหานครตามที่ไต่ถามแล้วจะผ่านในพื้นที่เขตต่าง ๆ คือ เขตบางกะปิ ซึ่งมีโครงการตัดถนนผ่านในพื้นที่เขตถึง 3 สาย คือ ถนนเอกมัย-รามอินทรา ถนนเลียบคลองสามเสนฝั่งเหนือ และถนนวงแหวนรอบนอก คิดเป็นความยาวของถนนที่ผ่านในพื้นที่เขตประมาณ 20 กิโลเมตรซึ่งมากที่สุดเป็นจำนวน 24 เขต รองลงมาคือ เขตพระโขนง เขตบางขุนเทียน เขตบางเขน เขตคลองจั่น และเขตภาษีเจริญ ตามลำดับ (ตารางที่ 3.28)

นอกจากถนนแล้วยังมีโครงการก่อสร้างทางด่วนในระยะที่ 2 และ ระบบรถไฟฟ้าขนส่งมวลชน ของการทางพิเศษแห่งประเทศไทย ซึ่งมีเส้นทางผ่านพื้นที่เขตต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะเป็นเส้นทางเชื่อมระหว่างเขตชั้นกลางและเขตชั้นในเป็นส่วนใหญ่ เขตที่มีจุดขึ้นลงทางด่วนในระยะที่ 2 นี้มากที่สุดคือ เขตพญาไท รองลงมาคือ เขตยานนาวา เขตบางเขน เขตห้วยขวาง เขตปทุมวัน เขตบางรัก และเขตบางกะปิ และเขตที่มีสถานีรับส่งผู้โดยสารของระบบรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนมากที่สุด คือ เขตคูสิต รองลงมาคือ เขตห้วยขวาง เขตพระโขนง เขตธนบุรี เขตบางเขน เขตพญาไท ตามลำดับ (ตารางที่ 3.28) โครงการขยายโครงข่ายการคมนาคมเท่าที่ได้ศึกษามาจะเห็นว่าส่วนใหญ่ยังเป็นการพัฒนาในเขตชั้นกลางและเขตชั้นในเป็นส่วนใหญ่ โดยระบบทางด่วน และระบบรถไฟฟ้าขนส่งมวลชน เน้นการเส้นทางเข้าออกระหว่างเขตชั้นกลางและเขตชั้นใน มากกว่าโครงการตัดถนน อย่างไรก็ตามถ้าพิจารณาโครงการก่อสร้างถนน ระบบทางด่วน และระบบรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนดังกล่าว อาจสรุปได้ว่าเขตที่มีการขยายโครงข่ายการคมนาคมซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาการใช้ที่ดินได้แก่ เขตห้วยขวาง เขตบางเขน ซึ่งมีโครงการขยายการคมนาคมทั้ง 3 ระบบ เขตพระโขนง เขตบางกะปิ เขตปทุมวัน เขตพญาไท เขตราชบุรีบูรณะ เขตบางรัก ซึ่งมีโครงการขยายการคมนาคม 2 ระบบ และเขตที่มีโครงการขยายการคมนาคมเดียว เช่นเขตป้อมปราบฯ เขตคูสิต เขตธนบุรี เขตคลองสาน เขตภาษีเจริญ เขตบางขุนเทียน เขตคลองจั่น และเขตหนองแขม เขตมีนบุรี เขตลาดกระบัง เขตที่ไม่มีโครงการขยายโครงข่ายการคมนาคมเลยได้แก่ เขตพระนคร เขตบางกอกใหญ่ เขตบางกอกน้อย และเขตหนองจอก

ตารางที่ 3.28 การขยายโครงข่ายถนน ทางด่วน และ ระบบรถไฟฟ้าขนส่งมวลชน

เขตการปกครอง	ความยาวถนน โครงการ (กม.) (วัดจากแผนที่ 1:100,000)	จุดขึ้นลง ทางด่วนระยะที่ 2	สถานีรับผู้โดยสาร ของระบบรถไฟฟ้า
เขตชั้นใน	5.6	28	39
เขตพระนคร	-	-	-
ป้อมปราบฯ	-	-	-
สัมพันธวงศ์	-	-	-
ปทุมวัน	-	4	3
บางรัก	-	4	3
ดุสิต	-	-	12
พญาไท	-	16	4
ห้วยขวาง	5.6	4	8
ธนบุรี	-	-	6
คลองสาน	-	-	2
บางกอกใหญ่	-	-	-
เขตชั้นกลาง	47.8	12	17
ยานนาวา	-	6	2
พระโขนง	14	-	9
บางกะปิ	20.8	2	-
บางเขน	7	4	5
บางกอกน้อย	-	-	-
ภาษีเจริญ	5.5	-	-
ราษฎร์บูรณะ	5	-	1
เขตชั้นนอก	17.5	-	-
หนองจอก	-	-	-
มีนบุรี	-	-	-
ลาดกระบัง	-	-	-
บางขุนเทียน	10	-	-
ตลิ่งชัน	5.5	-	-
หนองแขม	2	-	-
กรุงเทพมหานคร	70.9	40	56

และเขตที่น่าจะมีแนวโน้มการขยายตัวการใช้ที่ดินสูงกว่าอื่น ๆ คือ เขตบางเขน เขตห้วยขวาง เขตพระโขนง เขตบางกะปิ ซึ่งเป็นเขตที่มีการขยายตัวของ โครงข่ายการคมนาคม มากกว่าเขตอื่น ๆ และยังเป็นเขตที่มีที่ว่างสำหรับรองรับ การขยายตัวของเมืองมากกว่าเขตอื่นในบางเขตที่มีการขยายโครงข่ายการคมนาคม แต่เป็นเขตที่มีการใช้ที่ดินค่อนข้างหนาแน่น อย่างเช่นเขตปทุมธานี หรือเขตบางรัก

ข) การขยายโครงข่ายการให้บริการประปา การประปา นครหลวงได้กำหนดโครงการขยายการให้บริการประปาเพิ่มขึ้น ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ เขตชั้นกลางเกือบทั้งหมดได้แก่ เขตบางกะปิ เขตบางเขน เขตพระโขนง เขต ห้วยขวาง เขตคูสิต เขตภาษีเจริญ หนองแขม และเขตบางขุนเทียน โดยเขตที่มี การขยายพื้นที่การให้บริการประปามากที่สุดคือ เขตบางกะปิ รองลงมาคือ เขต บางเขน เขตพระโขนง เขตคูสิต ตามลำดับ ดังนั้นเขตเหล่านี้ย่อมมีแนวโน้มการ ขยายตัวการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้นตามมาด้วย

ค) โครงการป้องกันน้ำท่วม โครงการป้องกันน้ำท่วมของ กรุงเทพมหานครครอบคลุมพื้นที่ด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานคร เป็นส่วนใหญ่ โดยเป็นโครงการป้องกันน้ำท่วมระยะยาว ครอบคลุมพื้นที่เขตชั้นกลาง ได้แก่เขต บางเขน เขตบางกะปิ เขตพระโขนง และเขตชั้นในด้านตะวันออกทั้งหมด ส่วนฝั่ง ตะวันตกโครงการป้องกันน้ำท่วมส่วนใหญ่เป็นการสร้างประตูระบายน้ำและตั้ง เครื่องสูบน้ำ ประสิทธิภาพการป้องกันน้ำท่วมต่ำกว่าฝั่งตะวันออกซึ่งมีแนวกันน้ำ เขื่อนประตู ระบายน้ำและการตั้ง เครื่องสูบน้ำ ดังนั้น ถ้าพิจารณาปัจจัยด้านโครงการป้องกันน้ำท่วม แล้วเขตทางด้านตะวันออกได้เปรียบกว่าฝั่งตะวันตก

ง) การขยายตัวของแหล่งงาน แหล่งงานถือเป็นปัจจัย ทางด้านเศรษฐกิจที่สำคัญที่เป็นตัวดึงดูดประชากรให้เคลื่อนย้ายเข้าสู่พื้นที่ใดพื้นที่ หนึ่ง ในการศึกษาการขยายตัวของแหล่งงานรายเขตพบว่ากรุงเทพมหานครมีอัตราการ ขยายตัวของแหล่งงานประมาณร้อยละ 1.7 ต่อปี เขตที่มีอัตราการขยายตัว ของแหล่งงานมากที่สุดคือ เขตบางกะปิ และเขตลาดกระบังซึ่งมีอัตราการขยาย ตัวของแหล่งงานประมาณร้อยละ 5.6 เท่ากัน รองลงมาคือ เขตห้วยขวาง เขตบางเขน เขตยานนาวา ตามลำดับ โดยแหล่งงานที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่เป็น

แรงงานประเภทพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรมบริการ

จ) การขยายตัวประชากร จากการศึกษาการขยายตัวประชากรในทศวรรษพบว่า เขตชั้นกลาง เป็นเขตที่มีการขยายตัวของประชากรสูงสุด โดยเขตบางกะปิ เป็นเขตที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรเพิ่มขึ้นมากที่สุดเกือบทุกช่วงปี รองลงมาคือ เขตพระโขนง เขตห้วยขวาง และจากการคาดประมาณจำนวนประชากรพบว่าจากปี พ.ศ. 2526 ถึง 2544 เขตที่มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นมากที่สุดคือ เขตห้วยขวาง รองลงมาคือ เขตบางกะปิ เขตพระโขนง เขตคูสิต และเขตบางเขน ตามลำดับ (ตารางที่ 3.29)

ในการศึกษาการขยายตัวการใช้ที่ดินในอนาคตทั้งจากการพิจารณาแนวโน้มการขยายตัวการใช้ที่ดิน และจากปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบสำหรับการพัฒนาที่ดินพบว่า ทิศทางและแนวโน้มการขยายตัวการใช้ที่ดินจะไปทางด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานครด้านเหนือ และ ทางตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในเขตบางกะปิ เขตพระโขนง เขตห้วยขวาง เขตบางเขน เขตคูสิต ส่วนทางด้านตะวันตกมีการขยายตัวการใช้ที่ดินบ้างแต่ในสัดส่วนที่น้อยกว่าทางด้านตะวันออก โดยเฉพาะในเขตภาษีเจริญ เขตคลองสาน และบางขุนเทียน (แผนที่ 3.25) อย่างไรก็ตามทางด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานครจะมีอุปสรรคในการพัฒนาการใช้ที่ดินหลายประการ เช่น ปัญหาน้ำท่วม ปัญหามลพิษ แต่ผู้ศึกษาพิจารณาแล้วเห็นว่าอุปสรรคดังกล่าวไม่เป็นปัญหาในการพัฒนาการใช้ที่ดินมากนัก เนื่องจากบริเวณดังกล่าวมีโครงการป้องกันน้ำท่วมซึ่งเป็นที่ป้องกันน้ำท่วมระยะยาว และในแง่ความรู้สึกของประชาชนต่อปัญหาน้ำท่วมที่ผ่านมาไม่มีผลต่อการตั้งถิ่นฐานของประชาชนมากนัก จะเห็นว่าหลังปีน้ำท่วมหนักคือ ปี พ.ศ. 2526 พื้นที่ปลูกสร้างอาคารในบริเวณดังกล่าวยังคงมีปริมาณสูง โดยเฉพาะบริเวณย่านรามคำแหงมีโครงการก่อสร้างสรรพสินค้าหลายโครงการทั้งห้างสรรพสินค้า คอมอลล์ เวิลด์ และในอนาคตจะมีห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล อีกแห่งหนึ่ง

ตารางที่ 3.29 การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรปี พ.ศ. 2526-2544

เขตการปกครอง	จำนวนประชากรปี 2526	จำนวนประชากรปี 2544	จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น
เขตพระนคร	113,376	88,664	24,712
ป้อมปราบฯ	92,950	35,191	57,759
สัมพันธวงศ์	53,504	25,975	27,529
ปทุมวัน	114,820	157,371	42,551
บางรัก	88,869	235,524	146,655
ดุสิต	550,369	794,778	244,409
พญาไท	346,319	358,160	11,841
ห้วยขวาง	235,735	851,297	615,562
ธนบุรี	267,767	306,059	38,292
คลองสาน	139,736	100,547	39,189
บางกอกใหญ่	104,024	101,918	2,106
ยานนาวา	392,279	293,110	99,169
พระโขนง	578,541	839,238	260,797
บางกะปิ	335,171	922,442	587,271
บางเขน	457,544	694,307	236,763
บางกอกน้อย	283,296	476,836	193,540
ภาษีเจริญ	207,409	323,731	116,322
ราษฎร์บูรณะ	127,726	233,315	105,589
หนองจอก	54,011	54,234	223
มีนบุรี	64,266	91,254	26,988
ลาดกระบัง	48,836	70,840	22,004
บางขุนเทียน	232,532	349,324	116,792
ตลิ่งชัน	78,995	119,514	40,519
หนองแขม	50,248	93,463	43,215
กรุงเทพมหานคร	5,018,327	7,617,192	2,598,865

- 1 พระนคร
- 2 บ่อมบรมาศรัพบาย
- 3 สัมพันธวงศ์
- 4 คลองสาน
- 5 บางกอกใหญ่

การคาดการณ์ผลกระทบจากการกำหนดพื้นที่ริ้วสีเขียว : บริเวณพื้นที่ด้านตะวันออก ของกรุงเทพมหานคร		มาตรฐาน 1 : 200,000
แสดง	ทิศทางการขยายตัวของประชากร	
ที่มา	ตาราง	แผนที่ 3.25

จากผลสรุปของการ ศึกษาทิศทางและแนวโน้มการ ขยายตัวของการใช้ที่ดิน
 ซึ่ง เน้นหนักไปทางบ้านตะวันออก บ้านเหนือและบ้านตะวันออกเฉียงเหนือของกรุงเทพมหานคร
 โดยเฉพาะเขตบางกะปิ เขตบางเขน และเขตพระโขนงตามลำดับ จะเห็นว่า พื้นที่เหล่านี้
 เป็นพื้นที่ที่ติดต่อกับเขตมีนบุรี ลาดกระบัง และหนองจอก ซึ่งเป็นที่คั่งของพื้นที่ร่วสีเขียว
 โอกาสที่การ ขยายตัวของการใช้ที่ดินจะขยายตัวออกไปในเขตดังกล่าวย่อมมีมาก
 ประกอบกับปัญหาน้ำท่วม จึงเป็นสาเหตุประการสำคัญที่ก่อให้เกิดการ กำหนดพื้นที่ร่วสีเขียวขึ้น
 และการกำหนดพื้นที่ร่วสีเขียวนี้ ย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม
 ของกรุงเทพมหานครไม่มากนัก ซึ่งในบทความต่อไปจะได้ศึกษาถึงรายละเอียดและความเป็นมา
 ของพื้นที่ร่วสีเขียวและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

